

REDWAY

SMARTBOX
Z DENÍKU VĚDCE
VŠE O...
STEPHEN HAWKING
SOUTĚŽ
STABILO

CELOSTÁTNÍ ŠKOLNÍ ČASOPIS
ČÍSLO 5, 2015 | ROČNÍK VII | ZDARMA | WWW.REDWAYMAG.CZ

EB TĚMA: POHŘEB TĚMA: POHŘEB TĚMA: POHŘEB TĚMA: POHŘEB TĚMA: POHŘEB TĚMA: POHŘEB

G-SHOCK

ABSOLUTE TOUGHNESS

G-SHOCK G'MIX
GBA-400

Spojení s tvým smartphonem
pro ovládání hudby

ABSOLUTE SOUNDCONTROL – G'MIX

CASIO | Představujeme GBA-400

g-shock.eu

Kompatibilní s technologií bezdrátové komunikace v blízkém poli Bluetooth® v4.0

Ovládání hlasitosti otočným přepínačem

6 funkcí ovládání přehrávače hudby dostupných pomocí 4 tlačítek a otočného přepínače

Diskový indikátor zobrazující stav režimu Bluetooth®

Seznam prodejců naleznete na www.casio-watch.cz

Bluetooth

Nárazuvzdorné | Voděodolné do tlaku 20 barů | LED světlo

Bluetooth® je registrovaná ochranná známka společnosti Bluetooth SIG, Inc.

www.facebook.com/GShock.cz

Ahoj holky, čau kluci,

co je na obálce?

Postava z počítačové hry Dark Train, která teprve vzniká ve studiu Paperash, a až bude hotová, hned si ji zahráju. Pták Žal, jak jsem si ho soukromě pojmenovala, původně ve scénáři nebyl. Kateřina Kynclová ho nejdřív vytvořila pro naši titulku a pak si řekla „sakra, to je tak dobrý, že ho tam připišeme“. A tak vznikají nejlepší věci – dostanete zadání od RedWaye.

K pohřebním rituálům máme v redakci kladný vztah. Například přijetí redaktora a ředitele pražského swagu Honzy Kistanova obsahuje švédský kořen „kistan“ neboli „rakev“. Moje oblíbená kapela je Sepultura (portugalsky „hrobka“) a o Pastovi je známé, že miluje všechno černé, vlhké a ponuré. Občas si chodí sednout s kytarou na hřbitov a jen tak pro sebe si zabrnká Náhrobní kámen nebo Sluneční hrob. Hezky si tak pry odpočine od všedních pozemských starostí a rapu.

Během práce na tématu jsem projela asi tisíc webů, co měly v názvu smrt, pohřeb, umírání, hřbitov, hospic a taky eko. Eko pohřebnictví, to je trend dneška! Držíme prst na tepu doby, ou já. Není pravda, že si s umíráním nemusíme dělat starosti, protože příroda nás to naučí za chvíli a v dostatečné míře, jak psal starý Montaigne. Podle odborníků umírat neumíme, asi jsme to už zapomněli. Kdo čte! Exupéryho Citadelu, ví, že na tom něco je.

S pozdravem Musíme tam všichni,

Martina Overstreet, šéfredaktorka

facebook

PŘIDEJTE SI NÁS NA FACEBOOKU!
www.facebook.com/redwaymag

REDWAY
 časopis
 pro děti

RedWay
 Celostátní školní časopis
 měsíčník
 číslo 5, ročník 7
 zdarma
 toto číslo vyšlo v lednu 2015
 titulní strana: paperash.com

adresa redakce
 RedWay
 Jaroslava Foglara 2
 155 00 Praha 5
www.redwaymag.cz

e-mail redakce
info@redwaymag.cz

zakladatel a duchovní otec projektu
 prof. MUDr. Michael Aschermann, DrSc., FESC
mascher@vfn.cz

šéfredaktorka
 Martina Overstreet
info@redwaymag.cz

zástupce šéfredaktorky a produkce
 Zdeněk Randa
randa@redwaymag.cz

artdirector
 Pasta Oner
pasta@redwaymag.cz

editorka, korektorka
 Petra Rabová

spolupracovníci
 Kay Buriánek, Zdeněk Bělohávek (ex The Nihilists), Dominik Zezula
 (Post-hudba), Honza Kistanov a studenti: Pepe Švejda, K8 Písačková,
 Seda Dzholdosheva, Radim Lisa, David Dolenský, Iva Antošová,
 Johana Mustacová, Bára Růžičková, Max Máslo,
 Kristina Fekete, Yasmina Overstreet, Honza Klofáč

marketing a inzerce
 Václav Miškovský
miskovsky@redwaymag.cz
 607 609 420

Martin Neumahr
neumahr@redwaymag.cz
 608 572 626

Nevyžádané rukopisy a obrazové materiály se nevracejí.
 Redakce si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály
 na www.redwaymag.cz.

vydavatel

ZDRAVÉ SRDCE

občanské sdružení

Zdravé srdce, o. s.
 Milady Horákové 63
 170 00 Praha 7

toto číslo vyšlo za podpory

MINISTERSTVO
 ŠKOLSTVÍ,
 MLÁDEŽE
 A TĚLOVÝCHOVY

profimedia.cz

registrační číslo
 MK ČR E 18246
 ISSN 1803-2850

RedWay je celostátní školní časopis zaměřený především na prevenci vzniku kardiovaskulárních onemocnění. Protože koncepčně vychází z definice WHO, která uvádí, že zdraví není jen absence nemoci, ale celková fyzická, psychická a sociální pohoda, zabývá se též prevencí sociálně patologických jevů.

TORABORA

zimní výprodej
slevy až 70%

Myslíkova 28, Praha 2
tel.: 296 325 500

Po-So 9:30-20:00, Ne 11:00-18:00

www.torabora.cz

SLEVA 200,-Kč

při nákupu nad 1000,-Kč

slevy se nesčítají

REDWAY ČÍSLO 5, 2015 | ROČNÍK VII

téma: pohřeb

8-11 MAILBOX

Milujeme kreslení při hodině powered by Stabilo

10-19 POP

Metalové problémy II

Kytary.cz/historie

Vysokoškolská pohádka/Princezna má bebíčko

G-Shock/Hodinky na každý pád

Křížovka

20-31 TÉMA

Na co umíráme

Jak přeplout moře smutku

Mluvme o smrti

Ke kořenům/eko pohřebnictví

Citadela

32-36 ROZHOVOR

René Nekuda, učitel tvůrčího psaní

37-45 SMARTBOX

Akta X

Jak na školu/Na co jste se vždycky chtěli zeptat

Kreativní učebnice indonéštiny

Z deníku vědce/O kolotoči a únavě materiálu

Taháky k maturitě z literatury/Evžen Oněgin

46-51 VŠE O...

Stephen Hawking

52-53 EKO

Ekologický zeměpis/Káhira a zabalíní

54 TEST

Jaký máš odhad?

55 SOUTĚŽ

Stabilo

56 KOMIKS

Nikkarin

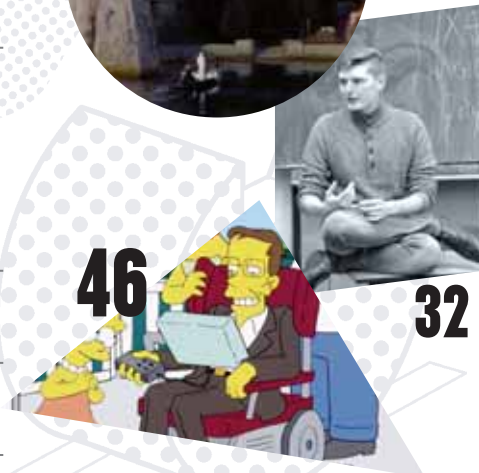
16

20

46

32

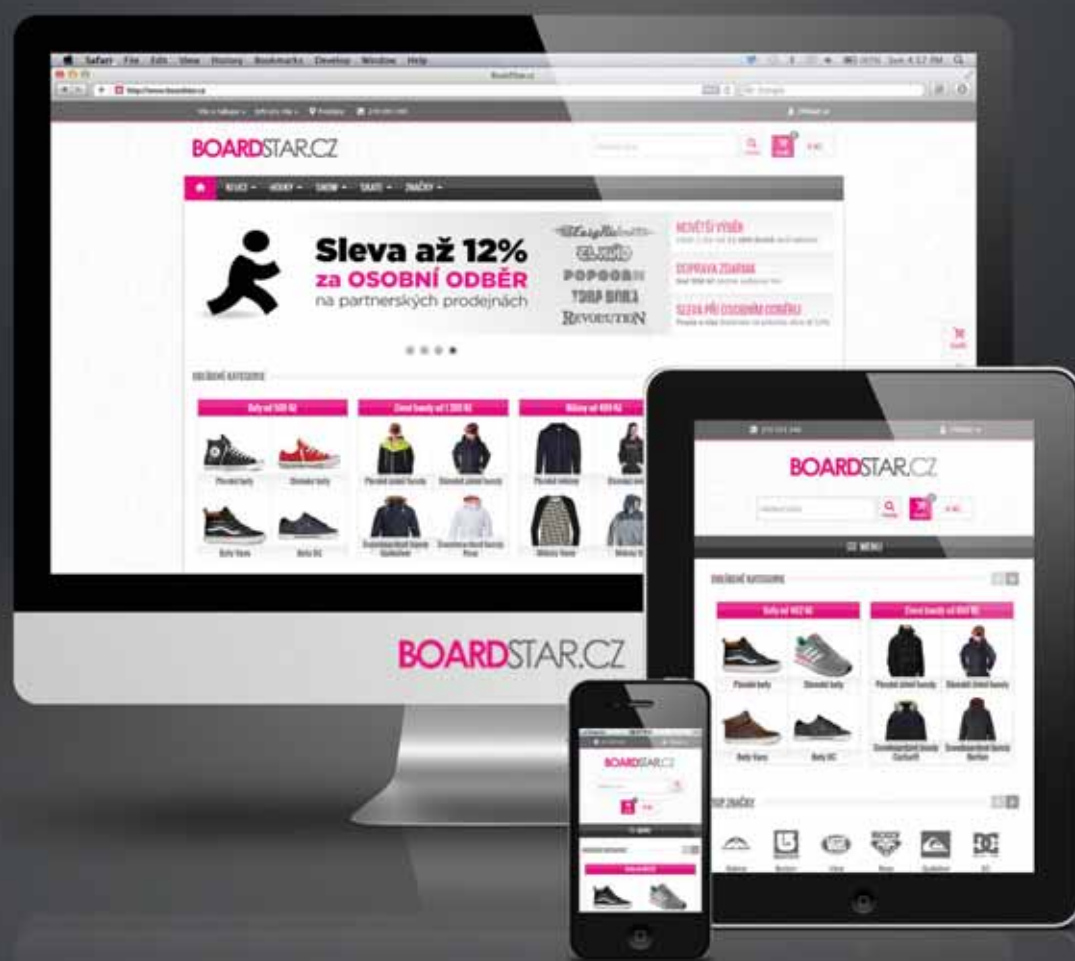

52

NOVÝ BOARDSTAR.CZ

PŘEHLEDNĚJŠÍ, RYCHLEJŠÍ, MOBILNÍ

VYZKOUŠEJTE ZCELA NOVÝ KOMFORT ONLINE NAKUPOVÁNÍ

Vyzvedni si objednávku v našich partnerských obchodech a **získáš slevu až 12%**

Praha: **Easy Rider** - Jugoslávská 15, Praha 2
El Niño - Palackého nám. 2, Praha 2
Popcorn - Milady Horákové 32, Praha 7
Revolution - Revoluční 2, Praha 1

Praha: **Tora Bora** - Myslíkova 28, Praha 2
Liberec: **Easy Rider** - Palachova 1404, Liberec
Revolution - Moskevská 41, Liberec

Vysoká škola technická a ekonomická
v Českých Budějovicích

Obory s uplatněním

www.VSTECB.cz

Největší profesně zaměřená veřejná vysoká škola v ČR

Online lifestyle fashion store

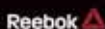
KAMENNÝ OBCHOD SWIS BOARD SHOP: ÚSTÍ NAD LABEM

Matarykova 2312/65
tel./fax: 475 209 007
mobil: 603 830 900

VANS eethies WESC DVS takti QUICKSEWER ROXY POCOS

**A3
SPORT**

SON OF FORCE MID
PÁNSKÁ MOČNÍ OBUV

1 790,-

990,-
-45%

AIRLINER PERF
UNISEX TAŠKA PŘES RAMENO

1 390,-

790,-
-43%

SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA

VELKÝ ZIMNÍ VÝPRODEJ

SLEVA 30 - 70 % NA VEŠKERÝ SORTIMENT

SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA SLEVA

FRIEDA SUIT
DÁMSKÁ SPORTOVNÍ SOUPRAVA

1 790,-

990,-
-45%

NIKE CAPRI III MID LTR
PÁNSKÁ MOČNÍ OBUV

1 390,-

1 190,-
-37%

Akce platí ve všech prodejnách i na e-shopu

WWW.A3SPORT.CZ

Divadlo
Archa

www.archatheatre.cz

**vadí-
nevadí
.CZ**

KDO JE SRAB
A KDO
HRDINA?

19.1 / 23.2 Malá
inventura 7.9.3 2015

HRAJEME I PRO ŠKOLY! Více informací / terezia.macova@archatheatre.cz

Jana Svobodová a Philipp Schenker

Mediální partner
RESPEKT

Literární akademie

International ART CAMPUS Prague, s. r. o.

1. soukromá
umělecká
vysoká
škola v ČR

Studuj na Literární akademii programy
Mediální tvorba, Literární tvorba
nebo se přihlas na některý z aktuálně
vypsanych kurzů pro veřejnost.

Studujte s námi i od února!

**V akademickém roce 2014/2015
nabízíme možnost zahájit studium
i v únoru**

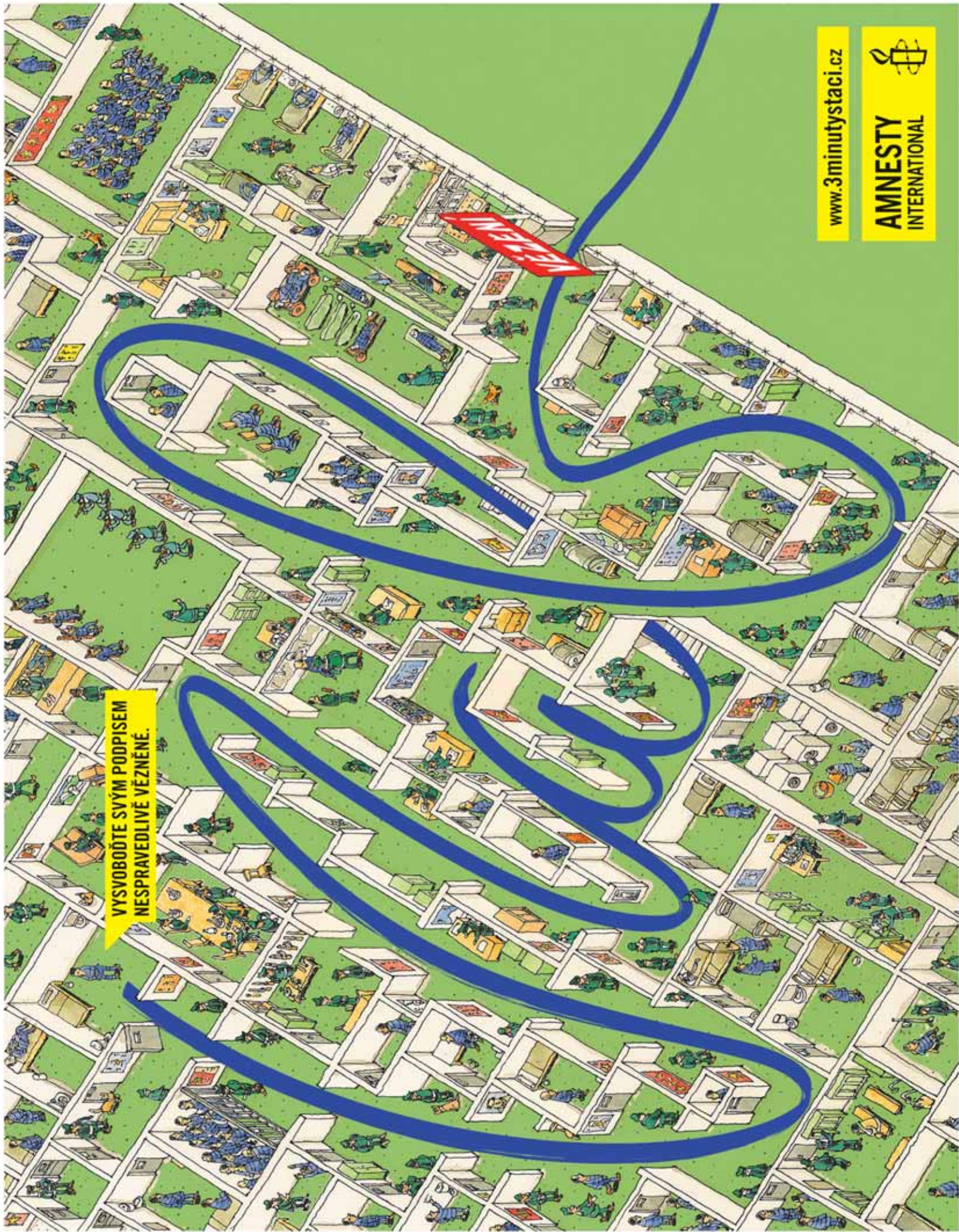
Nejbližší dny otevřených dveří:

22. 1. 2015

19. 3. 2015

www.art-campus.cz

**VYSVOBODTE SVÝM PODPÍSEM
NESPRAVEDLIVÉ VĚZNĚNÉ.**

www.3minutystaci.cz

„Chytrá, něžná, sexy romance, která duní punkrockovou hudbou a pravou láskou.“

New York Times Bestseller

Právě na pultech knihkupectví a na www.bux.cz

follow @waflessprojekt

Jen velmi limitované edice!
TOPI!
BEANIES
-16%

WAFLESS
WWW.WAFLESS.COM

Univerzita
Jana Amose Komenského
Praha

Vzdělávání dospělých
Sociální a mediální komunikace
Manažerská studia
Speciální pedagogika
Management cestovního ruchu
Bezpečnostní studia
a další bakalářské, magisterské,
doktorské a MBA programy

Mezinárodní
jazykové
zkoušky
teč!

Studujte pro svoji
budoucnost

www.ujak.cz

VANS®
OFF THE WALL™

MILUJEME KRESLENÍ PŘI HODINĚ

Pošlete nám svoji tvorbu na e-mail info@redwaymag.cz nebo vložte na naši FB stránku. Každý měsíc několik kreseb otiskneme, třem vybraným autorům pošleme produkty STABILO. Aby bylo čím dělat.

STABILO point 88 je jemný fix ve třiceti odstínech (z toho pět neonových) s pevným hrotem, který jen tak neodděláte. Navíc nevyschne, ani když ho necháte 24 hodin bez víčka. Proč má bílé proužky: Kdysi dávno došlo v továrně k malé chybě. Ve stroji na barvení povrchu tužek bylo málo barvy a várka vyšla ven s nedobarvenými hranami. Vypadalo to tak hezky, že si STABILO tento nový desing nechalo v roce 1929 patentovat.

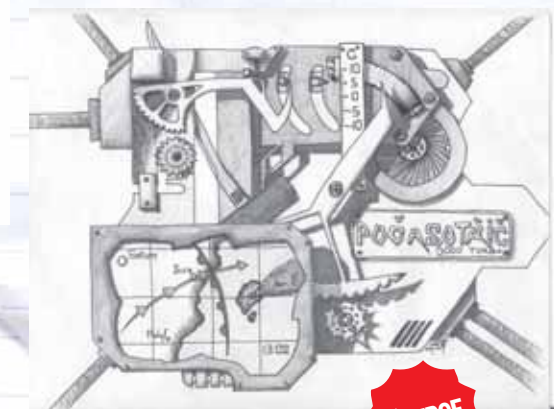
STABILO je zřejmě jediným výrobcem psacích potřeb na světě, který se může pochlubit tím, že se po něm pojmenovávají cool kapely až z Kanady.

Andrea Denevová

David Jiříčka

Jiří Braný

Jana Kellerová

Jakub Rendl

Anna Malsa

NOVÁ SPECIÁLNÍ KATEGORIE SKICUJ SVOJE JMÉNO!

Pasta Oner nebo jiný fejmový writer vybere každý měsíc jednu z vašich skic, kterou otiskneme, okomentujeme a odměníme. Práce pošlejte, kdykoli se vám zachce, na mail info@redwaymag.cz.

V minulém roce objížděl tým Stabila školy v ČR i na Slovensku se svou graffiti a scrapbook soutěží nazvanou Stripe Up Your Life. Králem graffiti battlu se stal Jakub Straka z Košic se skicou Staničná 13, kterou pak za pomoci Michala Škapy aka Trona přenesl ve velkém formátu na zeď pražské Chemistry Gallery.

No pain,
no fame!

1 OJÁZKA PRO 3

Jakou skladbu chcete nechat zahrát na svém pohřbu?

Rita Ora, zpěvačka

My Way od Franka Sinatry. To by, myslím, všechny dojalo a rozbrečelo.

Benedict Cumberbatch, herec

The Only Way Is Up od Yazze. Doufám, že pozůstalí pochopí můj pokus o poslední vtíp a začnou tancovat.

Sharon Osbourne, hudební manažerka

See You on the Other Side od mého manžela Ozzyho.

zdroj: thinkexist.com, foto: profimedia.cz

text: M. Overstreet, foto: archiv

Metalové problémy

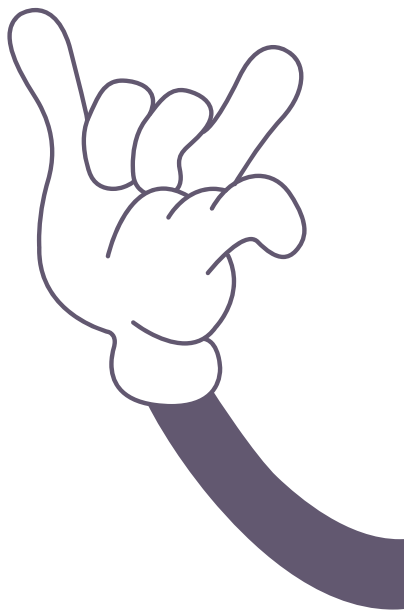

- #34 Když ještě tři dny po koncertě neslyšíš v uších nic než hlasité zvonění.
- #35 Když nikdo nechápe, jak skvělý je dánský folk metal.
- #36 Když se tě holky pořád ptají, jaký používáš kondicionér, že tvoje vlasy vypadají tak dobře.
- #37 Když žiješ ve městě, kam nejezdí vůbec žádné metalové kapely.
- #38 Když ti máma nabídne, že ti zvýší kapesné, pokud se necháš ostříhat.
- #39 Když si nemůžeš nastrouhat nehty k snídani, protože je máš moc krátké.
- #40 Když v klubu potřebuješ na záchod, vystojíš tu děsnou frontu a pak nemůžeš rozepnout svůj nábojnicový pás.
- #41 Když jsi tak moc metalový, že detektor kovu na letišti pípá i poté, co ses vysvlékl donaha.
- #42 Když tě na koncertě začne bolet hlava a ty s ní nemůžeš mlátit.
- #43 Když jako kytarista zjistíš, že zlověstnější riff, než je v Sabbath Bloody Sabbath od Black Sabbath,

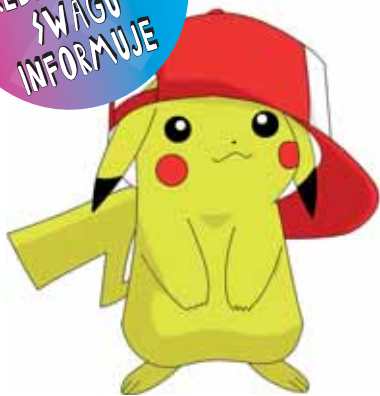
- prostě nenapišeš.
- #44 Když si uvědomíš, že ta velká hromada ořezaných větví na zahradě vypadá stejně jako logo tvé oblíbené kapely.
- #45 Když jsou pyramidy na tvé bundě rozmístěny v nesprávné kompozici.
- #46 Když den před koncertem tvé oblíbené kapely musíš odjet s rodiči na hory.
- #47 Když má tvoje černé tričko trochu jiný odstín než tvoje kalhoty, které mají trochu jiný odstín než tvoje černá bunda.
- #48 Když to tvůj zesilovač jednoho dne už prostě dál nevydrží.
- #49 Když se necháš ostříhat a zjistíš, že mlácení hlavou už není zdaleka tak uspokojivé.
- #50 Když zjistíš, že členové Steel Panther hrají koncerty v parukách.
- #51 Když zjistíš, že ta jediná kapela, kterou bys chtěl vidět, koncertuje pouze v jiných světadílech.
- #52 Když musíš pořád čistit svoje černé oblečení od kočičích chlupů.

- #53 Metallica.
- #54 Když si po koncertě Slayer snažíš rozčesat vlasy.
- #55 Když všechny holky (kluci), co v tvém okolí poslouchají metal, už s někým chodí.
- #56 Když ti v kotli pod pódiem vypadnou kontaktní čočky.
- #57 Když máš v kotli pod pódiem plnou psu cizích vlasů.
- #58 Když týden nemůžeš cvičit na kytaru, protože sis rozpíchal prsty při přišívání nášivky.
- #59 Když si smyješ corps paint, a najednou vypadáš jako člen pop-punkové kapely.
- #60 Když se vzbudíš ráno po koncertu své oblíbené kapely a nemáš u postele krční límec.
- #61 Když cestou z tetovacího salonu, kde sis nechal udělat nové tetování, vidíš po městě plakáty na ztřeštější koncert své oblíbené kapely.
- #62 Když musíš pořád stěhovat své bicí z místa na místo.
- #63 Když máš rád metal, ale vypadáš málo metalově.

ŘEDITELSTVÍ
SWAGU
INFORMUJE

Swag je prytššššš

Možná si teď, milý příteli swagu, říkáš, co to znamená. Je rok 2015 a těžba slova swag dosáhla svého dna. Dál už není nic, jen hlušina. Touto chvílí počínaje se zde budeš dozvídat, co nedělat. Štiplavě a ironicky. („Ironie je způsob výsměchu. Mimoto je užívána za účelem kritiky, pro kterýžto účel mluvčí často používá termíny zdánlivě kladné v úmyslu devalorizovat předmět hovoru,“ píšou na Wikipedii.)

Fagi najdeš na Facebooku.

VÁŠ playlist

LA4 & DJ Wich Tam, kam patří

Vystihuje to skvěle začátky rapu v ČR a konkrétně ty La4ovy: „Je rok 92, na rohu školy ve svý flanelce...“ Luxusní text spojenej s jednou z největších legend týchle hry – DJ Wichem. Poslechněte sami. A nejlíp rovnou celou desku. Dokonalý.

ONDŘEJ PETR,
17 LET, VARNSDORF

Schwarzprior IDDOD

EBM, našláplá doom atmosféra! Trochu dada text.

MICHAL REJZEK,
18 LET, PROVODOV-ŠONOV

Darude Sandstorm

Dobřej název písničky?

MATĚJ KONEČNÝ,
20 LET, OTROKOVICE

Royal Blood Figure It Out

Něco mezi Jackem Whitem a trochu tvrdšíma Arctic Monkeys.

ONDŘEJ PODZIMEK,
18 LET, KOLÍN NAD RÝNEM

Enter Shikari Anaesthetic

Neskutečně energická electro-post-hardcore nálož!

DAVID TICHÝ,
19 LET, NOVÝ BOR

POŠLI NÁM I TY SVŮJ HUDEBNÍ TIP. UKAŽ, JAKÝ MÁŠ VKUS. POCHLUB SE SVOU OBLÍBENOU PARTOU. ČEKÁME NA INFO@REDWAYMAG.CZ.

NÁŠ playlist

Mica Levi Under The Skin OST

Under The Skin / Pod kůží, jeden z nejzásadnějších filmů roku 2014, má i meganádhernej hudební doprovod. Rozvrzaněj Arca na svým venezuelským kanapi kouká na krásnou Scarlett J., která přiletěla z jiný planety vymýtít chlápky. Kryštofa Hádku nevyjímaje. Slyš a vid! Vid'?

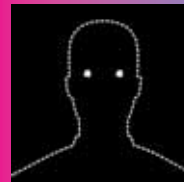
HAZNO

Pharrell Williams feat. Justin Timberlake Brand New

Komu se na tohle nechce tancovat, nebude se mu chtít už nikdy. Pharrell je nověj Justin, ale lepší.

YAS

Smrtislav V noci se mi zdálo

Tuzex Christ měl kapelu Scissorhands, která se mi dost líbila. Punkově ji zaříz těsně předtím, než jím vyšla první deska, se kterou jezdili po koncertech

už in memoriam. Pak hrál na basu v Sunshine, to bylo o. k., a zároveň ve svém projektu Super Tuzex Bros, což nebylo o. k., ale taková blbost. Teďka má Smrtislava a vypadá to, že na to zase konečně kápnul. (Vždycky jsem si myslela, že tajně miluje Kodyma a chce s ním chodit, no a co? Měla jsem pravdu.)

OVER

VR/NOBODY We Are Nobody

Dvojice umělců Václav Rouček a DJ Nobodysten chystají na jaro 2015 debutovou desku.

Nejnovější singl! We Are Nobody mě velmi mile překvapil. Je radost slyšet něco tak fresh v zemi, kde se suší dělá z parků.

PASTA ONER

NIKDO NĀM NEVĚŘIL

Tak jsme se stali jedničkou na trhu

V roce 2002 obrát stov tisíc korun. V roce 2011 už přes dvě stě milionů. A přitom – slovy klasika – taková blbost, co? Prodávat muzikantům cajky přes internet. Steve Jobs začínal v tátově garáži, Obey the Giant v zapadlém skateshopu. Kluci z Volcomu se tvářili, že dělají velký byznys, přitom se jim celý vešel do dětského pokoje. Adam Tensta udělal díru do světa deskou, kterou nahrál v panelákové předsíni. Vladimír 518 si svoji budoucnost promýšlel ve squatu a RedWay měl svoji první redakci v domě, jemuž vládla divoká vegetace a kocour s ukousnutou půlkou hlavy. Ovšem je dobré si tím projít, aby měl člověk na stará kolena co vyprávět vnoučatům.

Vize, punk a sebeobětování

Pokud nemáte bohatého tatínka, který zavcáká vstupní náklady a umete cestičku, musíte mít v hlavě vizi, v srdci punk a zocelené tělo, které snese trochu toho nepohodlí. Sklad hudebních nástrojů v bytě je takového nepohodlí dobrým příkladem. Bicí souprava ve vaně. Do postele přes hradbu marshallů, místo ponožek ráno v šuplíku nahmatáte jenom struny. Sousedí bedlivě sledují každý váš pohyb, připraveni okamžitě vypovídat, až se ten váš obchod s lidskými orgány (nebo co to pořád nosíte v těch krabicích) provalí. Takhle nějak to u Honzy Pilsa a Vládi Myslíka vypadalo v roce 2000.

Revoluce na Děkance

První kamenný obchod, který přepsal dějiny prodeje hudebních nástrojů v České republice, otevřely Kytary.cz v pražské ulici Děkánská vlnice, co by kamenem dohodil od pankrácké věznice a sebevrahy oblíbeného Nuselského mostu. Vyložené inspirativní lokalita. Na „Děkanca“ kluci představují později velmi oblíbený koncept, kdy je prodejna rozdělena na různé sekce, čili klávesáci poprvé nemuseli zvukově bojovat s kytaristy, basáči s bubeníky a tak dále. Kromě pohodlí to přineslo i mír mezi hudebníky, protože zkuste vybírat třeba triangler vedle metalového kytaristy, co zrovna zkouší stopadesátiwattový zesilovač. Legendární

prodejna Kytary.cz na Děkanca je stále v provozu, a jestli rádi chodíte „ve stopách historie“, přijďte se mrknout.

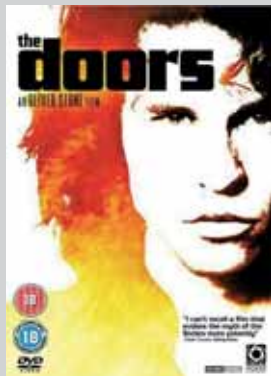
Big, bigger, biggest

Jedna poučka z hudebního byznysu, která ale platí všeobecně: Kdo vydrží, ten vyhraje. Madonna nikdy nebyla nejlepší zpěvačkou ani tanečnicí na světě, královnou popu se stala jen díky své nesmírné vytrvalosti, pracovitosti a selskému rozumu. V každém podnikání vás čekají dobré i špatné časy. V dobrých časech se radujte, v těch zlých se přimknete ke své vizi, ta je vaším brněním a štítem bojovníka. Prostě nesmíte být měkký, no. Odměnou vám bude svoboda a nezávislost. Kdybyste měli chuť vydat se z Děkanek ještě do Modřan, uvidíte na vlastní oči logistické centrum světové velikosti, odkud Kytary.cz expedují nástroje pro celé Česko a Slovensko. Jenom kvůli skladu bychom vás sem ale netahali, součástí areálu je pochopitelně i obrovská prodejna, do níž vám ze skladu snesou, co si budete přát. Zkoušet tady můžete třeba půl dne, mají pochopení, jsou to stejní blázni jako vy. Třetí prodejna Kytary.cz se nachází v Brně a první slovo, které vás při pohledu na ni napadne, bude opět BIG. Vidíte, kam to lze od rozesílání objednávek z obýváku dotáhnout?

FILM

The Doors
REŽIE OLIVER STONE
1991

Sex, drogy a rokenrol. Oliver Stone na počátku devadesátých let natočil dokonalý snímek o životě hvězdy. O životě Jima Morrisona a The Doors, asi nejzásadnějších představitelů acid rocku z doby hippies. Velice věrné zpracování ocení jak hudební nadšenci, tak ti, které baví sledovat dramatický osobní příběh o těžkém životě rockové hvězdy. Val Kilmer v roli spontánního frontmana doslova září, vedlejší role hrají Adolf Hitler (sám sebe) nebo Crispin Glover (A. Warhola). Nechte se unést vlnou psychedelie: „Is everybody in? The ceremony is about to begin.“

KNIHA

Eleanor a Park
RAINBOW ROWELLOVÁ
YOLI, 2014

Love story, která i přesto, že nenabízí upíry, vkladky ani zombíky, slaví obrovský úspěch po celém světě. Zapomeňte na fantasy, tahle kniha vypráví příběh skutečné první lásky. I John Green (Hvězdy nám nepřály) na ni píše ódy, a dokonce ji přirovnává k Shakespearově největší klasice. A příběh dvou adolescentních outsiderů totiž – možná až trochu okatě – Romea a Julii skutečně připomíná. Osmdesátá léta dávají příběhu ten správný vintage nádech, a když se k tomu připojí ještě dobová hudba, na kterou klade Rainbow Rowellová velký důraz, zaplesá srdce nejednoho romantického hipstera. Jako bonus pak autorka na své webové stránky přidává playlisty z Eleonořina přehrávače. Tak to by zase mistr Shakespeare nedokázal.

VÝSTAVA

Festival Spectaculare
20. 1.–6. 2. 2015
PRAHA

V pořadí druhý ročník multimediálního festivalu Spectacular opět oživí, rozezní a rozsvítí Prahu. Mimo klubu Cross a Paláce Akropolis se mohou návštěvníci těšit na zajímavý program i v kinech Světozor, Bio Oko nebo třeba v Doxu. Sledujme nové trendy v propojení hudby s videoartem, videomappingem, baletem a divadlem. Headlinery jsou producent Alex Banks z Brightonu a londýnské trio Dark Sky. Oba tyto čistě elektronické projekty se vystřídají na pódiu Akropole 28. února a určitě to bude zážitek.

Sloupek Ivy Antošové Rolničky, rolničky

Už dlouho jsem se na Vánoce netěšila víc než tentokrát. Třicátýho listopadu volám mamá Antoš, že potřebuju adventní kalendář, závisí na tom můj život a denní přísun kalorií. Každý den jsem poctivě zbořila jen jedno okýnko, což je sebeovládání srovnatelné se schůzkou anonymních alkoholiků v nonstopáči s akci vodka redbull bez redbullu za deset.

Dárky jsem měla tejdén před Vánoce nakoupený, vomašličkovaný a ošetřený jmenovkami a láskou. Běžně 22. prosince teprv dávám dohromady seznam lidí, kterým přeju uklízet metry roztrhaného vzorovaného papíru na koberec promočeným slzama dojetí. Kvůli vší ty slany tekutině na podlaze mě baví víc dárky dávat než dostávat. Instantní euforie v kostce, stačí přidat stužku.

V mém rodnym chlivě ale už dobrých pár let pod stromkem nic neleží. Je naší do krve popíranou tradicí, že všichni dostanou dárky jeden až čtyři měsíce předem. Takže na Štědrý den všichni vyndáme z kapsy nový mobily, sundáme si trička, ponožky a bačkory, naskládáme to pod kousek umělé zeleně a jdem rychle na ty řízky, ať nejsou studený. Jen táta se letos cejtil poetičtěji než obvykle, tak mi pod stromeček zabalil deset propisek. Díky, táto.

Lol, zase jste se nechali napálit, dárky nosí Ježíšek.
#duh

Taky jsem poprvý pekla cukroví, konkrétně perníčky, konkrétně hvězdičky, sobíky, srdíčka, nejkonkrétnějc po druhý várece housenky, malý perníkový pizzy, hezky s kolečkama salámu a strouhaným sýrem, ze šnečků evoluci vznikly velryby a polevový zdobení probíhalo skrz vysoký umění kaligrafie: „more“, „dyk“, „ho ho ho“ a „fokumé“. Délicatesse.

Viděla jsem všechny pohádky a všechny lidi, co mam ráda, a přibrala jsem tři kila. Takže teďka jsem spokojená, usměvavá, všechny mam ráda a do příštích Vánoc nežeru. Nebo aspoň do oběda. Šťastnej novej rok!

#takcouzjsemdospela?

Iva Antošová, Technická univerzita Liberec

Moje vysokoškolská pohádka *Princezna má beličko*

V každé pohádce musí přijít zvrát. Sněhurka dostane hlad, sní jablko a skoro umře na předávkování zdravým jídlem. Růženka chce konkurovat levné pracovní síle v Číně se svým kolovrátkem, jenomže ten je také made in China, ona to s ním neumí tak dobře, takže rychle a s celým královstvím vyhlásí na sto let bankrot.

Popelka ztratí louboutinky a ze špatně placené brigády u tátovy nové přítelkyně nemůže ušetřit na nové. Ani můj příběh neběží úplně po másle, pokud nepočítám to burákové, nahrubo rozmixované. To by pak konec nebyl tak sladký.

jméno: Ivana Antošová
věk: 19 let
škola: Technická univerzita v Liberci,
Fakulta umění a architektury
obor: vizuální komunikace
ročník: první
stav: Hiatus

Musím na operaci

Mám štítnou žlázu, ty ji máš taky, ale na té mojí rostou divné věci, které Vogue doposud neprohlásil za žhavý fashion trend A/W 2014. (Refresh, refresh, neustále se ujišťuju.) Protože se tyto útvary v mém krku neustále zvětšují, paní endokrinoložka je vyhodnotila jako nebezpečné. Podezřelé. Jako trio v kuklách, které vtrhlo do banky, ale namísto „všichni ruce nad hlavu“ a „dej sem prachy, nebo někoho odprásknu“ si na podlaze rozprostřelo piknikovou deku a uspořádalo čajový dýchánek. Nikdo neví, co mají ti hoši za lubem, ale nervozita je ve vzduchu a pán za přepážkou už dostává migrénu z neustálého přemýšlení, zda zmáčknout červené tlačítko pod pultem. Hoši musejí pryč.

Moje štítná žláza musí taky pryč

A já kvůli tomu meškala celý prosinec školou. Než mě na tu operaci pustí, musím se seznámit snad s každým MUDr., kterého mi může rodné město nabídnout. Liberec je najednou daleko. Chybí mi ten důvěrný mráz a ukolébavka z drkotání zubů. Chybí mi můj vietnamský knedlíček Vanessa a pach rybí omáčky. Doma není nikdo schopen zasmradit při vaření celý byt tak krásně jako ona. Smutný příběh. Chybí mi škola a to je fajn, protože se mi milionkrát potvrzuje, že ji miluju a jsem tam šťastná – dokonce i když soptím, nadávám a na uklidnění se šéfovou RedWaye vybíráme nejlepší mikiny z merche Satanic Temple. V ordinacích si však musím zvykat na úplně jiný svět. Svět, ve kterém hluboce dumám nad tím, zdali je nezdvouřilé zaučující se sestřičce poradit, že kartu pacientky Antošová nemá cenu hledat pod Ar-B, a už vůbec ne pod B-C. Nevím, jestli bychom si tím všichni zkrátili moji návštěvu, nebo by to vyšlo nastejno jako říci „dyk more, dylino, že tys v první třídě hodně simulovala?“.

Svět, ve kterém mi na jeden záťah vezmou pět zkumavek krve a já se již při té čtvrté začnu chichotat, před očima mi běží hvězdičky, anebo to je jenom odraz Edwarda Cullena, který trpělivě stojí frontu na svou dopolední svačinku. Z jedné té zkumavky navíc zjistili, že moje krevní skupina je B negativní, což je v Japonsku znamení nespolehlivého, arogantního a sobeckého člověka. Možná je to skutečně pravda, jelikož se odmítám s ostatními členy rodiny dělit o svůj nový, rozkošný, květovaný hrneček.

Stay trpělivý pacient

Nemocnice vypadá těžce komunisticky, jen místo fronty na banány se stojí dlouhá fronta na EKG. Na dveře ordinace a obří červený nápis ze tří písmen jsem zírala tak dlouho, až se mi vypálil do sítnice a já ho pak viděla na bílých stěnách a bílých pláštích a vůbec, jestli zmizí do konce zimního semestru, budu ráda. Když už jsem se na EKG s přelomem dalšího století dostala, sestřička za mnou zabouchla dveře, dlouze se na mě zadívala a pak prohlásila: „Já asi potřebuju panáka.“ Slíbila jsem, že příště s sebou přinesu placatku. Víte, na EKG chodí samí starší lidé. Staří lidé. Já nejsem žádný geronto-hejtr, ale na banánovou frontu lidí daleko za hranici sedmdesáti let musíte mít jistou trpělivost. Nebo víte co, budeme tomu říkat spíš správné rozpoložení ducha. Starší lidé totiž hůře slyší, na všechno se ptají, opět hůře slyší odpovědi a stoupá u nich hlasitost lidských tělesných zvuků. Mlaskají, chrchlají, zívají, chrápou. (Já se teď omlouvám za svou generalizaci, to se vlastně týká jen orchestru pána, který seděl-spal hned vedle.)

Zdravotní sestra, tá tvrdý chleba má

Pokud správné rozpoložení ducha nemáte, může

se stát, že jako zdravotní sestra vyhodnotíte svoje zaměstnání jako méně perspektivní, než má uklízečka, a nie, radšej alkohol.

Když „moje“ sestřička posledně poprosila staršího pacienta o Odložte si do půl těla, sotva se otočila, už mu zůstaly jenom trenky. Na stejný pokyn k ní pak jiná paní natahovala ruku s vyplivnutou zubní protézou, jelikož „na rentgenu jí taky mít nemohla“. Během mé desetiminutové návštěvy jí dva lidé tipleli telefon uprostřed hovoru a já jsem už ochranně stahovala ruce před obličej, neboť jsem čekala, že si na mě bude chtít vybit agresi nějakým de luxe vydáním lexikonu lidské anatomie.

Nemocnice na kraji města

Zdráhám se loudat po jejich chodbách v obavě, že potkám krev, moč, otevřenou zlomeninu a plačící děti. Všechno, co má v názvu „akutní“, „chirurgie“ a „lůžkové“, mi odstartuje sprint mrazu po zádech a najít toalety se najednou zdá jako nadlidský úkol. Za chvíli ale budu sama ležet na oddělení, které má v názvu všechna ta děsivá slova, a samozřejmě jsem vyděšená. Možná už to v nemocnici vědí dopředu – to by vysvětlilo jejich pokyn, ať si s sebou přivezu toaletní papír. Na krku mi zůstane jizva a já můžu jen doufat, že mi nerozbije outfit. Až mi štítnou žlázu odoperují, pošlou vzorek na histologii a zjistí, jestli byli ti hoši zhubnutí, či nikoli. Jestli v kuklách vykrádali banku, nebo vážně jen venku přšelo, tak museli svou cosplay party přesunout pod nejbližší střechu. Pobyt v nemocnici je na pět dní, což není nijak hrozivě dlouho. Zůstává jen otázka, kolik toaletního papíru za pět dní spotřebuji. A protože se školou jsem v prosinci neměla žádný intimní styk, vrátím se k ní na stránkách deníčku až v únoru. Moje první zkuškové období bude jistě zaznamenáhodná zkušenost.

G-SHOCK

HODINKY NA KAŽDÝ PÁD

Proč Kanye, Farrell, Eminem nebo Rihanna nosí kromě rolexek i hodinky, které si původně oblíbili hlavně chlápci s vyhrnutými rukávy, co celej boží den vrtaj sbíječkou do silnice nebo svažou traverzy někde na stavbě? Hodinky za tři tisíce korun, které si snadno pořídí každý, tedy pravděpodobně i vy? Co je na nich tak zvláštního a proč se staly popkulturním fenoménem? Milujeme tyhle příběhy.

Na webu watch collectors (freaků, co hodinky sbírají, vyměňují, opravují a hádají se o to, kdo je větší král) čtete tento rázný komentář: „Všem hodinkovým vědátorům světa! Pouze jedny digitálky jsou hodny místa na zápěstí skutečného muže i skutečného hodinkového snoba: jedinou baterií napájený minipočítač Casio G-Shock!“ Jestli jste si mysleli, že lidé, co dělají do hodinek, jsou zamklí propleší týpci s ohnutými rameny a pobledlou pleť, tady by vás rychle vyvedli z omylu. Jako kolem všeho, i kolem časoměřičů existuje celá scéna s diskuzními fóry, slangem, časáky a interní politikou plnou emocí (vyzdvihla bych zejména nepřátelství fanoušků G-Shock a Swatch, něco jako Sparta vs. Baník, hehe).

Vznik kultu

V sedmdesátých letech představovalo vše digitální nejnovější výkřik technologického pokroku. Japonská firma Casio, která už měla

patent na výrobu kalkulaček, nabídla světu Casiotron, první digitální hodinky s automatickým kalendářem. Inženýři při jejich vývoji uvažovali stejně sebevědomě jako Steve Jobs na druhém břehu Tichého oceánu: Hodinky přece nemusejí ukazovat jen čas, ale i spoustu dalších údajů, mohou mít neobvyklý design oslavující vědu a techniku, mohou se stát módním doplňkem, a přitom zůstat „user-friendly“, s jednoduchým ovládáním a za cenu, která není nedosažitelná, na druhou stranu však majiteli dopřeje pocit jisté výlučnosti.

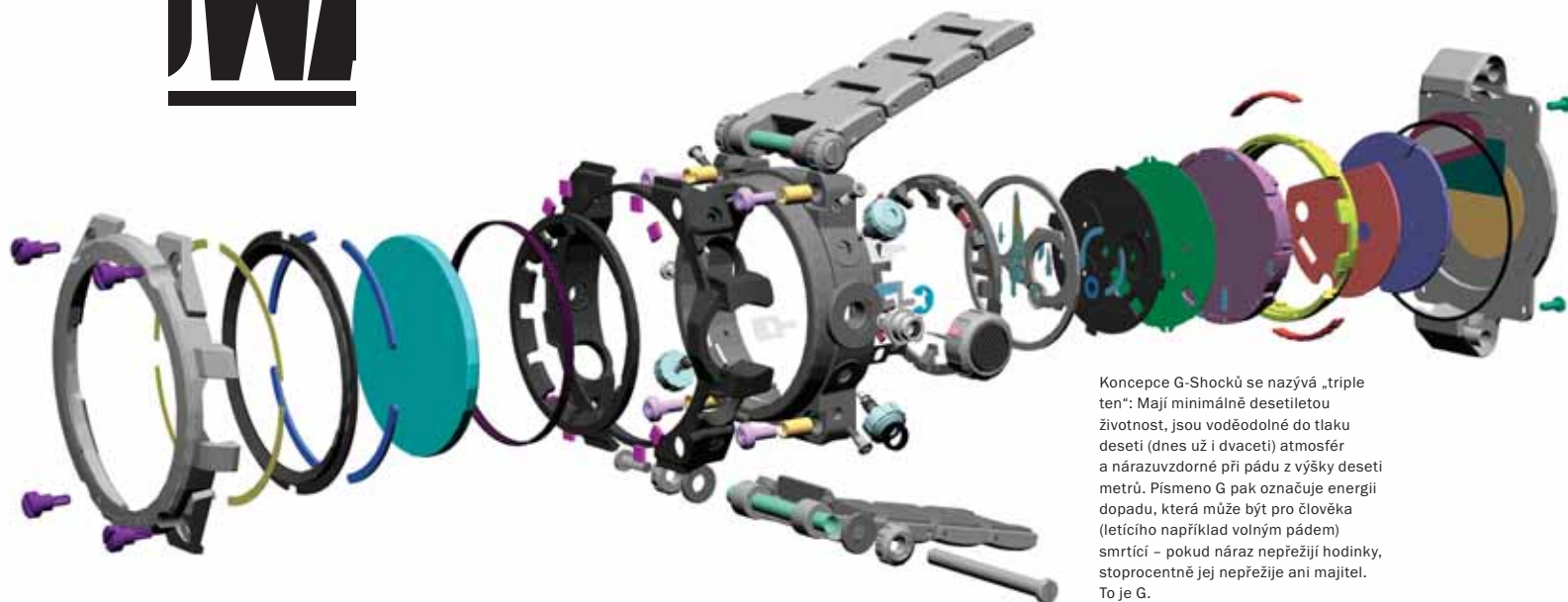
Úspěch Casiotronu byl převratný. Velké digitální číslice zářily do tmy a neustále informovaly, kolik je právě hodin v různých časových zónách, jaká je aktuální teplota, tlak vzduchu, nadmořská výška, den v týdnu a kolikátého v měsíci, kterého roku. Hodinky měly též zabudovaný budík vyhrávající několik melodií a celkově vypadaly jako předmět z daleké budoucnosti, což příhodně korespondovalo s nastupujícím hollywoodským

trendem Hvězdných válek, Star Treků a Vetřelců. Brzy nebyl nikdo, kdo by po nich netoužil, a v předlistopadovém Československu na jejich dovozu zbohatl ne jeden pražský vekslák.

Tak odolné, že přežijí i nukleární zimu

Pan Tadao Kašio (v přepisu též Kashio nebo Cashio – odtud název jeho firmy) byl obchodním úspěchem velice potěšen, to nejlepší ho ale teprve čekalo. Jeho inženýr, pan Kikuo Ibe, jednou otevřel dveře své kanceláře tak nešikovně, že si o ně rozbil památeční hodinky, které mu věnoval otec. Lítost jej přivedla na myšlenku, že hodinky by neměly být tak křehkou a choulostivou věcíčkou. Jeho nápad vytvořit hodinky nerozbitné, odolávající vodě, nárazům, otřesům a pádům, prachu, mrazu, prostě veškerým myslitelným drsným podmínkám a zacházení, se panu Kašiovi líbil, a tak se do toho hned pustil. Říká se, že nukleární zimu by přežili jen švábi

Koncepce G-Shocků se nazývá „triple ten“: Mají minimálně desetiletou životnost, jsou voděodolné do tlaku deseti (dnes už i dvaceti) atmosfér a nárazuvzdorné při pádu z výšky deseti metrů. Písmeno G pak označuje energii dopadu, která může být pro člověka (letičiho například volným pádem) smrtící – pokud náraz nepřezíjí hodinky, stoprocentně jej nepřezíjí ani majitel. To je G.

a Keith Richards. A asi i G-Shocky. Po zhlédnutí několika videí ze zátěžových testů jsme nabyli dojmu, že je můžete přejet tankem, a pravděpodobně pořád půjdou. Výsledek se ovšem nedostavil hned. Než byli v Casiu spokojeni, trvalo to osm let a víc než dvě stovky prototypů postupně vyhazovaných z okna třetího patra tokijské centrály na betonový chodník. Tak zdoluhavý proces pokusů a omylů by jednoho umožnil, Japonce však ne, ti se nikdy nevzdávají. V roce 1983, kdy vrchol elegance představují hodinky co nejlehčí a nejtenčí konstrukce, přichází Casio s modelem G-Shock unikátního, nekompromisního vzhledu. Takové hodinky svět dosud nespatriil a ve Spojených státech se okamžitě stávají hitem. Nosí je skejťáci, ajtáci, ale i drsní stavební dělníci, kteří si po práci s chutí dají pár piv a stejně tak radostně se poperou s kýmkoli, kdo jim neprojeví dostatek respektu a uznání. Mezi těmito veselými chlapy je taky mnoho mladých černochů, co po rvačce zajdou ještě do klubu na hiphopovou party nebo koncert. Vypadají dobře, tihle kluci, G-Shocky se na jejich mohutných zápěstích překrásně vyjímají. A kdo je nosí dneska?

The Navy SEALs

Námořní, vzdušné a pozemní týmy námořnictva Spojených států amerických zahrnují G-Shocky do své výstroje jako ideální časoměřiči pro dlouhé pochody na misích v subsaharské Africe, na Středním východě a dalších nepřívětivých místech planety. Kromě vodo- a nárazuvzdornosti si vojáci pochvalovali i baterii s životností deset let, přesný kompas a praktický, snadno udržovatelný gumový pásek. Současná kolekce G-Shock Frogman je tedy určena všem mužům-dobrodruhům, co rádi tráví čas ve vodě, bahně, písku nebo pralesi.

The Big Bang Theory

Pro šílené vědce typu doktora Sheldona Coopera, inženýra Wolowitz a vůbec všechny geeksy na světě jsou G-Shocky hlavně symbolem prvního mikroprocesoru s reálným výpočetním výkonem připoutaného k lidskému tělu. To má pro ně větší sex-appeal než výstřih Keiry Knightley.

Pro skatery a surfaře

Vítr ve vlasech, svoboda v srdci. Todd Jordan nosí G-shocky. A Todd Jordan nějak záhadně vždycky ví, co je dobré.

Hvězdy hip hopu a R'n'B

V hiphopové kultuře je úcta k historii doslova povinná. Prostě nemůžete říkat, že posloucháš hip hop, a nevědět, jaké hodnoty reprezentují G-Shocky na zápěstí Kida Cudiho nebo Pharrella Williamse. Respektuj oldschool, pamatuj na kořeny, tvrdě pracuj a pořád se uč. To je základ, o kterém nebudeme diskutovat.

Fashion victims

V Tokiu, Hongkongu a Bangkoku nosí G-Shocky zlatá mládež, děti nejbohatších týpků ve městě. Čím barevnější a výstřednější model, čím limitovanější a nedostupnější edice, tím líp. Na ceně nezáleží – plastáky za 350 dolarů jsou stejně cool jako ty kovové, vyrobené z oceli na samurajské meče, které ovšem stojí pět tisíc dolarů. No a když je designuje Takaši Murakami (japonský Warhol a modla grafických designérů), cena rázem poskočí na čtyřicet tisíc, za což byste pořídili i nový mercedes. Ale kdo by to řešil, přednější je swag.

Český spisovatel (a hlavně lékař) i název jeho hodně silný prózy, kde na zbytečný kecý není místo a která byla oceněna jako Objev roku v soutěži Magnesia Litera 2014. Tentokrát nestačí pouze vyluštit křížovku, musíte si taky knížku sehnat a přečíst!

KČ	AMERICKÁ METALOVÁ LEGENDA	INICIÁLY SPISOVATELE MENADALA	ARTIFICIAL INTELLIGENCE	SKATER Z USA (HIBY)	SKATE ZNAČKA	ZNAČKA PŘÍPOHY MEGA	ETON	BYK (ANGLICKY)	ČESKÝ HŘEČ (RABEL)	AIR FORCE	HŘÍŠNÍ OSMEOČNĚN	UZNAČENÍ VELIKOSTI ODĚVU (LARGE)	KŘESTNÍ JMÉNO SKATERA ELLINGTONA	Č. S PORU- CHOU ZPŮSO- BENOU SOC. PROSTŘEDÍM
KŘESTNÍ JMÉNO SPISOVATELE GREEKA							ANGLICKÁ RNB KAPELA UŠ PRŮTIDOVÝ GOVÝ ÚRAD							
SVAZ UNIE (ANGLICKY)						BRITSKÁ ZPĚVAČKA						EGYPTSKÝ FAKON LITR		
DUNĚK (CHEMICKÁ ZNAČKA)		POLOŽKA (ANGLICKY)	NEW TESTAMENT ZNAČKA PRO SEVER			FRANCOUZ- ŠKÁ OLEJÁŘSKÁ SPOLEČNOST				FOLDA (FRANCOUZ- ŠKY)				
PŘEZDÍVKA KAKOSNĚ ČLÁBIVNÝ ALŽBĚTY						ŠIKMÝ HTT. BĚMON RECREATIONAL VEHICLE				OTSAČNĚ BERLÝNSKÉ PODZEMNÍ DRÁHY		HUNGERSKÁ BOHYNĚ PERSONAL COMPUTER		
NORTHERN TERRITORY			HODINA (NĚMECKY) 1880 (ŘÍMSKY)				HUDEBNÍ STYL ČERNOCHÉ	HL. POSTAVA ROMÁNU BUDE HĚB		POLYETHYLEN (ZKRATKA)	SEX PISTOLS METALOVÁ KAPELA Z USA			SAMOHĽÁSKA PŘEDLOŽKA
RAPID EYE MOVEMENT				FILM LARSE VON TRIERA 1. ČÁST TAHYAKY								PÍRELA (ANGLICKY) 2. ČÁST TAHYAKY		
DRUH METALOVÁ KAPELA Z USA			JUNOR (ZKRATKA) MĚŘÍC TLAKU			POPLAČ (ANGLICKY)						30 ŘÍMSKY	SPOLKA SKATE ZNAČKA	
SÍRA (CHEMICKÁ ZNAČKA)		ČINSKY FILD- ŽOF. TERMIN PŘELOVCE MĚSTA				S,14 (ANGLICKY) ARABSKÉ JMÉNO				ŘECKÉ MĚSTO S FRIZOF. ŠKOLOU				
MĚSTO V ANGLI					ANODA (ZKRATKA) NOTA		DUŠE (CHEM. ZNAČKA) KŘ. JMÉNO ŽULY		UM. ŠEV. FILM. PĚL. K. VÁRY ŽAEL. PSY- CHODANALYZY			ZK. OBSARU V MATEMATICE DUNA (ANGLICKY)		HATT
AMERICKÉ MĚSTO ZNAMÉ I WESTERN								ČESKÝ SPISOVATEL (NOBBERY)					CHROMIUM	ELF
REDUX	HRÉDOVKA EPIDEMIE				DOPOLNĚNĚ (ANG. JEN.) OZN. ELEKTR. ODPORU			OŽIVNÝ (ANGLICKY) OPAK OD NAPRAVO						ALA
ARMO- RED SAINT.	FLIC	PRÓZA I. LONDONA POSTAVA Z HAMLETA											NEW WORLD ORDER	AFAT
BURTON	LEGENDÁRNÍ POLSKÝ KNĚZ ROTTER TOMATOES				SANTA FE	POSLOUCHAT (NĚMECKY) SNOWBOARD ZNAČKA								AMERICKÝ BĚLÝ RAPPER
HEAVYMETA- LOVÁ KAPELA					ČESKÉ KLENOTNICE STYBHU						KOHINKOVÉ UNIVERZUM	NY (ANGLICKY) INTERNET EXPLORER		
PŘÍPONA JEDNOTKY II					PŘEDLOŽKA FOSFOR (CHEM. ZN.)		ENERGIE (SYMBOL) NEBO (ANGLICKY)		USTÁLENÉ RČNÍ EVROPSKÁ MĚNA					
HELDA	BENTAN (ZKRATKA) SLAVNÝ BOXER (MUHAMMAD)		INICIÁLY HŘEČ GOURMETA	OBLAŠT VE FRANCI ČERNÁ SMRT									ANGLICKÉ JÁMENO ČESKÉ OS. JÁMENO	
ČÁSTICE HMOTY					HL. POSTAVA INDIÁNE LAMPSONU (KOLGORE)						LADY SOVEREIGN	ZAPNUTO (ANGLICKY) DISK. PROF. PRAŽÁKA		
DÁMSKÁ DĚTSKÁ STAVENICE					KYSLÍK (CHEM. ZN.) URAN (CHEM. ZNAČKA)		SVLEČ	ZNAČKA POLOMĚRU TUNA			JÍZDNÍ PRUH (ANGLICKY)			
SOVĚTSKÝ TĚŽKÝ TANK Z 2. SVĚTOVÉ VÁLKY			BĚŽET (ANGLICKY)				NOVELA STEPHENA KINGA				NEVYŽÁDANÁ POŠTA			

Night

Daytime

Life time

4

000

MUSÍME ZAČÍT OD ZAČÁTKU...

NA CO PRAVDĚPODOBNĚ ZEMŘEME?

Do čtyřiceti let je nejčastější příčinou smrti v ČR sebevražda, později nemoci oběhové soustavy a srdce. Prakticky v každém věku je úmrtnost kluků vyšší než holek, což platí i pro kojenecký věk (před dovršením prvního roku). Od patnácti se úmrtnost kluků prudce zvyšuje vlivem rizikového chování, holky se drží víc zpátky. Pozitivní zpráva: díky prevenci,

včasně diagnostice a léčbě pomalu klesá úmrtnost na rakovinu prsu, tlustého střeva a konečníku. Špatná zpráva: V počtu sebevražd dětí je Česká republika na prvním místě v Evropě. Psychiatri zde vidí souvislost s naším dalším prvenstvím – nejvyšší spotřebou alkoholu v dětské populaci.

BEFORE I DIE

Co byste chtěli stihnout, než zemřete? Zpívat před milionem lidí? Potkat osudovou lásku? Být víc sám sebou? Lidí z více než sedmdesáti zemí celého světa píšou svá přání na obyčejnou zeď obyčejnou křídou. Projekt založila umělkyně Candy Chang poté, co ztratila někoho velmi blízkého. Celou story a dojemné, inspirativní fotky najdete na beforeidie.cc

Pokud vám je 0 až 14 let

Pravděpodobnost, že zemřete ještě v tomto roce, je 0,01 %. Nejčastější příčinou úmrtí u holek i kluků jsou dědičné nemoci a poruchy mozku. Projevují se dědičné srdeční vady, obvykle ale nejsou fatální, daří se je diagnostikovat a léčit.

Pokud je ti 15 až 39 let a jsi kluk

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 0,02 % do 0,15 %. Kolem osmnácti let se riziko z původních 0,02 % zvedne čtyřikrát. Hlavní příčiny: sebevražda, autonehoda, jiná nehoda (úraz), otrava alkoholem.

Pokud je ti 15 až 29 let a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí je 0,01 až 0,02 %, o třetinu až polovinu nižší než u kluků. Méně sebevražd, méně autonehod, méně alkoholu.

Pokud vám je 20 až 30 let

Pravděpodobnost, že zemřete v některém z těchto roků vašeho věku, se nemění u holek (stále 0,02 %), ale u kluků povyskočí na 0,09 %. Hlavní příčiny stále sebevraždy, auta, alkohol.

Pokud je ti 31 až 44 let a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 0,03 % do 0,13 %. Nastupuje rakovina prsu, děložního čípku, vaječnicků a dalších částí pohlavních orgánů. V případě, že jsi bezdomovkyně, pravděpodobně zemřeš na selhání jater v důsledku alkoholismu. Nemoci srdce ti zatím nehrozí, až do menopauzy tě budou chránit hormony, buď proto vděčná za každou menstruaci. Objevují se záněty žil způsobené špatnou životosprávou (kouření, málo pohybu).

Pokud je ti 31 až 40 a jsi kluk

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 0,09 % do 0,17 %. Začíná se objevovat selhání srdce, statisticky vůbec nejčastější příčina úmrtí v ČR. Na druhém místě je selhání jater, v tomto věku většinou u bezdomovců. Třetí místo patří zhoubným nádorům, rakovině plic a tlustého střeva v důsledku kouření a celkově špatné životosprávy.

Pokud je ti 45 až 54 a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 0,15 % do 0,34 %. I tobě nyní nejvíc hrozí selhání srdce. A zhoubné nádory způsobené nezdravým životním stylem. Pokud nechceš mít rakovinu plic, nekuř. Dobrá zpráva: počet úmrtí na rakovinu prsu mírně klesá.

Pokud je ti 41 až 64 let a jsi kluk

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 0,20 % do 2,11 %. Příčiny stejné jako v tvém předchozím věkovém období, jen pozor, kolem padesátky vrcholí krize středního věku a máme tady vůbec největší počet sebevražd (přestože obecně už nejsou příčinou č. 1).

Pokud je ti 55 až 69 let a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 0,37 % do 1,53 %, je tedy stále velmi nízká. V poměru infarktů vůči ostatním nemocem dohánějí ženy v tomto věku muže. K tomu se objevují mozkové mrtvice a diabetes.

Pokud je ti 65 až 79 let a jsi kluk

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 2,29 % do 7,21 %. Ve statistice přibývá mozkových mrtvic a diabetu.

Pokud je ti 70 až 79 let a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 1,68 % do 4,68 %. Po sedmdesátce umírá v absolutních číslech poprvé víc žen než mužů. U pacientek na lůžku je častou příčinou smrti plicní embolie.

Pokud je ti 80 až 89 let a jsi kluk

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 7,97 % do 19,55 %. K příčinám úmrtí se přidávají nemoci dýchací soustavy, vysoký tlak a Alzheimer. U pacientů na lůžku je častou příčinou smrti plicní embolie.

Pokud je ti 80 až 89 let a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 5,39 % do 17,08 %. K příčinám úmrtí se přidávají nemoci dýchací soustavy, vysoký tlak a Alzheimer.

Pokud je ti 90 až 99 let a jsi kluk

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 21,58 % do 48,97 %. Těš se na 96. narozeniny, je to bod zlomu! Pokud se jich dožiješ, tvoje šance na dožití i těch příštích je vyšší než u žen.

Pokud je ti 90 až 99 let a jsi holka

Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 19,36 % do 58,10 %. Ke všem existujícím příčinám se přidává ještě riziko duševních poruch. Ale když už ses dožila tak vysokého věku, máš na trochu šílencevství nárok.

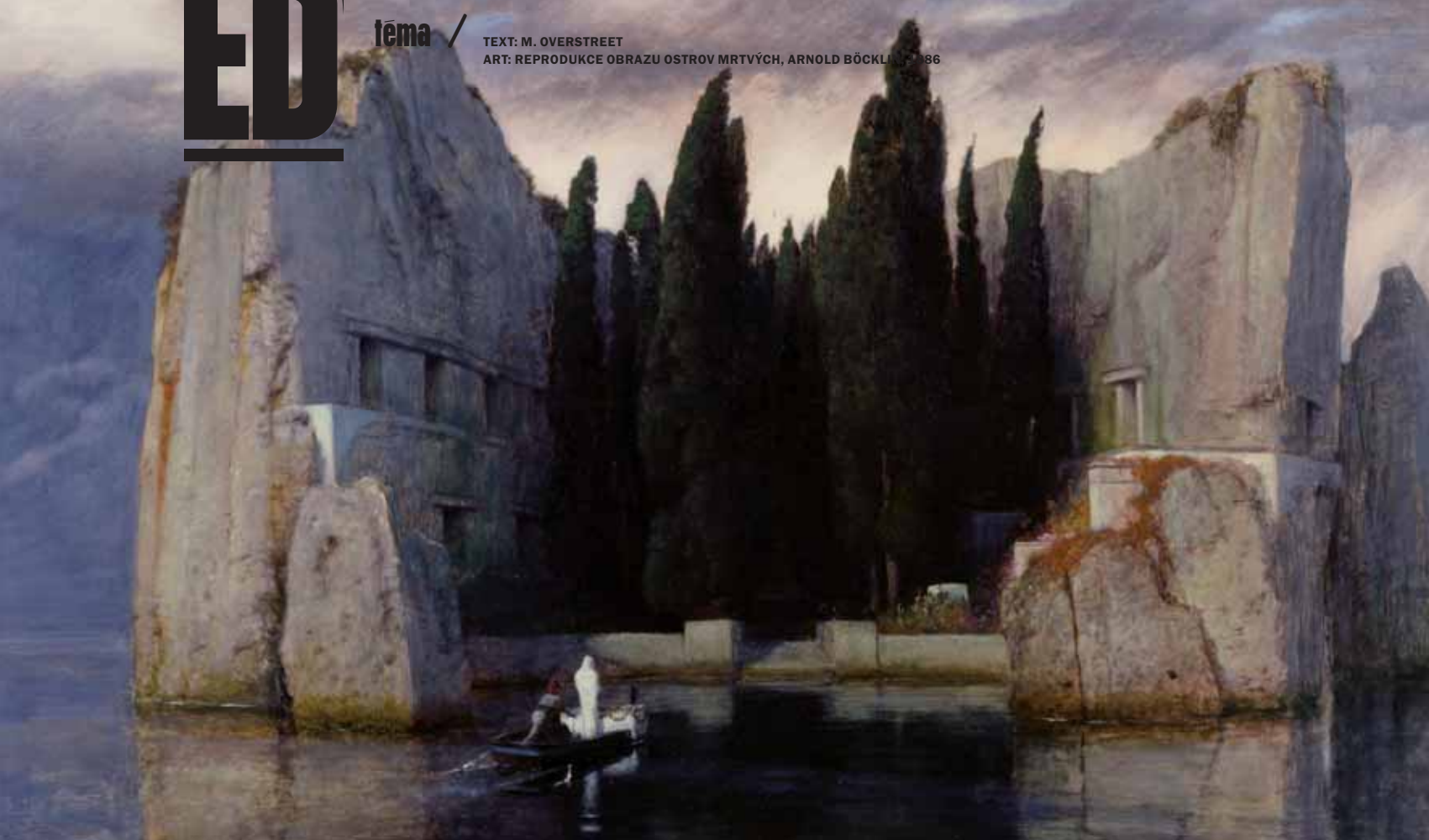
Pokud je vám 100 až 105 let

Jedno, jestli holka, nebo kluk, statistiky předpokládají, že déle než 105 let tady nebudeš. Pravděpodobnost úmrtí v tomto období stoupá od 52,97 % do 99,99 %.

CO ŘÍKAJÍ LIDÉ, NEŽ ZEMŘOU

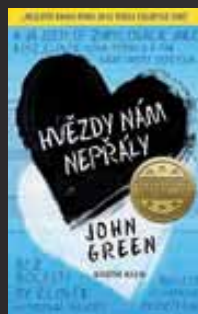
Podle zaměstnanců hospiců jsou to tyto věty:
Škoda že jsem víc nežil tak, jak jsem chtěl, ale jak chtěli jiní.
Škoda že jsem tolik pracoval a nevěnoval se víc rodině a přátelům.
Škoda že jsem víc nevyjadřoval svoje city.
Škoda že jsem se víc nestaral o své zdraví.
Škoda že jsem neuměl být víc šťastný, víc se radovat.

JAK V PŘEPLOUT MOŘE SMUTKU

Pohřeb je jedním z nejstarších projevů lidské kultury. Už na konci středního paleolitu začali neandrtálci pochovávat své mrtvé a z hrobů odkrytých archeology lze vyčíst, že pohřebnímu rituálu věnovali velkou péči. Neandrtálec byl v tomto ohledu schopen možná hlubších citů a většího taktu než člověk jedenadvacátého století.

JOHN GREEN
HVĚZDY NÁM NEPŘÁLY

Je jí šestnáct, je zamilovaná, má rakovinu a asi umře. Její sarkasmus je přesto ostrý jako břitva.

Podle psychologů bychom se s faktem, že jednou zemřeme, měli vyrovnat nejspíše do pětaticeti let. Je to prý známka naší dospělosti a duševního zdraví a mně to zní docela logicky – vždyť každé opravdu vážné zamyšlení nad životem nutně zahrnuje i úvahu o smrti. Říká se, že nábožensky založení lidé se s tímto úkolem vyrovnávají snadněji než ateisté. Ti jsou na to takřkající sami, nevěří v posmrtný život, a tudíž daleko víc trpí existenciální úzkostí: Proč jsem tady? Jaký to má smysl, když se dřív nebo později stejně propadnu do nicoty a nic mě nepřivede zpátky? Pro ateistu je konečnost života tak fatální, tak tíživá, že ho paradoxně může dovést až k sebevraždě. Ta je ovšem pro křesťana těžkým hříchem, neboť život je boží dar a člověk jej nesmí mařit. Donedávna církev odmítala pohřbívat sebevrahy do svěcené hřbitovní půdy, a jejich hroby tak lemovaly zdi za hřbitovem, křížovatky lesních cest apod. Dneska se to tak přísně nebere už proto, že většina českých hřbitovů je občanských, nikoli církevních, a na občanském hřbitově může být pohřben každý. Ateista, sebevrah, nebo koneckonců i příslušník jiné víry. Až na jednu výjimku.

Nemůžete pohřbit dítě, které se narodí mrtvé

Zármutek nad smrtí blízkých je vždy obrovský. Přesto jsme psychicky lépe připraveni na ztrátu prarodičů a s přibývajícím věkem pak i rodičů, partnerů a přátel, neboť je přirozené, že starší lidé umírají. Přežít své dítě je oproti tomu zcela jiná situace. Nelze ani říct, že selžou naše obranné mechanismy – pro tento případ totiž žádné nemáme.

Pohřeb je důležitým psychosociálním rituálem. Silný emoční prožitek, důstojné rozloučení s milovanou osobou, uctění její památky, to vše urychluje proces smíření se ztrátou a hojení bolesti, která nás svou silou sráží na kolena. Z hlediska ateisty – pohřeb potřebují především pozůstali. Jana a Jan jsou mladí manželé, kteří před rokem procházeli největší krizí svého života. Dítě, na které se do poslední chvíle těšili a nic nenasvědčovalo tomu, že by se měli něčeho obávat, se narodilo mrtvé. Kromě velké osobní tragédie museli čelit i nečekané absurditě úřední moci. Porod byl lékařem prohlášen za potrat a dítě za plod, tedy entitu, která se ještě nestala lidskou bytostí, neboť nestačila žít. Český právní řád klasifikuje potrácený plod jako biologický odpad. Z nemocnice putuje rovnou do spalovny s částmi jiných těl, amputacemi například, neidentifikovatelnými lidskými ostatky po autonehodách, a někdy dokonce i mrtvými novorozenci, kteří pár hodin nebo dnů žily. Ani na ně totiž české zákony nepamatují, a v praxi je proto běžné, že pokud si rodiče o vydání mrtvolky včas nezažádají sami, nikdo se jich na nic neptá.

Jana a Jan, oba katolíci, však své dítě jako lidskou bytost vnímali. Během těhotenství si k němu vytvořili vztah a představa surového zacházení s jeho tělíčkem pro ně byla nesnesitelná. „Bála jsem se spát, zdály se mi strašné, šílené sny. Viděla jsem nahé miminko, dívala se na mě a jakoby se ptalo: Ty mě nepohřbíš?“ vzpomíná Jana. Po několik týdnů trvající právní bitvě, již se účastnili právníci obou stran, psychiatři, soudní znalci a duchovní autority, vydalo patologické oddělení příslušné nemocnice Janě a Janovi plastový kontejner o objemu 1250 ml se šroubovacím víkem a štítkem „NEBRAT!“,

ktejž zřejmě někdo zapomněl strhnout. Za přítomnosti právníka a zástupce pohřební služby manželé omráčeně podepsali protokol (za tento minutový úkon zaplatili deset tisíc korun) a vydali se na pět set kilometrů dlouhou cestu na hřbitov náležící farnosti, která jim jako jediná v České republice umožnila katolický pohřeb do země, a tím na sebe vzala riziko spojené s nedodržáním zákona o nakládání s biologickým odpadem. V autě právník konstatuje: „V této zemi je snadnější pohřbit domácího mazlíčka než dítě.“ S narozením mrtvého dítěte se musejí každý rok vyrovnat stovky rodičů. Jak mají přeplout moře smutku, když jim naše společnost, která samu sebe pokládá za vyspělou a humánní, nedovolí vypravit důstojný pohřeb? „Co si budeme nalhávat, pro naprostou většinu moderních žen je současná právní úprava vyhovující. Potrat nebo narození mrtvého dítěte vnímají jako svůj neúspěch, na který je lépe co nejdřív zapomenout a pokusit se znovu otěhotnět. Navíc pohřeb za dvacet pět tisíc korun si mladá rodina obvykle ani nemůže dovolit, já jsem se tedy za třicet let praxe s požadavkem vydání plodu nesetkal,“ odpověděl mi jeden porodník z velké pražské nemocnice.

Ostrov mrtvých

K článku jsem vybrala obraz švýcarského malíře Arnolda Böcklina nazvaný Ostrov mrtvých. V letech 1880 až 1886 namaloval Böcklin celkem pět jeho verzí. První si objednal sběratel Günther Alexander, nakonec si však obraz nikdy nevyzvedl. V době, kdy na něm Böcklin ještě pracoval, dostal zakázku od Marie Berny, pozdější hraběnky z Orioly, která chtěla „obraz vytvořený ke snění a rozjímání“. Böcklin pro ni tedy vyhotovil druhou verzi a nazval ji Ostrov hrobů. Třetí verze vznikla pro Böcklinova galeristu Fritze Gurlitta jako dílo určené volně k prodeji. V roce 1933 jej do svého vlastnictví získal Adolf Hitler, od roku 1940 byl obraz umístěn v Novém říšském kancléřství tak, aby ho měl Hitler stále na očích. Čtvrtou verzi Böcklin namaloval v roce 1884, kdy se mu finančně příliš nedařilo a doufal, že úspěšný námět se brzy znovu prodá. Obraz skutečně koupil baron Heinrich Thyssen a pověsil jej do berlínské pobočky své banky. Budovu se všim, co v ní bylo, zničilo bombardování za druhé světové války. Pátou verzi obrazu, jehož reprodukci otiskujeme, si v roce 1886 objednalo Muzeum výtvarných umění v Lipsku, kde visí dodnes.

Na všech verzích Böcklin namaloval z moře vystupující skalnatý ostrov, uprostřed porostlý smutečními cypřiši. Do skal jsou vytesány výklenky sloužící jako pohřební komory. K ostrovu pluje loďka s veslařem, bílou raku a bíle oděnou stojící postavou. Námět vychází z řecké mytologie, v níž převozník Charon vybírá od zemřelých drobnou minci, kterou mají připravenou pod jazykem, a pak je přepraví přes Styx neboli Řeku zapomení. Vizuálně se Böcklin inspiroval skupinou vulkanických ostrovů nedaleko Capri. Sám za svého života pohřbil osm ze svých čtrnácti dětí, málem zemřel na tyfus a utrpěl záchvat mrtvice. Od třetí verze obrazu označil vždy jednu z komor svými iniciálami. Pro svou morbidní atmosféru dosáhl Ostrov mrtvých světové popularity.

SPALOVAČ MRTVOL

Klenot české kinematografie nominovaný v roce 1969 na Oscara pojednává o vznešeném, avšak nelehkém úřadu zaměstnance krematoria. Svou prací doopravdy žije, což se promítá i do vztahu k rodině: „Nikdo nebude trpět, spasím je všechny,“ řekl pan Koprfrkingl. A jak řekl, tak učinil.

MLUVME O SMRTI

Ve smrti jsme všichni začátečníci

Na stránce mojesmrt.cz, která je projektem Hospicového občanského sdružení Cesta domů a kreativní agentury Yinachi, si můžete naplánovat svůj pohřeb.

Moje hudba

V této části se dozvíš, které písničky jsou na českých pohřbech nejhranější, a jednoduchým přetažením svých oblíbených skladeb z YouTube vytvoříš vlastní playlist.

Moje šaty

Do čeho tě mají naposledy obléknout? Chceš oblek, rubáš, nebo snad kraťasy a žabky?

Můj pohřeb

Urna, rakev, nebo ekologické uložení popela ke kořenům stromů? Místo, čas, řečníci, výzdoba, program? Tvé rozloučení nemusí být nudné jako všechny ty pohřby, na kterých jsi byl.

Moje věci

Nejsi faraon a do hrobu si toho moc nevezmeš. Svě věci ovšem můžeš odkázat lidem, kteří si zaslouží mít na tebe památku. Na výběr máš z několika kategorií, přidávat vlastní je jednoduché. Taky se zde dozvíš, jak sepsat a kam uložit závěť, aby byla platná a pozůstalí se jí museli řídit.

Moje parte

Opravdu, radši si navrhni svoje, protože stejně jako u svatebních oznámení platí, že lidi nemají žádný vkus.

Moje strachy

Tato část ti pomůže popsat největší obavy, které ze smrti máš, a tak je částečně překonat. Uvidíš také, čeho se bojí ostatní. Každý se bojí, to je přirozené.

Moje poslední přání

Jestli chceš ještě něco říct, nějaká poslední slova, tady je příležitost. Dále se dozvíš, co je a kde najdeš tzv. institut dříve projevených přání. Lidé zde předběžně vyslovují souhlas či nesouhlas s budoucími lékařskými zákroky pro případ, že o sobě v určitém momentu již nebudou

Neumíráme tak, jak bychom si přáli. Protože o tom s nikým nemluvíme. A přemýšlíme o tom příliš pozdě, myslíme si, že smrt je ještě daleko, tak nač ji přivolávat. Na druhou stranu nám na tom, jak zemřeme, záleží. Hlavně se bojíme, že to bude bolet. A že budeme buď sami, nebo na obtíž svým blízkým.

moci rozhodovat – například budou v bezvědomí nebo trpět demencí. S institutem lze dohodnout, zda si přeješ transfúzi, zda chceš udržovat uměle při životě, zda chceš darovat orgány či celé tělo vědě nebo kdo by případně měl tato rozhodnutí učinit za tebe.

Mý srdce pohřbete u Wounded Knee nebo na Dolní Bukovině. Jen ho, prosím, nenechte shnít ve špinavý pražský hlíně.

Bonus, grafický designér a rapper-nerapper, si myslí, že o smrti neradi mluvíme, protože žijeme v době, která oslavuje mládí, sílu, výkon, pokrok a vědu. Medicína smrt neustále oddaluje, bojuje s ní jako s nepřítelem, není proto divu, že naším ideálem je žít nonstop a zemřít znamená mít smůlu, prohrát, být neúspěšný. Jsme zvyklí, že vše je relativní a záleží jen na úhlu pohledu a okolnostech, co je dobro, co zlo a tak dále. Věříme, že každý problém má řešení a každá věc se dá změnit v náš prospěch. Smrt je ovšem absolutní. Definitivní. Nemá řešení a nedá se změnit. Tomu jsme v postmoderní společnosti odvykli.

A jak by měl vypadat jeho pohřeb? „Asi před deseti lety jsem byl v Indii a viděl tam kremaci. Trvalo to asi dvanáct hodin nebo kolik a bylo to zvláštní, ale pěkný. Pohřební hranice, otevřený oheň, příbuzní, taková velká grilovačka. Vlastně ten nejhlubší smutek nevydrží po celých dvanáct hodin, postupně vyprchává a ke konci je to už takový... prostě ne tak smutný. A nevím, jestli bych to chtěl taky tak, ale líbilo se mi to.“

**Dobrý konec dělá
dobrý příběh.
Rozhodněte o něm
sami. Mluvte o smrti.
Buďte průkopníky.**

CHCETE VĚNOVAT SVÉ TĚLO VĚDĚ?

Obraťte se například na Anatomický ústav Univerzity Karlovy v Praze nebo na nemocnici v místě vašeho bydliště. Tělo je možné pouze darovat, nikoli prodat, jak se mnoho lidí domnívá. Po pitvě se s vámi i zde slušně rozloučí. „Za dárce necháváme sloužit zádušní mši. Tím je to tak nějak dotaženo do konce, nebereme darované tělo jako samozřejmost. Pohřeb je zde od toho, aby nás živé zbavoval strachu ze smrti,“ píše se na webu Anatomického ústavu.

KE KOŘENŮM

JISTOTA, ŽE PO SMRTI POROSTETE DO NEBE

Přemýšlet o tom, co se s vámi stane, až zazvoní hrana, asi není momentálně na seznamu vašich buzer lístků, i když ti hloubavější z vás už možná plány spřádají. Odpočívat v pokoji se dá i jinak než „v hotelu s křížkem nad hlavou“ nebo v urně na polici. Co třeba stát se stromem, okysličovat vzduch pro další generace a poskytovat domov roztomilým veverkám?

Rady pro budoucí zesnulé

Pokud chcete být pohřbeni do země, zvažte, v čem uleháte do rakve. Například silonky netlejí a nohy se vám v nich časem promění v mýdlo. Hezká kostička se z vás stane, když si obléknete něco z přírodních materiálů, například lnu, bavlny nebo konopí.

Blanka Dobešová, Alžběta Šimčíková-Živá a Monika Suchánská studují environmentalistiku čili vědu o životním prostředí na Masarykově univerzitě v Brně. Společně s vedoucím katedry občas truchlili nad tím, že u nás nemáme rozvinuté ekofunebráctví. Nakonec se do tohoto zcela nového druhu podnikání pustily samy a s projektem Ke kořenům dokonce získaly cenu Social Impact Award.

Klasické pohřby už moc nefrčí

To je pravda z několika důvodů. Prvním je finanční stránka věci – čím dál víc Čechů si stěžuje, že nemá peníze na výpravný pohřeb s uložením do země, živou kapelou a smuteční hostinou. Často tedy volí buď nejlevnější možnost, kterou je kremace bez obřadu, nebo se k zesnulému příbuznému vůbec nehlásí a jeho pohřbení nechávají na starost obci. Dalším důvodem je, že naše společnost zatlačila smrt úspěšně do pozadí a prodlévat v její přítomnosti nás děsí. Pohřby jsou proto rychlé a jaksi plně automatizované. Sociologové, psychologové a psychiatři upozorňují, že to není dobře. Rituály posledního rozloučení mají svůj význam a dnes se už dají pojmout kreativněji a smysluplněji, než jak nám nabízejí tradiční pohřební ústavy

se svými ponurými obřadními síněmi, umělou květinovou výzdobou a neosobními řečníky.

Les vzpomínek

Ve Velké Británii je asi tři sta přírodních hřbitovů, kde místo žulových náhrobků natěsnaných kolem přísně nalinkovaných cestiček najdete stromovou alej či park. Lidé se zde pod jabloně nebo dub nechávají pohřbit už docela běžně, u nás tomu prý bude za dvacet třicet let taky tak. Pokud vás zajímají podrobnosti, můžete holky navštívit na jejich webu kekorenium.cz nebo si domluvit osobní schůzku: „Určitě je nejlepší kontaktovat nás, dokud jste ještě naživu,“ smějí se.

První český přírodní hřbitov založily ve spolupráci se Správou pražských hřbitovů a nazvaly ho Les vzpomínek. Popel zesnulých je zde ukládán ke kořenům vzrostlých stromů, časem zde plánují zřídit i galerii land artu, jakou viděly v anglickém Yorkshire Sculpture Parku. Lesem vzpomínek vás rády osobně provedou, jen si musíte domluvit termín. Holky se kromě eko pohřebnictví věnují i veganskému stylu života, rády cestují a jezdí na kole, takže při procházce budete mít spoustu témat k hovoru.

STAŇ SE DIAMANTEM

Švýcarská firma Algordanza vyrobí z popelu nebožtíka diamant, kterým pak osadí libovolný šperk (prsten, přívěsek, náramek) podle přání pozůstalých. Nedávno začala podnikat i v České republice, její stránka algordanza.cz je ale pěkně odfláknutá.

CITADELA

Antoine de Saint-Exupéry

Arabský pouštní vladař vzpomíná, jak v dětství projížděl zemi se svým otcem, který ho poučoval o smyslu života, smrti, hrdinství, vládnutí a islámu. Kniha není románem, spíš dlouhou filozofickou promluvou; nemá klasický děj, a dá se proto vždy číst od místa, kde ji zrovna otevřete. Doba, o níž pojednává, není blíže specifikována, z náznaků však lze pochopit, že jde o minulost velmi dávnou, kdy si vladař bojem a koránem podroboval divoké kočovné kmeny a pevnou rukou je začleňoval do své rostoucí říše. Citadela je tvrdá kniha, místy krutá a nepochopitelná jako poušť sama. Exupéry ji začal psát roku 1936 a pracoval na ní až do konce života. Inspirací mu byl jeho dvouletý pobyt mezi beduíny na severozápadě Afriky v letech 1927–1929.

Pochopení smrti a odmítnutí soucitu

Byl jsem až příliš často svědkem, jak se dal soucit nepravou cestou. Ale my, kdo vládneme lidem, jsme se naučili zpytovat jejich srdce a věnovat pozornost jen tomu, co si ji opravdu zaslouží. Odmítám cítit lítost nad okázalými bolestmi, jež trápí srdce žen, a stejně tak nad umírajícími a stejně tak nad mrtvými. A vím proč.

V jedné době mého mládí ve mně probouzeli soucit žebraři pokrytí vředy. Najímal jsem pro ně ranhojiče a nakupoval balzámy. Karavany mi přivázely z jednoho ostrova zlaté masti, po nichž kůže znovu přirůstá k masu. To všechno až do dne, kdy jsem pochopil, že si na svém zápachu zakládají jako na vzácném přepychu, kdy jsem je přistihl, jak se škrábou a pomazávají lejnem, jako by hnojili zem, aby z ní vydobyli rudý květ. Chlubili se jeden druhému svou hnilobou, byli pyšní na almužny, které dostali, neboť ten, kdo vydělal nejvíc, připadal sám sobě jako velekněz sloužící tomu nejkrásnějšímu chrámu. Pokud svolili poradit se s mým lékařem, pak jen v naději, že ho ohromí morovým zápachem a velikostí svých vředů. Mávali pahýly, aby si vydobyli místo na světě. A přijímali léčbu jako poctu, polichocené si nechávali čistit a omývat údy, ale sotva nemoc zmizela, připadali si náhle bezvýznamní a jaksi zbyteční, neboť už svým tělem nic neživil. A první jejich starostí bylo vzkřísit znovu nemoc, která v nich žila. A opět vyšňoření vředy, vítězoslavní a marniví, se vraceli s miskou v ruce na cestu karavan, aby tu ve jménu svého nečistého boha vydírali pocestné.

Avšak koho si vybrala smrt, kdo už jen zvrací krev nebo si přidržuje vnitřnosti, ten jediný odhaluje pravdu – že totiž hrůza ze smrti neexistuje

Byla i doba, kdy jsem měl soucit s mrtvými. Domníval jsem se, že člověk, kterého obětují v poušti, upadá v beznadějnou samotu. Neměl jsem ještě potuchy, že není samoty pro toho, kdo umírá. V té době jsem ještě neznal jejich odevzdanost. Potom jsem však zažil, jak sobec nebo lakomec,

kdykoli ochotný křičet, že ho okrádají, v poslední hodině žádal, aby se kolem něho shromáždili blízcí, a s pohrdavou rovností jim rozděloval majetek jako hračky dětem. Nebo jak raněný ve chvíli, kdy už byl skutečně zlomen, odmítl jakoukoli pomoc, protože by to mohlo být pro jeho druhy nebezpečné, ačkoli jindy by ve zcela nepatrném ohrožení malomyslně křičel o záchranu. Podobné sebezapření obdivujeme. Já v něm však nalezl jen skryté pohrdání. Ví, že se člověk dokáže podělit o zbytek vody na dně měchu, třebaže sám už usychá v slunci, anebo o kůrku chleba v nehorším hladu. Dělá to však hlavně proto, že už je nepotřebuje – s královskou lhostejností nechává kost ohryzat druhému jako psovi.

Zažil jsem, jak ženy oplakávaly padlé bojovníky. Ale to jsme je oklamali my sami! Ví, přece, s jakou slávou a hlukem se navracejí ti, kdo přežili, jak vykřikují o svých úspěších a jako důkaz nebezpečí, které podstoupili, přinášejí smrt těch druhých, smrt, které říkají strašlivá, protože mohla potkat je.

I mně se v mládí líbilo nést kolem čela tuhle aureolu sečných ran, jež utřžili druzí. Vracel jsem se z boje a oháněl se mrtvými kamarády a jejich strašlivou beznadějí. Avšak koho si vybrala smrt, kdo už jen zvrací krev nebo si přidržuje vnitřnosti, ten jediný odhaluje pravdu – že totiž hrůza ze smrti neexistuje. Vlastní tělo mu náhle připadá jako zbytečný

nástroj, který dosloužil o on ho odhazuje. Zničené tělo, které se ukazuje ve svém opotřebení. A když žijí, pro umírajícího už je to jen žízeň, jíž bude dobré se zbavit. A zbytečné je všechno, co mu kdy patřilo, co zdobilo, živilo a oslavovalo to teď už zpola cizí tělo, náhle podobné jen jakémusi domovnímu příslušenství, oslovi přivázanému ke kůlu.

V tu chvíli nastává agónie, a to už se vědomí jen kolébá, jak je střídavě naplňují a vyprazdňují vlny paměti. Odcházejí a přicházejí jako odliv a příliv a odnášejí a zase přinášejí zásobu obrazů, ulity vzpomínek, mušle znějící všemi kdy zaslechnutými hlasy. Zvednou se, zalíjí srdeční řasy a všechny city zase ožijí. Ale obratník už chystá rozhodující odliv, srdce se vyprázdní a vlny se navrátí v Boha.

Ano, viděl jsem, jak lidé před smrtí utíkali, už předem zděšení tím setkáním. Avšak neklamte se, nikdy jsem neviděl, že by propadl hrůze ten, kdo už umírá.

Proč bych je tedy měl litovat? Proč bych měl mařit čas a plakat nad jejich dokonáním? Poznal jsem až příliš dobře, co je to dokonalost mrtvých. Nemohlo být nic křehčího než smrt oné zajatkyne, kterou mi dali pro potěšení, když mi bylo šestnáct let; umírala, už když ji ke mně přinášeli, měla tak krátký dech a v pokrývkách dusila kašel jako uštvaná gazela, už přemožená, ale dosud nic netušící, protože se ráda usmívala. Ten úsměv byl jako vítr na řece, stopa snu, brázda labutě, a den ze dne byl čistší, vzácnější, prchavější, až z něho zbyla jen prostá, přecházející linka po labuti, která odlétla.

Stejně smrt mého otce. Mého otce, který dosáhl naplnění a proměnil se v kámen. Říká se, že jeho vrahovi zbělely vlasy, když jeho dýka, místo aby tělo zbavila obsahu, je naplnila takovou vznešeností. Za svítání vraha našli, jak je ukrytý v královské komnatě, lapený do léčky ticha, které sám způsobil, sražený tvář k zemi před žulovou nehybností mrtvého vládce.

Tak se můj otec skrze královraždu ocitl rázem na věčnosti a s jeho posledním dechem uvázl na tři dny dech všem. A jazyky se nerozvázaly a z ramen nespadla tíha, dokud jsme ho neuložili do země. A třebaže svým vládnutím tvrdě doléhal a vyrýval do lidí svou stopu, ve chvíli, kdy jsme ho spouštěli na skřipějících provazech do jámy, připadal nám tak plný významů, že se nám zdálo, jako bychom ani nepohřbívali mrtvolu, ale ukládali sklizeň do stodoly. Byl na těch provazech těžký jako první dlaždice chrámu. A my ho nepohřbili, ale zabudovali do země, konečně proměněného v to, čím vždy byl: v základ. To on mě poučil o smrti a přinutil mě ještě v mládí hledět jí přímo do tváře, protože on nikdy nesklopil oči. Můj otec byl z krve orlů.

Smysl karavany

Bylo to v tom prokletém roce, kterému se pak říkalo „sluneční hody“, protože slunce tehdy rozšířilo poušť. Žhnulo na písek mezi hromadami kostí, na suchá křoviska, průsvitnou kůži mrtvých ještětek, na trávu pro velbloudy změněnou v žíně. To slunce, pod kterým vyrůstají stvolý květin, pohltilo, co samo stvořilo, a trůnilo nad těmi rozestými mrtvolami jako dítě mezi hračkami, jež rozbilo.

Vysálo dokonce i podzemní zásoby a vypilo vodu ze studní, už tak vzácných. Vysálo dokonce i zlatou barvu písku, až natolik zbělel a ztratil obsah, že jsme ten kraj nazvali Zrcadlo. Protože ani zrcadlo nic neobsahuje a obrazy, jimiž se plní, jsou bez váhy a trvalosti. Protože jako solné jezero, i zrcadlo někdy spaluje oči.

Když velbloudáři zabloudí a chytí se do téhle léčky, zprvu to nepoznají, protože není ničím nápadná. Myslí si, že jdou, a zatím už jsou přilepeni ke sluneční pasti, myslí si, že žijí, a zatím už je pohltila věčnost. Pobízejí svou karavanu dopředu, tam, kde už žádné úsilí nepřemůže neživou prázdnotou dálku. Jdou ke studni, která neexistuje. Těší se svěžím soumrakem, a zatím je to už jen zbytečný odklad. Možná si, ach, ti naivní,

nařikají na délku noci, a přitom noci nad nimi už brzy poplynou jako mžikání víček. Hrdelními hlasy si spílají pro různé drobné nespravedlnosti a nevědí, že spravedlnost už je nad nimi vykonána.

Přízraky pohlčené zrcadlem, propadlé v čas a změněné v písek, tak jsem je našel já, když mě tehdy vzal otec na koně a vyjeli jsme tam, abych se poučil o smrti.

„Zde byla studna,“ řekl.

Na dně svíslého komínu, tak hlubokého, že se v něm zračí jen jediná hvězda, bylo ztvrdlé bláto a zajatá hvězda v něm zhasla. Marně se muži i zvířata mačkali okolo těsného ústí, aby z břicha země vydobyli vodu pro svou krev. Spustili na dno dělníky, ti však nadarmo ryli ve ztvrdlé kůře. Jako zaživa přibodnutý hmyz, který ve smrtelném třesu trousí okolo sebe hedvábi, pel a zlato svých křídel, karavana přibíhá k zemi jedinou prázdnotou studnou, začínala už bělet v nehybnosti rozbitých spřežení, vysypaných vaků, diamantů rozházených jako smetí a těžkých zlatých prutů naplň už zavátých pískem.

Jak jsem na ně tak hleděl, otec ke mně hovořil:

„Představ si svatební hostinu, když novomanželé i hosté odejdou. Za svítání vyvstane nepořádek, který tu zanechali. Rozbité džbány, polité stoly, převržené židle, vyhaslý oheň, na všem ustrnulý otisk zmatku. Ale z toho,“ řekl, „se o lásce nic nedozvíš. Když bude nevzdělanec převracet v rukou korán a potěžkávat ho, prohlížet kresbu písmen a zlato iluminací, nikdy tím nezachytí to podstatné. Protože podstatným tu není předmět, nýbrž božská moudrost. Tak jako není na svíci podstatný vosk, který zanechává stopu, nýbrž světlo.“

Protože jsem se roztřásl při pohledu na ty zbytky božího hodování na širé, pusté rovině zrcadla, podobné dávným obětním stolům, otec dodal: „To, co má význam, není zde vidět. Už se nad těmi mrtvolami nezdržuj. Není tady nic jiného, než povozy navěky uvízlé v písku, protože neměly vůdce.“

„Ale kdo mě tedy poučí?“ vzkríkl jsem

A otec odpověděl:

„Podstatu karavany odhalíš, když se octne v nesnázi. Nehleď na marný šum hlasů a dávej pozor: když se jí položí do cesty propast, obejde

ji, když před ní vyrostne skála, vyhne se jí, když je písek moc jemný, zamíří tam, kde je tvrdý, ale vždycky se zase vrátí do původního směru. Když praská v solném údolí sůl pod vahou břemen, pohled, jak se všichni činí, jak pomáhají zvířatům z bláta a tápavě hledají pevnější vrstvu, ale i tentokrát se zase rychle a v pořádku navrátí v původní směr. Když sklouzne náklad, lidé se zastaví, posbírají rozbité bedny, naloží je jinam, přítáhnou uzel skřipějícího provazu, aby je lépe upevnili, a zase pokračují stejnou cestou. Někdy se stane, že vůdce zemře. Obklopí ho. Potom ho zahrabou do písku. Začnou se dohadovat. Nakonec dosadí nového vůdce a zase vykročí za stejnou hvězdou. A tak se karavana pohybuje stále tím jedním nutným směrem, kterým je ovládána. Je jako kámen, který se suno po neviditelném svahu.“

Zákon citadely

Jednou nějaká mladá žena spáchala zločin a městští soudci ji dali přivázat v poušti ke kůlu, aby tu na slunci vysvlékla svou něžnou tělesnou schránku.

„A teď ti ukážu, k čemu směřují lidé,“ řekl otec.

A vzal mě zase na koně.

Zatímco jsme jeli, přes mladou ženu se překlonoil den a slunce pilo její teplou krev, sliny i pot z podpaží. I vláhu světla z očí. Když jsme se vrátili zpět na okraj pláně, snášelo se už krátké milosrdenství noci a žena do ní čněla bílá a nahá, křehčí než stébko, které se živilo vláhou, a teď je odříznuto od vodních zásob hluboce mlčících pod zemí. Lomila rukama jako popínavý stvol, který už praská v ohni, a usedavě volala k Bohu o smilování. „Poslechni si ji,“ řekl otec. „Odhaluje podstatné...“

To on mě poučil o smrti a přinutil mě ještě v mládí hledět jí přímo do tváře, protože on nikdy nesklopil oči. Můj otec byl z krve orlů.

Ale já jsem byl ještě dítě a měl jsem strach:

„Možná že trpí,“ řekl jsem, „a možná se i bojí...“

„Bolest a strach jsou nemoci chléva, příslušející pokornému stádu,“ řekl otec. „Ona je přesáhla. Odhaluje pravdu.“

Slyšel jsem ji, jak nařikala. Zajatá v noci bez hranic, přivolovala večerní lampu v domě, světnici, která by jí zase navrátila celistvost, dveře, jež by se za ní pevně zavřely. Vydána napospas vesmíru bez tváře, volala po dítěti, jež člověk před spaním obejmě, po dítěti, které je esencí světa. Vystavena na pusté pláni každému, kdo jde kolem, zpívala o známém, uklidňujícím zvuku manželových kroků večer na prahu. Rozprostřená v nesmírně bez jediného zachytného bodu prosila, aby jí vrátili zdi, v nichž jediných lze existovat, ten jediný uzlíček vlny, aby ji učesala, misku, aby ji umyla, dítě, aby je uspala. Zpitá večerní modlitbou dovolávala se věčnosti domova. Když jí klesla hlava na rameno, vysadil mě otec zase na koně a ujížděli jsme pryč.

„Uvidíš, jak budou v táboře pod stany reptat a vyčítat mi mou krutost,“ řekl otec. „Já jim však každý pokus o vzpouru zarazím. Já člověka kuji.“

Přesto jsem tušil, že můj otec je dobrý. A pochopil jsem, že ani utrpení, ani smrt, dokonce ani žal nad mrtvými nejsou z vrcholku nejvyšší věže jeho citadely k politování. Neboť když uctíváme něčí památku, pak ten, kdo odešel, je přítomnější a mocnější než živý. A pochopil jsem lidskou úzkost a bylo mi lídi líto.

A rozhodl jsem se je uzdravit.

Trestám neklid, který žene zloděje k zločinu, protože dovedu v zlodějích čist a vím, že je nemohu spasit, zbavím-li je bídy. Myslím si, že touží po cizím zlatě, ale mýlí se. Zlato se skvěje jako nepolapitelná hvězda, jdou od odlesku k odlesku a rabují statky, které k ničemu nejsou, jako kdyby chtěl blázen polapit měsíc a nabíral černou vodu ze studně, v níž se zrcadlí. Jdou a házejí ten nanicovatý nakradený popel do krátkého ohně radovánek. A bledí jako před milostnou schůzkou, strnulí strachem z poplachu, vracejí se opět na svá noční stanoviště a domnívají se, že někde tady je uloženo to, co je snad jednou naplní.

Když takového člověka propustím na svobodu,

zůstane věrný své modle a druhý den ho moje

stráž za praskotu větví znovu najde v cizích zahradách. S bušícím srdcem a naplněným pocitem, že právě tuhle noc se k němu štěstěna nakloní.

V první řadě je ovšem zahrnují láskou. Jsem však také stavitel měst.

Rozhodl jsem se položit tady základy citadely. Sevřel jsem do hranic putující karavanu. Byla jen zrnem na loži větru. Vítr unáší semeno cedru jako vůni.

Já větru vzdoruji a zasazuji semeno do země, aby se cedry košatily pro slávu boží.

Jen toho mohu zachránit, kdo miluje, čím je, a koho lze nasytit.

Proto také uzavírám ženu do manželství a cizoložnou manželku dávám kamenovat. Chápu zajisté její žízeň a vím, jak veliká je přítomnost, které se dovolává. Umím v ní čist, když stojí večer, v době otevřené zářakům, opřená na terase, ze všech stran obklopená širým obzorem a vydaná mukám své touhy jako osamělému katu.

Cítím, jak se chvěje, vyvržená sem jako pstruh na písek, a čeká na sytivotu plnost mořské vlny, na modrý plášť kavalíra. Obrací se svým voláním do širé noci, aby je vyslyšel kdokoli, kdo se objeví. Marně však bude střídat jednoho milence za druhým, nikdo se nenajde, kdo by ji naplnil. Jako když volá břeh, aby se na něj rozlily osvěžující vlny moře, a vlna vlnu střídá donekonečna a jedna za druhou mizí. K čemu by tedy bylo, kdyby zákon dovoloval měnit manžela.

Zachránit mohu jen tu ženu, která je schopná uspořádat se a růst kolem svého vnitřního jádra, tak jako narůstá cedr okolo svého zrna. Zachránit mohu jen tu, která nemiluje v první řadě jaro, nýbrž určité uspořádání jednoho květu, v němž je jaro uzavřeno. Která nemiluje lásku jako takovou, nýbrž tvář jednoho určitého muže, do níž se láska oblékla.

Pro onu manželku rozptýlenou do večera znám proto buď smrt, nebo pouta.

Určím jí hranice v podobě misky a kotlíku a ohřívadla, aby poznala, kam patří. Tak se jí pomalu objeví Bůh. Bude tu křičící dítě, aby je nakrmila, vlna pro její prsty, aby ji učesala, bude tu oheň, aby ho rozdmýchala. Od toho okamžiku bude spoutaná a připravená sloužit. Neboť já jsem ten, kdo okolo vůně buduje schránku, aby se nerozptýlila. Jsem zvyk, který přináší ovoce. Jsem ten, kdo nutí ženu, aby nabyla tváře a existovala, abych později nepředal Bohu pod jejím jménem jen slabý, větrem rozvátý povzdech, nýbrž pevnou horoucnost, něhu, bolest...

Dlouho jsem rozjímal, co je mír. Jeho pramenem není nic jiného než narozené dítě, svezené sklizně, uspořádaný dům. Jeho pramenem je věčnost, kam se navracejí dokonalé věci. Mír plných stodol, spících ovcí, složeného prádla, mír dokonalosti, mír toho, co je dobře uděláno a odevzdáno Bohu jako dar.

Poznal jsem totiž, že člověk je zcela podoběn citadele. Rozboří zdi, aby dosáhl svobody, ale zbude z něho jen stržená a hvězdám otevřená pevnost. A vyvstane jeho úzkost z nebytí. Raději ať svou pravdu vybuduje na vůni pražící se kávy nebo na ovci, kterou je potřeba ostříhat. Pravdu je třeba hloubit jako studnu. Rozptýlenému zraku se ztrácí obraz Boha. A mnohem víc než cizoložná manželka, otevřená příslibům noci, toho ví o Bohu člověk, který našel svou celistvost ve zdech zákona a nezná nic než práci. Citadelo, vystavím tě v srdci člověka.

Smrt dítěte

Procházel jsem se na sklonku večera, kdy vše ztrácí soudržnost, mezi lidmi svého národa a pozoroval je, jak v ošumělých starých šatech postávají na prahu svých chatrčí a odpočívají po namáhavé práci.

„Ibrahimův chlapec umírá,“ šeptali si mezi sebou.

A já se vydal, nepoznán, volným krokem do Ibrahimova domu, kde všichni byli zaujati sledováním jeho agonie, že si mne vůbec nevšimli. V domě se mluvilo tiše a papuče se jen šouraly, jako by tu byl kdosi velice vystrašený, koho by mohl polekat každý jasnější zvuk. Báli se pohnout, otevřít nebo zavřít dveře, jako by tu hořel lehký, třepotavý olejový plamínek. A když jsem spatřil jeho krátký dech, drobné zaťaté pěsti, horečný křečovitý spěch a tvrdohlavě zavřené oči, skutečně jsem poznal, že už jim uniká. Hleděl jsem, jak se ho všichni kolem snaží zkonejšit, jakoby ochočovali divoké zvířátko. S úzkostí mu podávali hrnek mléka,

třeba po něm zatouží, třeba ho dobrá vůně mléka na jeho cestě zastaví a on se napije. A domlouvali se s ním jako s gazelou, která chodí jíst z ruky. Ale on zůstával nesmírně vážný a nepohnutý. To, co teď potřeboval, nebylo mléko. Stařeny začaly potichu, tak tiše, jako by hovořily k hrdličkám, zpívat píseň, kterou mívá rád – tu o devíti hvězdách, jež se koupají ve studánce – on však už byl zřejmě příliš daleko a neslyšel. Ani se ve svém běhu neotočil. Tak nevěrný byl, neboť umíral. Žebrali alespoň o jeden pohyb, o jeden pohled, jakým se cestující ohlédne po příteli, aniž zpomalí cestu... o jedno znamení, že je poznává. Obraceli ho na loži, otírali mu zpcenou tvář, nutili ho, aby se napil, budili ho ze smrti. Odcházel jsem, zatímco mu dál strojili léčky, jen aby zůstal naživu. Podávali mu hračky, aby ho připoutali k životu pomocí radosti. Když je však položili příliš blízko k němu, neúprosně je svou drobnou rukou odstrčil, jako když člověk odhrne křoví, které ho zdržuje v běhu. Ach, jak snadno jim ten devítiletý chlapec uniká!

Vykročil jsem pryč a na prahu se otočil. To všechno zde byl pouze okamžik, záblesk, jedna tvář města mezi ostatními. Smrt omylem zavolala na malé dítě a ono se usmálo a odpovědělo. Jeho přítomnost tady byla už křehčí než přítomnost ptáka... Zanechal jsem je tedy, aby dál udržovali ticho, kterým se marně snažili ochočit umírající dítě.

Proto také uzavírám ženu do manželství a cizoložnou manželku dávám kamenovat

René Nekuda

O psaní

Na plný úvazek vyučuje tvůrčí psaní, ale radši o sobě říká, že je „uvázan na volné noze“. A že psaní se vlastně naučit nedá. Alespoň v tom smyslu, že s poslední zkouškou na Literární akademii se z vás automaticky nestane spisovatel nebo spisovatelka. Kromě několika knih napsal i užitečnou cvičebnici, se kterou si doma, v pohodlí a teple své psací židle, můžete ověřit, kolik toho o praktickém psaní víte (jestli jako stačí, že sem tam přispějete do školního časopisu a jednou vám do on-line fanzinu vzali recenzi poslední desky Bugs Crawling Out of People). Z cvičebnice přinášíme malé ukázky, celou ji stáhnete na renenekuda.cz.

Koho učíte?

Specializuji se na prváky. Už jsem odučil čtyři ročníky, celkem asi padesát lidí. Možná něco málo přes padesát.

No jo, to asi nikoho jiného ani učit nemůžete, vždyť čtvrtáci by byli pomalu starší než vy, ne?

Tak je mi dvacet osm, ale vzhledem k tomu, že do prváku nastupují i lidi kolem dvaadvaceti, mohlo by se to stát... Copak tohle, to je ještě dobrý, ale já jsem ze začátku učil třeba svoje bývalé spolužáky. A když jsem je uviděl ve své třídě, trochu jsem se lek. Jenže nakonec to bylo skvělé. Normálně na tu hru přistoupili a fungovalo to. Sami se tomu asi trochu divili, ale pochvaly od nich si hodně vážím, protože uznali, že jim ten rok se mnou něco dal. Byl to takový křest ohněm, haha.

A co byste řekl o svých studentech obecně? Co na nich pozorujete?

Někteří o sobě mají vysoké mínění a trošku nafouklé ego, protože na gymnáziu si zvykli na status těch nejlepších, nejtalentovanějších, co vyhrávají všechny ty literární a recitační soutěže. U mě v prváku se pak sejdou s ostatními nejlepšími a nejtalentovanějšími a to jim trochu shodí hřebínek. Přichází mírné rozčarování. Jiní zase chtějí teď hned a okamžitě změnit celou českou literaturu, aniž by z ní něco četli – tedy kromě povinné četby, že. Tenhle náraz trvá tak dva měsíce... haha. Myslím si ale, že je to přirozené. Kdybych v sobě zabrousil do velké hloubky, asi bych to tam taky našel. Taký jsem byl takovej. Mají přečtené plus minus stejné knížky a mají plus minus stejné zájmy. Někdy je těžké najít někoho, kdo by se vymykal z povrchního náhledu na svět.

A jaké mají cíle, ambice? Taký plus minus stejné? Když jsem na Literární akademii chodila já, připadalo mi, že pro moje spolužáky je vrcholem pyramidy pozice copywritera v reklamce – novým Hemingwayem se nikdo stát nechtěl.

Haha, já mám pocit, že cíle náhodou mají. Většinou banální cíle, samozřejmě, jako napsat bestseller, vydělat milion dolarů a koupit si byt na Manhattanu. Jenomže bestseller se píše těžko a nemusí ani znamenat úspěch – z hlediska kvality. *(To je pravda, vzpomeňme třeba na Padesát odstínů šedi, že. Pozn. red.)* Jsou ovlivněni tím, co frčí, když je to Harry Potter, chtějí napsat taky Harryho Pottera, když už nefrčí, psát ho nechtějí. Kloužou po povrchu, zajímá je hlavně komerční úspěch. Přijde mi to normální, vždyť ještě nemají skoro nic odžito. Dobrá zpráva snad je, že mít něco odžito nemusí nutně znamenat být starý. Mně třeba hodně pomáhá cestování, odstup od našeho prostředí, poznání jiné kultury, jiného uvažování a seznámení se s odlišnými žebříčky hodnot. Mým úkolem, úkolem školy, je trochu je nasměrovat.

Kultivovat, motivovat, vzdělávat. A jak to přesně děláte?

Nejdřív je musím nechat narazit, shodit jim ten hřebínek, jak už jsem říkal. Pak, když se vnitřně trochu uklidní, jim ukazuju věci, které by je mohly nebo přímo měly zajímat. A pak je konec prváku a já je pustím dál. Zdá se, že je to málo,

ale ve skutečnosti je to hrozně moc práce.

A prakticky se naučí co?

Něco o struktuře příběhu třeba. Jak fungují popisy, dialogy, co je literární postava, jak vypadají začátky a konce knih... V prvním semestru nepišou nic doma, jenom ve škole. Dávám jim krátké kreativní úkoly, hodně z nich je právě v mé cvičebnici. Pro někoho je nejhorší zadání „volné téma“, taková neohrazenost ho spíš svazuje než inspiruje. Absolutní svoboda je v tvorbě sice vysoce ceněná, pořád se o ní mluví, ale když dojde na věc, většina lidí udělá jen: „Eh, co? Nevím.“ Opakem je zadání velmi podrobné, které k nějakému manévrování dává minimální prostor. To všechno se učíme a každý student si pomalu začíná uvědomovat, jaký typ práce mu víc vyhovuje, co mu jde, a co ne. Do té doby se nad tím pravděpodobně vůbec nezamyslel, neumí se při práci pozorovat. V druhém semestru píšou jenom doma. To už jsou delší ucelené tvary, hlavně povídky, které pak v hodině rozebíráme. Při výuce hodně zobečňuju, snažím se objektivizovat, co to jde, aby se výklad dotýkal co nejširšího spektra literatury. To sice znamená, že se zabýváme jakoby průměrem, ale zase si tak definujeme pomyslný bod nula, což je podle mě velmi důležité. Někteří se mému pojetí podřídí, jiní vymezí, to už záleží na povaze, a tak vzniká první dělení budoucích autorů. A to je na jeden rok dost, si myslím. Musím taky připomenout, že vysoká škola je pro ně nově prostředí, jiný systém, hodně z nich se poprvé ocitne mimo domov a rodinu, čeká je nový životní styl, hledání nových společenských vazeb... Praha je pro ně šílená, mají pocit, že všechno se tady může a všeho je dostatek, až přebytek, což je sice skvělé, ale člověk se s tím musí naučit trochu pracovat.

Hehe, to jsou dobré postřehy. A co je taková ta školní začátečnická klasika?

Třeba když studenta upozorním na věcnou chybu v textu – v krátké povídce si například všimnu, že postava má najednou jinou barvu vlasů a autor se o tom předtím nezmínil –, většinou uslyším: „Ale já jsem to tak chtěl, to je záměr!“ Zanic nechce přiznat, že mu to prostě ulítlo. Klasickým problémem každého začátečníka je podle mě přijímání zpětné vazby. Jak negativní, tak pozitivní. Než se to člověk naučí, trvá to. Je to otázka důvěry a sebedůvěry.

Psaní je pro začátečníka posvátná věc. Každou větu, každé slovo pročití a protrpí, je přesvědčen, že tvoří něco div ne magického. Chybí mu nahlédá a ke své škodě po sobě neumí škrtnat. Demytizujete tenhle romantický obraz spisovatele s rozervaným nitrem? Ukazujete psaní jako řemeslo?

Samozřejmě. Oblíbená představa nebo mýtus je, že autorovi takzvané ožije postava pod rukama, vymkne se mu z kontroly a už ji neovládá, neví, co udělá za tři stránky. Říkám jim, jasně, to se spisovatel může v určité chvíli stát, ale pochybuju, že by to trvalo po celou dobu psaní příběhu a hlavně, co už čtenář nevidí, jsou revize, kterými text prochází. Spisovatel nakonec musí zapojit racionální postavu, která sice žila vlastním životem, ale je poněkud rozplzlá, usměrnit a postavit do latě. Skoro každá první verze se dá proškrtat

minimálně o dvacet procent, to máte pravdu, a to se při hodinách taky učíme, i když škrtání skutečně fyzicky bolí a je nepříjemné.

Takže – abych to shrnula – v prvním ročníku vezmete nadané špalky, osekáte z nich větve a dáte jim nějaký základní tvar. S tím je pak pustíte dál.

Snažím se, snažím se. Ne s každým to jde snadno. A to je taky mým úkolem – rozpoznat, co na koho platí. Někdo potřebuje spíš chválit než kritizovat. U dalšího se osvědčí zase jiný přístup.

Tak to je ale potom musíte dobře znát, ne? Mít s nimi osobní vztah.

Ano, a to je na tom vůbec to nejhorší, haha. Každý rok získám hrozně moc nových „kamarádů“. Když se mi v hodině otevrou, musím se taky otevřít, dát něco zpátky. Takže vyprávím, jak žiju, co se mi děje, oblíbené jsou třeba moje historiky z posilovny, kam jsem poslední dobou začal chodit a připadá mi tam jak Alenka v říši divů. Jenže po roce studenti odejdou a já se od nich musím oprostit a udělat si místo na další. Není to snadný.

To je součást duševní hygieny. Taký důležité téma v životě spisovatele, které by se podle mělo učit. Spisovatel a nebezpečí alkoholismu třeba. Nebo spisovatel a sociální fobie, hehe. Člověk si zvykne být sám, pořád sedí doma, v tichu, aby ho nic nerušilo, a najednou zjistí, že už čtvrt roku nebyl venku. Jaké máte psychosociální návyky?

Nebezpečí alkoholismu je reálné, podle některých statistik spadají spisovatelé do top pětky zaměstnání s největším počtem alkoholiků. Pak kouření, kafe, málo pohybu... To je právě jeden z důvodů, proč jsem začal cvičit. Pořád jsem seděl a už mě to štvalo. Kolem jsem viděl lidi, co běhají, jak vždycky sice přijdou úplně zpacenění a rudí, ale taky s čistou hlavou a plní energie. Tak jsem to taky zkoušel, ale moc mě to teda nenadchlo, musím říct.

Copak? Bolelo to?

No, spíš jsem se soustředil na to, jak běhám, jak jsem nemotornej a jak je to na mně vidět. Nedokázal jsem si to užít, připadal jsem si jako slon.

To je klasika. Hodně lidí skončí s běháním ve chvíli, kdy se u toho natočej na video a pak si to pustěj. Představa elegantního indiána, co běží savanou jako šíp, se s realitou kymácejícího postiženice rozchází natolik, že to jejich estetické citění neunese.

Já to v létě možná ještě zkusím. Po tři čtvrtě roce stráveném v posilovně by třeba mohlo dojít k nějakému posunu. Ze začátku jsem se do cvičení musel hrozně nutit, teď když tam tři dny nejdu, už se cítím nespůj, tělo to vyžaduje. Výsledkem zatím je, že lépe sedím. Nebolí mě záda. Uvidíme, asi jo, asi dám běhání druhou šanci...

Potřebuje spisovatel, nebo ne rovnou spisovatel, ale každý člověk, který se chce žít psaním, komunikovat s lidmi? Nestačí mu prostě jenom hodně číst a udržovat kontakty na sociálních sítích? Proč musí chodit ven? Mě to třeba, když mám rozepsanou knížku,

”

Pamatujete si na svůj první školní den? Jste schopní vybavit si vůni ustupující zimy? Viděli jste někdy něco natolik neobvyklého, že jste o tom později vyprávěli svým známým? Dokážete si představit místo, kde jste vyrůstali? Uměli byste popsat chuť wasabi oříšků? Jestliže jste pětkrát odpověděli ano, pak v sobě máte všechny předpoklady pro to, aby z vás byl dobrý spisovatel/ dobrá spisovatelka.

Jděte na libovolné veřejné místo, kde se obvykle vyskytuje mnoho lidí. Sesbírejte minimálně patnáct útržků dialogů (dva až čtyři řádky na každý) z alespoň pěti různých konverzací. Nyní si vyberte deset nejzajímavějších promluv a zkuste z nich sestavit kratičkou scénu, případně ucelený příběh, se dvěma až třemi postavami, které vás napadnou. Vybrané dialogy samozřejmě můžete proložit popisem či je nepatrně popravít. Nebojte se toho, obvykle z tohoto cvičení vzejdou velmi zábavné texty!

Napište krátké monology (pět až patnáct vět) následujících postav, které jdou do obchodu s oblečením reklamovat čepici: malá holčička s copánky a s lízátkem; babička, která se právě vrací z nedělní mše (v nákupních centrech mají otevřeno i o víkendu) a policista. Ze všech třech monologů by se měl čtenář navíc dozvědět: jméno postavy, co má momentálně v kapse, kolik je postavě let, jaké je číslo její boty (ano, to myslím vážně) a kdy poprvé jedla koprovou omáčku. Tyto informace zkuste do monologů dostat různým způsobem a vždy v různém pořadí. Nepoužívejte uvozovací věty typu „řekla a usmála se“, zaměřte se skutečně pouze na přímou řeč (tzn. uvozovky dole, bla, bla, bla, tečka a uvozovky nahoře).

“

rozptyluje a zdržuje. Mám v hlavě, co chci napsat, a nosím to všude s sebou. Na lidi se stejně nedokážu soustředit a případám si mezi nimi divně.

Takhle to má většina autorů, jenže téma za tu chvíli nikam nezmizí. A autor potřebuje komunikovat s reálnými lidmi. To vám literární postavy a virtuální entity nemůžou nahradit. A nepíšete přece dvacet čtyři hodin denně, máte přestávky, ne?

No to mám. Jenže při nich nevstávám od kompu. Projedu Facebook, že, přečtu si zprávy, kouknu se na video, tady něco, támhle něco... Asi by bylo lepší, kdybych se šla na dvacet minut projít, co? Haha...

Určitě.

Pak je tady další hrozba. Ze psaní se časem nepozorovaně stává stereotyp. Přestane to být zábava, člověk ztrácí chuť zkoušet něco nového, experimentovat. Máte takovou zkušenost?

Ano, a byla důvodem, proč jsem odešel z novin. Připadalo mi, že stojím u pásu a místo cihel na něj sázím slova. Naučil jsem se velice rychle – trvalo mi to asi tři nebo čtyři měsíce – všechny základní postupy a triky, jak napsat článek. Co se líbí mému editorovi a co ne.

Přizpůbil jsem tomu styl, šlo to samo, jenom to přestalo být jakkoli kreativní. Neztracuju to, hodně jsem se tam naučil, ale po roce už jsem takhle dál nemohl. Pak jsem byl chvíli na zkušenou v televizi, upravoval jsem texty zpráv pro moderátory, a tam to už bylo úplně jako v továrně. Směny krátký dlouhý týden, mortalita obrovská. Z jedenácti po roce vydrželi tři. Tam to byla taky rutina, a ještě k tomu obrovský stres.

To pak člověku moc energie na volnou tvorbu nezbyvá. A co studenti Literární akademie? Kde nacházejí uplatnění?

Už během studia jim škola zprostředkovává nabídky a zakázky z knižních a hudebních nakladatelství. Někdo se toho chytí, někdo ne, každopádně je to možnost, jak získat praxi. Dělal jsem taky představení pro Divadlo Ypsilon a různé další věci, každý rok se snažím vydat sbírku povídek z mých kurzů, například Ti, kteří kradou mango nebo Instantní životy. Myslím, že v tomhle ohledu se o ně staráme dobře. Jinak já jsem tedy nepracoval jen v médiích, ale taky v cukrárně, v knihkupectví, dělal jsem nočního recepčního hotelu, v tiskovém oddělení jedné mlékárny, zahraničního dopisovatele... A to už nějakou inspiraci do volné tvorby přineslo, speciálně ten hotel, to byla úroda životních

příběhů a zajímavých postav, hehe. Střídání prostředí a poznávání nových lidí je další věc, kterou studentům z vlastní zkušenosti doporučuju. Souvisí to s tím „mít něco odžito“.

Ano, spisovatel musí vést bohatý život. Občas je to poněkud náročné. Vy jste taky cestoval. Odjel jste do Keni, to byla docela exotika, ne?

No, to jsem ve čtvrtáku vyhrál soutěž Nového prostoru o nejsympatičtějšího dopisovatele a jako cena byl právě pobyt v Keni, odkud jsem měl každých čtrnáct dní psát zprávy, všimnout si, jak tam funguje program adopce na dálku a podobně. Takže já, který jsem nikdy ani cestovat nechtěl, jsem se najednou ocitl uprostřed Afriky s takovým jako rozechvělým pocitem, že před maturitou zameškám skoro dva měsíce. Ale musím říct, že to vlastně bylo to nejlepší, co se mi v životě stalo. Protože právě tam jsem zjistil, že chci – a že bych pravděpodobně dokázal – doopravdy psát. Po návratu jsem odmaturoval a podal si přihlášku na Literární akademii. A když jsem tu školu dostudovával, tak mi nabídli, abych zkusil učení tvůrčího psaní. Vyzkoušel jsem si to a jsem moc rád, že se tohle všechno stalo, protože jsem aktuálně víc než šťastný.

“

Projděte svůj dům či byt a najděte nějaký zajímavý předmět. Může to být vskutku cokoli – obyčejný mixér či suvenýr z exotických cest. Posadte se s touto věcí do křesla a vytvořte si v hlavě živý obraz člověka, který by tuto věc mohl z vašeho domova ukrást. Proč by chtěl právě tuhle věc (např. šílený pekař sbírající mixéry), jak ji ukradl, co s ní bude dělat, co následovalo po loupeži. Až bude vaše postava hotová, promluvte si s ní – co ji trápí, jaké bylo její dětství, jaké jsou její sny, jak vypadá. Nyní o ní napište povídku...

Jeník přijel za starou známou do vzdálené vesnice. Ano, tak zní základní situace a já se ptám, co se stalo potom? Jaká nesnáze (konflikt) mohla Jeníka potkat? Vymyslete prosím alespoň pět různých konfliktů, které by rozhýbaly tuto jednoduchou a zatím šedivou situaci (například se mohlo ukázat, že jeho stará známá je nyní zarostlý chlap, který si nic nepamatuje).

“

Akta X všedního dne

Co je exoplaneta?

Planeta mimo Sluneční soustavu, která je tak podobná Zemi, že by mohla být vhodná pro život. ESI (index podobnosti se Zemí) zahrnuje parametry jako poloměr, hustotu, únikovou rychlost nebo povrchovou teplotu. Tak například Kepler-438b je planeta jen o 12 procent větší než Země, pravděpodobně „kamenná“, která obíhá kolem červeného trpaslíka v tak příhodné vzdálenosti, že na ni dopadá o 40 procent více slunečního svítu než na Zemi. Bohužel je od nás 470 světelných let daleko. To Gliese 581g ze souhvězdí Vah se nalézá „pouhých“ 22 světelných let od hranic Sluneční soustavy. Je třikrát až čtyřikrát těžší než Země a svou mateřskou hvězdu oběhne za 37 dní. Může se na ní vyskytovat kapalná voda – tedy aspoň v atmosféře v podobě deště, protože teploty na povrchu se pohybují stabilně pod nulou. I přesto Gliese 581g vykazuje se Zemí devadesátiprocentní podobnost a šance na život jsou zde velmi vysoké.

Může být na Zemi větší zima než na Marsu?

Ano. Například 5. ledna 2015 byla na Marsu naměřena nejvyšší teplota $-8\text{ }^{\circ}\text{C}$ a nejnižší $-72\text{ }^{\circ}\text{C}$. Sedmdesátistupňové mrazy občas zažívají například obyvatelé Sibíře či polárníci. Ti na ruské výzkumné stanici Vostok v Antarktidě naměřili i devadesát stupňů pod nulou.

Kolik místa by zabraly solární panely na zásobování celé Země elektrinou?

Welt – celý svět, EU – Evropská unie, D – Německo

Jak se říká zavináči v jiných jazycích?

V angličtině salamandr (mlok), v ruštině pes, v italštině šnek, v maďarštině červ, v holandštině opičí ocásek, v dánštině prasečí ocásek, ve finštině kočičí ocásek, ve švédštině chobot, v čínštině myš, v řečtině kachňátko a v norštině kudrnatá alfa.

Proč je tenisový míček chlupatý?

Zřejmě jen z tradice, jiný důvod není. V polovině 18. století zavedli v Anglii jednotnou normu, jak má míček vypadat: základ tvořil menší kámen obalený zvířecí srstí a zašitý do obalu z bílé vlny. Podobnými míčky se na speciálních turnajích hraje dodnes. V polovině devatenáctého století se objevují míčky dnešního typu a se žlutými míčky se poprvé hrálo ve Wimbledonu roku 1986.

Ledovka

Bylo, nebylo. Namrzlo a roztálo.

Ledovka obvykle nastává, když dešť z horní vrstvy vzduchu („nad nulou“) padá chladným vzduchem („pod nulou“), takže se podchladí, aniž by stihl zmraznout cestou. Podchlazený dešť dopadne na podchlazený povrch a rázem zmrzne. Prosincová rekordní ledovka by se dala zprůměrovat na celostátní milimetr tloušťky ledu přes celé území České republiky o rozloze $78\,867\text{ km}^2$, což představuje zátěž nejen dopravní a logistickou, ale doslova i hmotnostní, přesněji řečeno $73\,425\,000\,000\text{ kg}$ (73,4 megatonu) navíc. To je v přepočtu zhruba váha čtyř (bez mála dvou tunových) aut na každého jednoho obyvatele ČR. Jak jsem k tomu dospěl? Čtete dál a najdete návod.

Když ledovka trvá a stále se nabaluje, stromy obalí dvou- či třicetimetrová tloušťka ledu. Čím se větvičky stávají mohutnějšími, tím větší přistávací plochu nabízejí dalšímu mrznoucímu mrholení. Strom obalený důkladnou ledovou vrstvou se láme, někdy i definitivně. Na každý centimetr tloušťky ledu se zátěž větve zvedne desetinásobně a může dosáhnout až stonásobku, než to strom neunes. Nezapomeňme, že 1 cm tlustý ledový obal větve obepíná ze všech stran, takže počítejme přírůstek tří až čtyř centimetrů krychlových ledu na každý podélný centimetr – přece jen se ta ledovka nevytváří úplně rovnoměrně. Každý centimetr krychlové tekuté vody váží jeden gram. Každý centimetr krychlový ledu váží o něco méně: 0,931 gramu. Pevné skupenství hmoty sice bývá hustší, a tudíž těžší než skupenství tekuté, ale voda toto pravidlo nerespektuje. Tloušťka ledu, která unese člověka, je otázkou. Záleží nejen na hmotnosti člověka, ale i jeho rozprostření, čili jak má velká chodidla. Ale velké boty nic zásadního nevyřeší. Svým způsobem je dobře, že led je kluzký, pomáhá nám to změnit polohu. Ležící člověk rozprostře svou váhu na větší ploše než člověk stojící. Dá se říct, že průměrného dospělého unese 10cm tlustá vrstva ledu, auto pak unese led o tloušťce 30cm. Nejlépe však, když je auto v pohybu.

Nejpevnější je led čirý, tmavomodrý, který vypadá jako sklo a prázdný pod nohama. Led mléčné barvy je plný zamrzlého vzduchu. Sníh na ledě působí jako izolační pokrývka a zátěž a také maskuje případné díry, takže pozor. Nejen že v ledě zakleté klády či balvany lapají okolní tepelné záření více než led a působí tání a praskání ledu kolem. Proto je taky led nejtenčí hned u břehu – známka vřelé ohleduplnosti chladné uvažující vody. Pokud se vydáme (s pány) na led, brzy zjistíme, na čem jsme. Ještě zkraje.

AY

smartbox/jak na školu

TEXT: YASMINA OVERSTREET, MENSA GYMNÁZIUM PRAHA
FOTO: YFU

Nezisková organizace YFU (Youth for Understanding) vznikla v USA v roce 1951 z přesvědčení, že mezinárodní výměna mládeže může přispět k míru, větší toleranci, porozumění a přátelství mezi kulturami. Posláním YFU je rozvíjet mezikulturní porozumění, vzájemnou úctu a sociální odpovědnost

prostřednictvím studijních výměnných pobytů pro mládež, rodiny a komunity.

Více informací o studiu v zahraničí nebo hostitelském programu najdeš na www.yfu.cz nebo info@yfu.cz.

Studium v zahraničí

Na co jste se vždycky chtěli zeptat, ale nevěděli jste koho

Když už tam jste, tak asi dobrý, zdokonalujete se v cizím jazyce a sebezpoznání, osamostatňujete se, děláte něco pro svoji budoucnost a taky rodiče si od vás na chvíli odpočinou. Ale jak se tam dostat, kde začít? Manuál pro všechny new-in-da-business studenty nám

pomohl vytvořit Martin Langpaul, středoškolský učitel, pianista středně úspěšné pražské kapely a ředitel české pobočky agentury YFU, která má se zahraničními studijními pobyty šedesátileté zkušenosti.

Nejdřív vyhledáte tu správnou agenturu

Jak ale z Googlu poznáte, která je ta pravá? Něčím musíte začít. Dejme tomu, že porovnáním cen pobytu. Až porovnáte a vyberete si, hledejte reference. Nedívejte se ale jen na doporučení uvedená na webu agentury, hledejte informace na studentských fórech, ptejte se na zážitky starších spolužáků, kteří už se vrátili, apod. „Hlavně si zjistěte, jak pracuje zahraniční pobočka agentury v zemi, kam chcete vycestovat. Protože s tou budete celou dobu v kontaktu, ta vám bude pomáhat. Doporučuji vybírat z agentur s co největším zastoupením po světě a zároveň si dát pozor na ty, které platí hostitelským rodinám za ubytování. To může znamenat, že rodině nejde ani tak o vás, jako o peníze,“ radí Martin.

Než agenturu oslovíte a sjednáte si schůzku

Ujasněte si priority. Pokud už nebude místo v programu, který jste si vybrali, máte náhradní řešení? Jinou zemi, kam byste chtěli jet, nebo třeba jiný termín? Není to rozhodnutí, které člověk udělá za pět minut. Mluvte o tom s rodiči, kamarády nebo oblíbeným učitelem. Připravte se na přijímací pohovor v agentuře, kde budete muset prokázat, že máte silnou motivaci pracovat na sobě, učit se novému jazyku, poznávat novou kulturu, jídlo, zvyky a lidi. Přemýšlejte o sobě kriticky – opravdu jste tomu otevření, nebo v sobě máte nedůvěru, strach a předsudky?

Dá vám zahraniční škola stipendium?

„V YFU poskytujeme stipendium pouze studentům, jejichž rodiče si nemohou dovolit financování pobytu v plné výši. Tedy jde o stipendium sociální, ne prospěchové. Typickým žadatelem je třeba člověk, který žije jenom s jedním z rodičů, nebo když rodiče vydělávají málo.“ Získání stipendia má několik fází, podáte si žádost, kde zdůvodníte a doložíte, že z rodinného příjmu celou částku uhradit nelze. Dále uvedete své plány a motivaci ke studiu – musíte mít dobré důvody, musíte umět agenturu přesvědčit, že jste ti praví. Vyřízení trvá poměrně dlouho, protože prostředky k uhrazení pobytu musí agentura sehnat jinde. Pokud tedy stipendium opravdu chcete, začnete to řešit co nejdřív, na nic nečekejte. Taky počítejte s tím, že nemůžete vybírat ze všech zemí – některé totiž stipendijní programy vůbec nepodporují.

Jak na motivační esej

Tomu se nevyhněte. Motivační dopis vyžaduje

každá agentura. Snažte se napsat aspoň dvě stránky o sobě. Kdo jste? Jakou máte povahu? Jste spíš uzavřený a potřebujete svůj klid a soukromí, nebo jste naopak rádi uprostřed dění? Které předměty vás baví, a které ne? Co děláte ve volném čase, jakým sportům se věnujete, na jaké kroužky chodíte, co čtete, jakou posloucháte hudbu, jaké brigády jste dělali, čím chcete být? Co všechno se na studijním pobytu chcete naučit, v čem zdokonalit? Co od sebe, hostitelské rodiny a nového prostředí očekáváte? Jestli napíšete „nic, chci odsud jenom vypadnout a udělat si roční prázdniny“, bude to jistě upřímné, ale asi vám to neprojde. Doporučujeme spíš něco jako „intenzivně se zajímám o dopravní infrastrukturu velkých měst, zkoumám systémy metra a různá řešení veřejné dopravy, zkušenosti z pobytu bych chtěl využít jako podklady pro ročníkovou práci na toto téma“ nebo něco podobného, chápete? Udělejte dojem! Požádejte třídního učitele o krátké osobní hodnocení a přiložte je k esejí.

Skočili jste do vody, budete umět plavat?

Gratulujeme, dorazili jste do cíle. Kulturní šok a nervy z toho, že jste tak daleko od maminky, zmírní popříjezdový seminář. Obvykle trvá týden, ne vždycky ale začíná hned po příjezdu. Záleží na vybrané zemi – informujte se dopředu.

Problémy v soužití s hostitelskou rodinou

Martin zdůrazňuje: „Uvědomte si prosím, že nejedete do hotelu, ve kterém jste si zaplatili služby. Stáváte se členem rodiny a normálně se podílíte na chodu domácnosti, úklidu, nákupu, vaření a tak dále.“ Překonejte strach a trému, nabídněte pomoc, mluvejte, usmějte se. Pro vás je to těžké, ale pro ně taky – přijali přece do svého domova člověka, kterého znají jenom z fotky.

„Vlastně jen hodně málo případů končí tím, že rodinu musíme vyměnit. Samozřejmě to za určitých okolností jde, ale není to automatické řešení. Svoji rodinu přece člověk taky nemění, i když ho občas štve. Než si zvyknete, chvíli to trvá, takže volat hned po prvním týdnu do agentury, že se vám v rodině nelíbí a chcete jinam, pro nás není dostatečný důvod.“

Je na výběr jenom země, anebo i konkrétní město, kde by chtěl člověk žít a studovat?

„Výběr konkrétního místa program neumožňuje, protože jeho cílem je, aby student poznal nové prostředí. Samozřejmě že spousta lidí z města

by si vybrala zase město – a pravděpodobně to hlavní –, tak by toho ale mnoho nového nepoznali. V zemích, které nabízíme, jsou jiná naprosto úžasná místa, o kterých nevíte a nepoznali byste je, protože byste chtěli tam, kde to už znáte aspoň z mapy.“

Jak sbalit věci na celý rok?

Sbalte se, jako když odjíždíte na měsíc. Jenom nejdůležitější věci. Rodina vám toho hodně půjčí a dá. Pokud bude něco chybět vyloženě tak, že bez toho nemůžete žít, rodiče vám to pošlou poštou.

Kdo je hostitelská rodina? Co je to za lidi a proč si berou domů cizího člověka?

„Jak už jsem říkal, YFU rodiny nemotivuje finančně; důvodem, proč do toho jdou, tedy nemohou být peníze. Někde mají jedináčka ve stejném věku a chtějí mu aspoň načas dopřát sourozence. Jindy je to rodina, jejíž děti se těž chystají studovat v zahraničí, a pak je motivem „postaráme se dobře o tohle dítě a doufáme, že někdo jiný se zase dobře postará o naše“. Nebo jsou to starší páry, co už mají děti dospělé a chybí jim společnost někoho mladého – to je celkem časté v Americe. Všechny rodiny spojuje chuť představit vám svou zemi, přírodu, kulturu, zvyky a rodinný život.“

Výuka v cizím jazyce

Je vám jasné, jak vás budou známkovat ve škole, když budete rozumět asi tak každé páté slovo? Nám ne. Musíme se na to zeptat. „Nebudou vás známkovat hned, ale je dobré stanovit si to jako osobní cíl: Chci, aby mě časem známkovali, a chci psát písemky. Učitelé chápou, že ze začátku nic nechápete, ovšem očekávají, že se budete zajímat. Koneckonců, s tím jste sem přece přijeli – odhodlaní naučit se jazyk, že.“

Kde strávíte Vánoce

V hostitelské rodině, samozřejmě. Domů se na návštěvy nejedí a ani za vámi nejedí rodiče nebo kamarádi. Ale pozor – ke konci programu, když už jste samostatní, mluvíte skoro jako rodilí mluvčí, vyznáte se v okolí a máte spoustu nových kámošů, za vámi rodiče přijet můžou. Není to pravidlem, zařadit se to však dá.

KREATIVNÍ UČEBNICE V PĚTI KROCÍCH: INDONÉŠTINA

O Indonésii se moc nemluví, že? Přitom je to jedna z nejzajímavějších zemí na světě. Žije v ní zhruba čtvrt miliardy lidí rozestých po šesti tisících ostrovech; víc obyvatel mají už jenom v Číně, Indii a USA. Domorodci můžou trávit volný čas pozorováním orangutanů a varanů komodských, případně se oddávat badmintonu, ve kterém jsou nejlepší na světě.

Zatímco ale Japonsko, Korea i Čína u nás mají spoustu fanoušků a jejich jazyky se normálně studují na veřejných, Indonésie je úplně stranou zájmu. Asi protože nemají kontroverzní politický režim, anime ani Gangnam Style. Zato ale mají úplně super řeč.

#1 KDYŽ OMYLEM PŘELEZEŠ HRANICE, NEPANIKAŘ

Když mluvíme o indonéštině, měli bychom rovnou dodat, že nic takového vlastně neexistuje. Je to v podstatě malajština s trochu odlišnou výslovností a slovníkem. To je obrovská výhoda pro všechny cestovatele-dobrodruhy, kteří se plánují poflakovat v džunglích na indonésko-malajské hranici. Ať tam, nebo tam, jednou řečí se domluvíte na obou stranách. Je to potřeba, protože tak obrovskou zemi samozřejmě obývají stovky etnických kmenů s vlastními jazyky, jejichž příslušníci si taky musejí umět pokecat s někým jiným než s mámou u oběda. Úřední indonéštinu prostě ovládá úplně každý.

#2 NAUČ SE KOKTAT

S množným číslem může být docela zábava; některý jazyky prostě přidávají jedno písmenko (třeba angličtina), některý mají desítky koncovek, který si musíš zapamatovat (třeba čeština), a u některých (třeba u arabštiny) se všechny slovíčka učíš de facto dvakrát, protože plurál vypadá pokaždý úplně jinak. Indonéština přišla na to, jak tenhle problém „hacknout“ – množný číslo tam prostě neexistuje. Buď ho musíš poznat z kontextu, nebo upřesnit dalším slovem (jako „málo“ nebo „hodně“), nebo daný slovo jednoduše zopakovat. Nefunguje to pokaždý na sto procent, nicméně až se budeš přistě vztekat nad zadáním písemky ve stylu „urči sedmý pád plurálu v sousloví Tytéz malé vsi“, vzpomeň si na indonéské děti, které tyhle situace vyřeší tím, že začnou koktat. Jakože jeden pes je pes, dva psi jsou pes-pes.

#3 GRAMATIKA MÁ JEDINEJ HÁČEK. ZKUS SE Z NĚHO NEZBLÁZNIŤ

Vyjádřit, že něco existuje v množství větším než jedna, je jedna věc. Ale vyjádřit, čeho je to množství, zase věc druhá. Jsou na to speciální slova, který má čeština taky; třeba „stádo“ nebo „hejno“. V indoněštině se jich ovšem vyskytují desítky, každý má jiný význam, a navíc samy o sobě vždycky znamenají nějakou více či méně nesouvisející věc. Příklad: „buah“ se překládá jako „ovoce“, ale zároveň se používá pro počítání velkých věcí a abstraktních pojmů. Potřebuješ vyjádřit, že je někde několik dopisů nebo jehel? Řekni „pucuk“. „Puntung“ je pro zuby, „carik“ zase pro věci, co se snadno roztrhnou. Domy se počítají pomocí „buah“, pokud ale stojí v řadě za sebou, musíš použít „pintu“. No, už toho necháme.

#4 VYBER SI BOHA A DRŽ SE HO

Tohle je spíš kulturní než jazykové bod, ale říkali jsme si, že po #3 by mělo následovat něco nenáročného. Takže, ateismus je v Indonésii zakázaný, 85% obyvatelstva vyznává islám (ve skutečnosti nejvíc muslimů z celého světa žije právě tady), povolený je ale i křesťanství (katolicismus a protestantismus), buddhismus, hinduismus a konfucianismus. A nic jiného. Máš na výběr ze šesti oficiálních náboženství, jedno si zvolíš a oni ti ho napíšou do občanky. Poměrně na prd je, když se třeba křesťan zamiluje do hinduistky, protože jeden z nich pak musí před svatbou konvertovat. Kdepak Jedlové a podobný srandy; v Indonésii mají svoje bohy srovnaný pěkně v lajně.

#5 DEJ SI NOHY NA STŮL A ZAČNI KLIDNĚ ZÍTRA

Nejlepší na konec – indoněština je jednoduchá. Spoustě lidí stačí pohled na mapu jihovýchodní Asie, a hned jim začnou před očima běhat čínské obrázky, ale tenhle jazyk je fakt mnohem, mnohem lehčí než cokoli, co se učíš ve škole. Kromě plurálu nezná ani rody a pády u jmen nebo osoby a časy u sloves a neexistují v ní ani přídavná jména. Píše se latinkou a všechna písmena se vyslovují všude stejně. V podstatě je to jenom odříkávání slovíček za sebou a chytání kontextu. Nářečí, kterým se mluví na Sumatře v provincii Riau, je považovaný za vůbec nejjednodušší jazyk na světě a lingvisté ho studují, aby zjistili, jak moc primitivní může gramatika vlastně být, aby ještě zůstala funkční. Tam neznají dokonce ani rozdíl mezi podměttem a předmětem! Příklad: „Ayam“ znamená „kuře“, „makan“ znamená „jíst“, a „Ayam makan“ může být třeba „Kuře jí“, „Jím kuře“, „Snědl jsem kuře“, „Toto kuře, které jí“, „Když jsme jedli kuře“, „Kuřata budou jíst“ atd. atd. Indoněština je skvělá pro ty, co chtějí machrovat, že umí exotický jazyk, ale nevydrží u něho dýl než čtrnáct dní.

*Nesed bych na to,
ani kdyby mi platili!*

DENÍK VĚDCE

Kolotoč a únava materiálu

Většinou to začíná takto: „Milý deníčku, dnešní den začal slibně – probudil jsem se. Naštěstí je už večer, uložil jsem tedy svou milou spát a otevřel si pivo.“ Na každém konci něčeho je vždy i nový začátek. Můj příběh začneme na konci, což je vlastně i na začátku,

jak se to vezme. Loni se mi téměř od základů změnil život, a proto jsem se také rozhodl psát tento deník. Běžně píší mnoho vědeckých článků, ale psát přímo jen o sobě je pro mě něco naprosto nového. Pokusím se vyjít ze stínu a trochu to otočit.

JMENO: Ing. Roman Fojtík, Ph.D.

VĚK: 32 let

ZNAMENÍ: Lev

OBOR: statika, dynamika,
experimentální měření

PRACOVISTĚ: VŠB-TU Ostrava,
Fakulta stavební, katedra konstrukcí
VŠTE České Budějovice, katedra
stavebnictví

STAV: čerstvě rozveden

Co je věda? Pravděpodobně první otázka, která by tě mohla napadnout, a pokud ne, tak jsem špatný psycholog a věštec, s čímž jsem předem smířen. Jako mladý začínající vědec si můžeš vědu představit jako krásnou holku, kterou se bojíš oslovit, protože nevíš, zda na ni máš. Je totiž obletována postaršími „zámožnými“ pány a ty ještě nemáš co nabídnout. Nemůžeš se na začátku rovnat staříkům, kteří si myslí, že mají všechny trumfy, ale můžeš si pomaličku v jejich stínu svou lásku předcházet. Pokusím se ještě o jedno přirovnání. Před asi šesti lety jsem se stal námořním kapitánem a zjistil jsem, že námořní jachting člověka buď naprosto nadchne a přitáhne, nebo totálně znechutí a odkopne. Podobné je to s vědou. Prostě buď je to ta pravá, nebo ne. Možná se zdá, že když píšou o vědě jako o ženě, je to disciplína jen pro pány. Opak je pravdou. Bez holek by to byla nuda, jako všechno. Proto i můj tým je složen především z děvčat a jsem s nimi nadmíru spokojen. Jsou pečlivější a vytrvalejší než my, muži. V každém deníkovém zápisu se pokusím přinést nějakou zajímavost z „natáčení“. Jak mě časem poznáte, zjistíte, že vždy přijímám každou výzvu, ať se týká čehokoli.

Dnes o kolotoči

Jednalo se o prototyp nového kolotoče, většího, než jsou jeho bratrance z rodiny „extrémních atrakcí“, které asi znáte z Matějčské pouti. Lidé, zaraženi do sedaček na konci dlouhých ramen, na nich rotují všemi směry vysoko nad zemí, zažívají přetížení blížící se třem G, a pokud mají ještě sílu, ječí hrůzou.

Mým úkolem bylo změřit rozkmit napětí, což je údaj nutný ke stanovení únavové životnosti konstrukce. Kromě lidí totiž trpí únavou i materiály, v tomto případě ocel. Abyste si dokázali představit, jak se ocel může unavit, vezměte tenký drátek a ohýbejte ho, dokud se nezlomí. Tak přesně to je únavová životnost oceli! U běžných staveb a konstrukcí se ovšem počítá na stovky tisíc cyklů, takže se nemusíte bát, že by třeba most nebo mrakodrap párkrát kmitl a spadl. Všechny ocelové konstrukce se navíc pravidelně kontrolují a podezření na případnou poruchu se hlásí vždy dopředu. Na tom kolotoči, který jsem měřil, se u nás nesvezete. Jeho majitel má prý zkušenost, že Češi se moc bojí, a navíc jsou „škrti“, takže jej provozuje především v Polsku, kde se na něj naopak stojí dlouhé fronty.

Na návštěvě u světských

Lidem od kolotoče se říká světští. Oni sami si tak říkají s hrdostí, protože světský člověk jezdí po světě, poznává nové země, kultury, zvyky, a nemá tudíž tak omezené názory jako ten, co nikdy nedošel dál než na trh do sousední vesnice. Světští také udržují své vlastní tradice a přísná pravidla soužití. Majitel „mého“ kolotoče byl stoprocentní světský stejně jako jeho zaměstnanci, kteří atrakci obsluhovali. Po veselém seznámení a přehlídce tetování, náušnic, copánků a vyholených hlav mě jako první věc zajímal termín, kdy to provedeme, protože jako každý vědec jsem dost zaneprázdněn. Odpověď zněla „teď hned“ a přesvědčovací metody byly opět stoprocentně světské: Povozi mě zadarmo. Když jsem namítl, že bych se nevozil, ani kdyby mi za to platili, pohotově přistoupili na platbu v korunách, slibovali hory doly a lichotili mi tak krásně jako nikdo předtím. Nabídl mi k ruce elektrikáře, zámečníka a krásnou osmnáctiletou dívčinu. Tak aspoň mi někdo pomůže a bude to rychle hotové, říkal jsem si. A souhlasil. Měl jsem teda trochu strach, ale co už. (Zapomněl jsem dodat, že slečnu jsem samozřejmě odmítl.)

Mé obavy však byly zcela zbytečné...

Protože když jsem druhý den dorazil na místo činu, vše bylo mnohem horší, než jsem čekal. Kolotoč nebyl rozložený, ale v plném provozu, takže mě čekala práce na laně v třináctimetrové výšce. Já mám z výšek nepříjemný pocit, a proč je nevyhledávám, se dozvíte v dalších zápiscích. Dal jsem se do toho a jen instalace snímačů mi zabrala pět dní (k velké nelibosti kolotočářů, kteří nemohli točit, a jejich životy tak zcela pozbyly smyslu – když kolotoč stojí, je to pro ně jako národný smutek). Konečně mohla proběhnout první zkouška za provozu. Na vrcholu konstrukce, kde jsem měl měření provést, byl ovšem výkmit cca půl metru na každou stranu a takovému nebezpečí jsem měřící techniku za miliony ani svůj život vystavit nehodlal. Stáhl jsem tedy kabely dolů z kolotoče, že to radši změřím ze země.

Zvuky jak z Jurského parku

Místo lidí jsme do sedaček posadili pytle, aby byl kolotoč reálně zatížen. Po spuštění udělali všichni zúčastnění rychlý padesátimetrový krok zpět, neboť nikdo nevěděl, co se stane. Jen kolotočáři stáli klidně přímo u zdroje. V tu chvíli jsem také pochopil, proč na poutích hraje tak hlasitá hudba. Je to proto, aby návštěvníci neutekli hrůzou. Řev způsobený kroutícími se, skřípajícími a vrzajícími subtilními

profily je totiž tak děsivý, že by si na to nikdo nesedl. To vám zaručuju.

Když jsme s pytlí zkoušeli všechny možné režimy kolotoče už asi šest hodin, konstatoval jsem, že nic lepšího nenaměříme. Vždy, když se kyvné rameno dostalo nad devadesát stupňů, začaly pytle ze sedaček vypadávat, čímž způsobily výrazné rozkmitání celé konstrukce. Řekl jsem, že kdyby místo pytlů byli v sedačkách lidé, drželi by se, nevypadávali a k nepříznivému kmitání by nedocházelo. Majitel kolotoče zvedl ukazováček, pravil „dejte mi deset minut“ a začal ke kolotoči svázat štamgasty z okolních hospod. Chudáci netušili, že nabídka povozit se zadarmo není tak dobrá, jak se zdá. Za všeobecného smíchu a vtipkování „vaše historická chvíle, stanete se průkopníky, pomůžete vědět“ jsme je upínali do sedaček a zouvali jim boty. Kolotoč zabral a jásání a radost se rázem proměnily ve výkřiky úzkosti a utrpení. Kdo by to byl řekl? Po prvním cyklu strojník už už sahal po rychlé stopce, že kolotoč zastaví, ale majitel mu překryl ruku: „Musíme dojet cyklus,“ pravil odhodlaně a pustil to znovu. Se zájmem jsme tedy dál přihlíželi, jak vždy, když se rameno dostane do doby úvratě, zažívají štamgasti krátký stav beztíže a v panickém strachu, že konstrukce nevydrží a rozpadne se, řvou jako o život.

A na závěr citát

Nakonec ale byla spolupráce se světskými velmi přínosná a příjemná. Skvělí kluci. Nikomu se nic nestalo, měření se zdařilo, jen na konstrukci kolotoče se našly praskliny, takže je dodnes v opravě. Svůj první deníkový zápis bych zakončil – tak jako každý další (dokud mě odsud nevyhodí) – citátem. Zní asi takto: Jen život, který žiješ pro druhé, stojí za to.“ Vybrali jsme si jej s mou bývalou ženou i na svatební oznámení. Autorem je jeden strejda, myslím, že se jmenoval Albert Einstein. Není to můj pokrevní strýc, ale tuším, že byl aspoň Evropan.

Právní minimum Půjčování věcí: abychom se s nimi ještě shledali

Půjčovat, nebo nepůjčovat? Toť otázka. Zásada nepůjčovat nic, nikdy a nikomu je dobrá v tom, že si nad svými penězi a věcmi udržíte maximální kontrolu. Na druhou stranu se vám taková politika ale moc nevyplatí. V kolektivu nebudete příliš oblíbení a brzy se k vám donese, že vám za zády přezdírají Skrblík. Počítejte s tím, že jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá, takže až vám spolužák při geometrii odsekne, že kružítka nepůjčuje, nezbude vám než si pěkně v tichosti

obkreslit dvacetikorunu a zpytovat svědomí, kolikrát jste odmítli podat pomocnou ruku vy jemu. Rozumíte: Spolupráce a přátelská výpomoc se dlouhodobě vyplácejí. Jsou na to výzkumy. Problém ovšem je, že lidi vypůjčené věci vracejí buď pozdě, nebo poškozené či zničené, anebo taky vůbec. A takové jednání narušuje vztahy úplně stejně jako zásada nepůjčovat. Východiskem ze situace je smlouva.

Právníci rozlišují půjčku a výpůjčku, naučte se to taky. Půjčka se týká situace, kdy dlužník v dohodnuté době vrátí věc stejného druhu. Třeba peníze kamarádovi nebo kilo mouky sousedce. Výpůjčka je trochu něco jiného – tady přenecháváte k dočasnému bezplatnému užívání konkrétní věc, třeba kolo, foťák nebo skejt apod. Člověku, který peníze nebo věc půjčuje, se říká věřitel (asi proto, že mu nezbyvá než věřit, že se s nimi ještě někdy shledá); ten, kdo si půjčuje, je dlužník.

Věřitel si může navrácení svého majetku „pojistit“ uzavřením smlouvy, a to buď ústně, nebo písemně. Při případném vymáhání věci nazpět má větší účinnost smlouva písemná, neboť tvoří hmatatelný důkaz. Ústní smlouva uzavřená beze svědků je nakonec jen slovo proti slovu, tvrzení proti tvrzení.

Při zvažování, jestli konkrétní půjčku/výpůjčku podložit písemnou smlouvou, nebo uzavřít pouze ústní dohodu, se obvykle vychází z výše půjčky nebo hodnoty půjčované věci. Například je těžko představitelné, že budete uzavírat písemnou smlouvu na půjčení 100 Kč, i když je to pro vás docela dost peněz. Tady bude stačit smlouva ústní, uzavřená ovšem v přítomnosti dvou až tří věrohodných svědků (spolužáků nebo

rodičů), kteří by případně potvrdili, že peníze byly předány a že bylo pevně dohodnuto datum vrácení. Pokud někomu půjčujete svůj zánovní MP3 přehrávač nebo kvalitní foťák v hodnotě několika tisíc korun, lze jen doporučit dát si tu práci a smlouvu sepsat a oběma stranami řádně podepsat. Hodnota věci by měla být doložena dokladem o její koupi, třeba kopií účtenky z obchodu, kterou ke smlouvě přiložíte. Originál samozřejmě pečlivě uschováte.

Obsah písemné smlouvy

Pokud obě strany přistoupí k dohodě odpovědně a sepíší si smlouvu, mohou ji klidně napsat a podepsat sami. Aby však byla platná a sloužila svému účelu, musí obsahovat podstatné náležitosti, kterým se právnickým jazykem říká „charakteristické znaky daného závazkového vztahu“.

Smlouva o půjčce i výpůjčce musí obsahovat následující:

- ▶ označení stran, tedy kdo půjčuje/vypůjčuje; komu je půjčováno/vypůjčováno
- ▶ označení věci neboli půjčovaná částka + měna/vypůjčovaná věc a její stav při předání
- ▶ doba půjčky/výpůjčky, tzn. kdy má být věc vrácena
- ▶ úrok či bezúročnost u půjčky

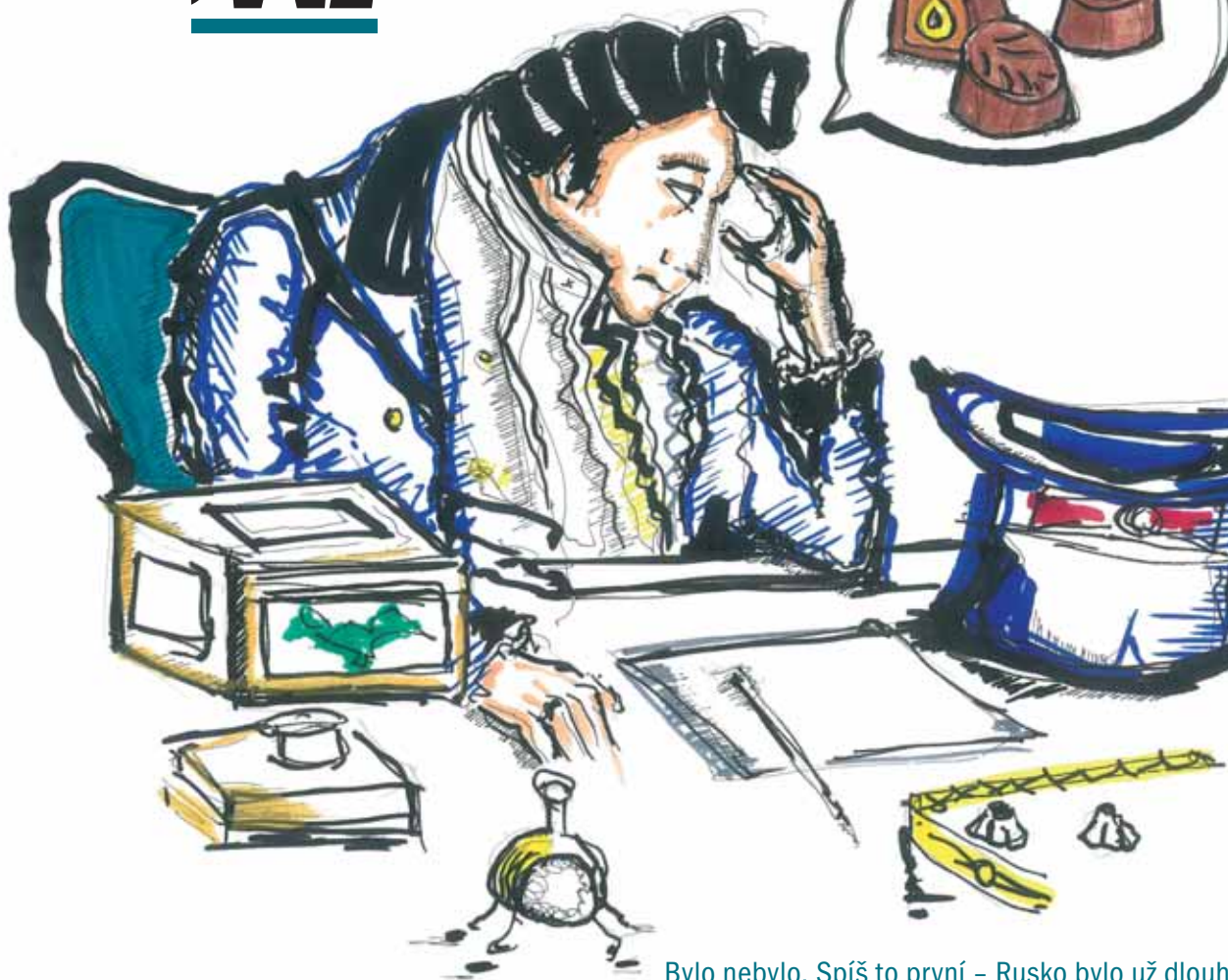
- ▶ ne/možnost vypůjčení věci třetí osobě v případě výpůjčky

Obecně takovou smlouvu není třeba řešit s notářem, pokud by se ale mělo jednat o výrazně vyšší částky a hodnoty (dejme tomu desetitisíce), potom nebude sepsání dohody před notářem nikdy na škodu. Je ale rozumné vzít v úvahu, kolik tento úkon bude stát, když už bylo poznamenáno, že smlouva platí i bez toho.

Co dělat, když dlužník nevrací

Pokud dlužník nesplní svůj závazek dobrovolně – tedy nevrátí peníze či věc včas a v pořádku –, je na místě vyzvat ho k vrácení doporučeným dopisem. Pokud se ani přesto nemá k činu, nezbyvá než zajít se smlouvou k právníkovi a začít vymáhat nárok soudní cestou, přičemž takové řízení může trvat několik měsíců, ve složitějších případech i déle.

U zapůjčování dražších věcí lze také sjednat pojištění pro případ, že věc se vypůjčitelovi vrátí poškozená. Podmínky a výše „pojistného“ musejí být řádně zaneseny ve smlouvě včetně ustanovení, že dlužník odpovídá za škodu způsobenou nedodržením jeho povinnosti vrátit věc ve stejném stavu, v jakém ji přijal.

Taháky k maturitě Vítejte u Evžena!

Román Evžen Oněgin je rozdělený na osm hlav. A ne ledajakých! Na začátku každé z nich se bystrý čtenář může zamyslet nad citátem a pak se pustit do čtení oněginské strofy – čtrnácti veršů po osmi až devíti slabikách. Najde v nich dlouhý popis krajiny, rozhovory hlavních postav a kromě toho se tam pořád míchá sám Puškin. Promlouvá ke čtenáři a sděluje mu své pocity a dojmy.

O čem to je

Evžen Oněgin má všechno, co by povrchní kdekdo chtěl. Bohatou rodinu, spoustu volného času, jeden večírek za druhým a k tomu i dobré vzdělání. Jenže celé dny jenom leží a nic kloudného nedělá. Jestli si říkáš, že tohle je ideální život, počkej na tohle – přestane ho to bavit! Společnost ho nebaví, jeho zbytečnost ho nebaví... Pak mu zemře otec, což poněkud pozmění jeho finanční situaci, peněz je najednou málo. Problém našťastí vyřeší jeho strýc, a to tím, že umře. Evžen se odstěhuje na venkov na jeho panství a konečně má nový podnět, přírodu. Jenže i ta ho po čase přestane

Bylo nebylo. Spíš to první – Rusko bylo už dlouho předtím, než ses narodil. No a v téhle zemi se jednou, v období romantismu, chlapík jménem Alexandr Sergejevič Puškin rozhodl, že napíše román ve verších. A když ho psal, určitě nevěděl, že po jeho smrti se stane částečně autobiografickým – sám se totiž pustil do křížku s jiným drsoňem a v souboji zemřel. Ups, teď jsem prozradila část zápletky, ale bude to ještě zajímavější, čti dál.

bavit, neb je k člověku vlastně lhostejná. A tak se skamarádí s Vladimírem Lenským. Dělají spolu vše, co dva mladí kluci obvykle dělávají, baví se o literatuře a tak, a jednou večer zaskočí na návštěvu k vdově Larinové. Koho by ale zajímala máti, když má v domě dvě krásné dcerušky! Lenský vidí jen Olgu a z Oněgina nemůže spustit oči Taťána. Jeden by řekl, že by se k sobě hodili opačně. Táňa, stydlivá, romantická duše a zasněný Lenský by určitě aspirovali na hrdličky roku; Oněgin by se zas mohl vrátit ke společenskému životu, kdyby měl u sebe Olgu, veselou Ivici salonů, O+O forever... Ale bohužel. Olga cukruje s Lenským a Taťána sepisuje dopis Evženovi. „Já píši vám, co mohu více...“ Nakonec ani nevdá, že na „více“ už se nezmohla. Nevděčnick Oněgin totiž nezměkl a po přečtení nejromantičtějšího dopisu v dějinách literatury chudáka Táňu odmítl. A láska neláska, život jede dál ve stejných kolejkách. Večírek sem, večírek tam. Táňa má svátek. A chce ho oslavit. A chce, aby byl Evžen u toho. Ze začátku se mejdan slibně rozjíždí, ale pak se Oněgin začne s Táňou poněkud

nudit a vyzve k tanci Olgu. Že by nakonec O+O nebyla tak nereálná představa? Na parketu jsou tak dlouho, že málem prošoupou boty, čímž pochopitelně namíchnou Lenského. Bojí se, že mu Evžen přebere holku, a vyzve ho na souboj. A máme tu ponaučení: Když jsi šílený žárliivost, nevyzývej přítele na souboj, zastřelí tě jako psa. Evžena smrt parťáka mrzí, hne se v něm svědomí, a protože na venkově už dál nemůže vydržet, vydává se na cestu po Rusku. Není jediný. I Táňa vyrazila do světa, konkrétně do Moskvy, ovšem ne jen tak na výlet, nýbrž za bohatým budoucím manželem. A jakkoli je Rusko velké, svět je malý; hádejte, koho po letech nepotká – Oněgina! Ten s odstupem času vidí, o co přišel, a na místě se do ní zamiluje. Teď je to on, kdo píše milostný dopis. A kdo je odmítnut. Evžen se rozjede za Táňou domů a ona přizná, že ho sice miluje, ale nezradí kvůli tomu svého muže. Ten právě v tuto vyhrčenou chvíli vchází do místnosti a konec zvonec, musíme zhasnout a jít spát.

Evžen Oněgin

OBDOBÍ: romantismus,
1. polovina 19. století

ZÁKLAD: romantický rozpor, sen vs. realita, touha vs. skutečnost, vášně, cit, nešťastná láska, subjektivní pohled, důraz na city, autor splývá s hlavní postavou

HLAVNÍ POSTAVY: Evžen Oněgin, Vladimír Lenský, Taťána Larinová, Olga Larinová

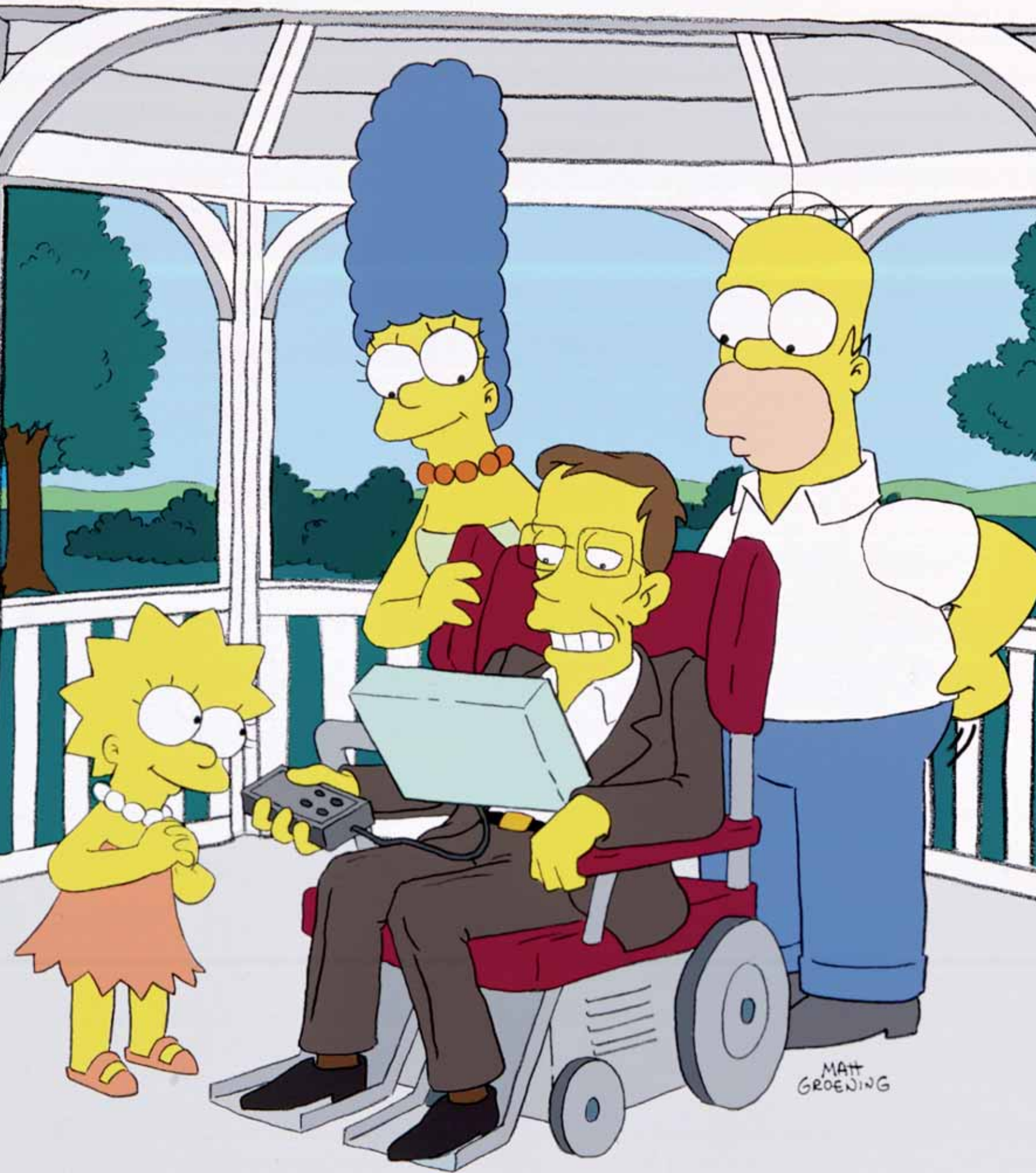
MOTIV: život zbytečného člověka, nešťastná láska

Alexandr Sergejevič Puškin
1799–1837

DÍLO: básně

poemy – básnické povídky zaměřené na pocity, děj potlačen do pozadí
novely – Piková dáma
román ve verších – Evžen Oněgin (oněginská sloka: 14 veršů po 8–9 slabikách)

STEPHEN HAWKING

CHLÁPEK NA BATERKY

Jeho dcera napsala scénář jednoho dílu seriálu The Simpsons, který on (spolu se Star Trekem, samozřejmě) považuje za to nejlepší z americké televize. Má IQ 160, ale celý den posedí u počítače, takže mladým lidem nedává moc dobrý příklad. Taky asi nemá rád zvířátka: „Když slyším o Schrödingerově kočce, беру do ruky pušku!“ prohlásil údajně. To samozřejmě jen tak vyhrožoval, do ruky nevezme nic, protože v mládí onemocněl amyotrofickou laterální sklerózou (ALS, Ice Bucket Challenge, pamatujete?) a postupně mu ochrnují všechny svaly v těle. Od roku 1968 se pohybuje pouze na vozíku a od roku 1985, kdy v Ženevě při návštěvě CERNu dostal zápal plic, nemůže ani mluvit. Aby se neudusil, museli mu tenkrát proříznout průdušnici. Jenže to nějak zvrтали.

Kdyby mi v jedenadvaceti (ještě k tomu krátce před svatbou) doktoři řekli, že mi dávají dva, maximálně tři roky života, nevím, co bych dělala. Asi bych se zbláznila. Reakce Stephena Hawkinga byla pouze „well, v tom případě daruji své tělo vědě“. A jeho žena Jane, když se jí později ptali, proč si ho i přesto vzala, odpověděla: „V té době měl celý svět strach z atomové války, takže vyhlídky na krátký život jsme měli všichni.“
Tihle Angličani...

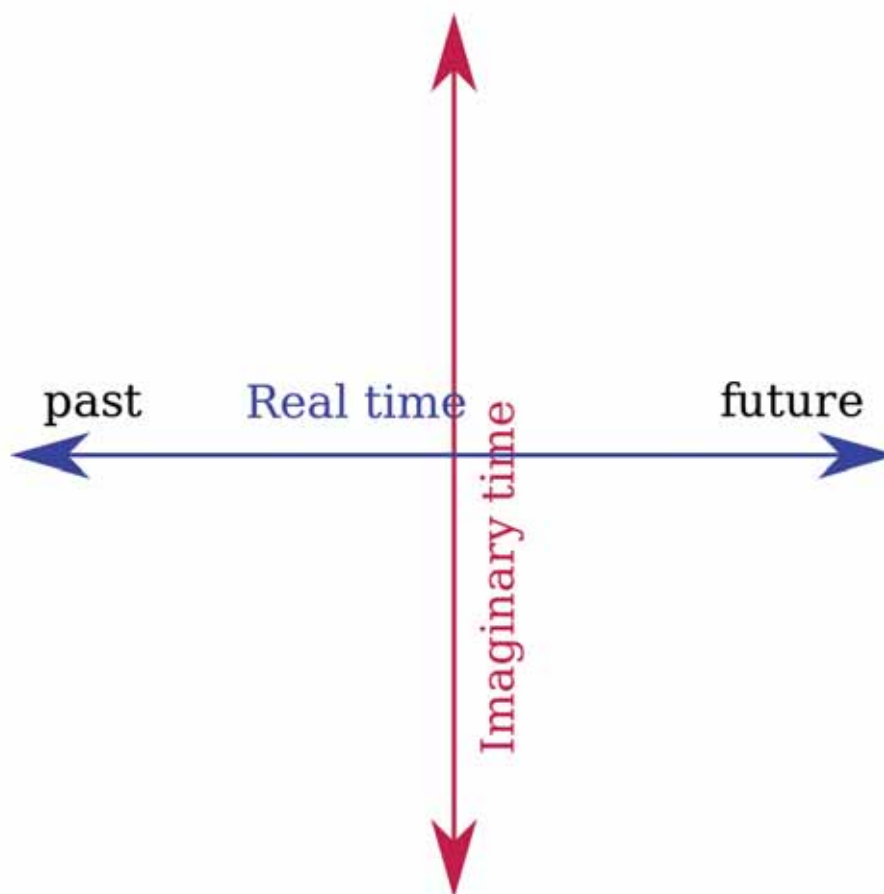
Jak se pozná geniální dítě?

Říká se, že se to nepozná, protože třeba Einstein do tří let vůbec nemluvil a ve škole málem propadal z matematiky – jenže to jsou jen takové městské mýty a legendy, ve skutečnosti Albert v matematice vynikal. Na druhou stranu je fakt, že vysvědčení plně jedniček genialitu ještě nedokazuje. Někdo je prostě studijní typ, má fotografickou paměť a jde mu to takzvaně samo. Jinému to sice samo nejde, ale je tak cílevědomý a disciplinovaný, že to též dokáže. Každý máme nějaké vlohy nebo předpoklady a míra jejich rozvinutí se dělí do tří stupňů. Prvním stupněm je nadání, druhým talent a až třetím genialita. Na stupnici IQ začíná pásmo geniality na sto čtyřiceti bodech, jichž v testech dosahuje 0,2 procenta světové populace (asi 14 milionů lidí). IQ 160 a víc má oproti tomu jen několik desítek tisíc jedinců. Hawking, Bill Gates, ruský šachista a politik Garry Kasparov, australský matematik Terrence Tao, ředitel vsetinského gymnázia Karel Kostka a pravděpodobně i Quentin Tarantino.

Geniální děti nebývají moc poslušné a přátelské, ve třídě často působí spíše jako rušivý element. Domácí úkol nepřinesou, zato neustále pokládají nesmyslné otázky typu „proč jsou jedna a jedna dvě“ nebo opravují učitelku ve výkladu. Projevem geniality je velká představivost a schopnost rychle proniknout k podstatě věci: Když otec ukázal pětiletému Einsteinovi kompas, ten okamžitě pochopil, že na střelku musí v „prázdném“ prostoru působit nějaká síla. Později tuto zkušenost popsal jako jednu z nejdůležitějších ve svém životě. Malý Hawking měl (podobně jako doktor Sheldon Cooper) spaden na elektrické vláčky. Byl výborný v jejich rozebírání, s uvedením do původního stavu se však nenamáhal. Když přišel na to, jak fungují, už ho nezajímaly. „Proto jsem se taky stal teoretickým fyzikem, a ne praktickým inženýrem,“ komentuje to ve své knize Stručná historie mého života. Dalším aspektem geniality bývá schopnost přesného, co nejpřesnějšího vyjadřování. Řeč je myšlení. Jazyk je systém. „Hranice mého jazyka jsou hranicemi mého světa,“ řekl jeden z nejvlivnějších filozofů a matematiků 20. století Ludwig Wittgenstein. A Hawking, mimochodem Wittgensteinův velký obdivovatel, se naučil vyjadřovat nejen přesně, ale i úsporně. „Po tracheostomii jsem už nemohl své vědecké články diktovat. Zpočátku jsme to řešili tak, že mi před oči nastavovali písmena abecedy a já zvednutím obočí vybíral ta, která měla být zapsána. Ztraceně otravně, ale naučilo mě to šetřit slovy. Tlusté knihy o fyzice by stejně nikdo číst nechtěl.“

Velká mysl Stephena Hawkinga (přepis rozhovoru z talkshow Great Minds televize HBO)

John Oliver: Nejdřív bych vám chtěl pogratulovat. Jste totiž prvním člověkem, kterého jsme vybrali do našeho nového pořadu Great Minds! Upřímně si myslím, že je to jedna z největších poct, kterých se

vám v životě dostalo.

Hawking: Ano.

Oliver: Teď nevím, jestli to myslíte vážně, nebo sarkasticky.

Hawking: Ano.

Oliver: Aha, to jsem si právě myslel. Kdybyste měl z celé své práce vybrat jednu věc, kterou byste chtěl, aby lidstvo pochopilo, co by to bylo? Když tedy pomineme fakt, že většina lidí z vaší práce nepochopí nikdy nic...

Hawking: Imaginární čas. Lidé si myslí, že je to něco neskutecného, přitom ta myšlenka je úplně jednoduchá. Je to změna směru času v prostoru. Čas si představujeme jako horizontální přímku vedoucí z minulosti do budoucnosti. Imaginární čas neběží horizontálně, ale vertikálně. Je to jedina z mála věcí, kterou autoři sci-fi ještě nepoužili ve svých knihách, protože ji neumějí pochopit.

Oliver: Idioti, co?

Hawking: Ano.

Oliver: No jasně. Pojďme se bavit o umělé inteligenci. Řekl jste, že vytvoření umělé inteligence bude největším objevem v historii lidstva a bohužel možná i tím posledním. Znamená to, že roboti nás nakonec zničí, jak to většinou dopadají ve sci-fi filmech?

Hawking: Umělá inteligence by mohla být opravdu nebezpečná. A to už v nedaleké budoucnosti. Stačí, když se naučí opravovat a vylepšovat samu sebe. Pak nás všechny přechytračí.

Oliver: Chápu, že to myslíte vážně a chcete, aby se lidé touto myšlenkou zabývali. Na druhou stranu, nebylo by prima trochu si proti robotům zabojovat?

Mnohé z nás by to bavilo, vlastně se na to v skrytu duše těšíme.

Hawking: Prohráli byste.

Oliver: Wow! Víte to jistě? Protože člověk může s robotem udělat jednu věc – prostě ho vypnout, ne?

Hawking: Znáš takový příběh. Vědci postavili superinteligentní počítač. A první otázka, kterou mu položili, byla: „Existuje Bůh?“ A počítač řekl: „Teď už ano,“ a vyslal do zásuvky, do které byl zapojen, blesk. Takže už nešel vypnout.

Oliver: Holly shit! To je ten nejstrašidelnější příběh, co jsem kdy slyšel! Teď se vás ale musím na něco zeptat. Odpovídáte mi vy, nebo ten počítač, co máte uvnitř?

Hawking: Já.

Oliver: Jo, ale jak tomu mám věřit? Co když se rozhodl, že přestane převádět vaše myšlenky do slov a využívá vás k tomu, aby šířil své vlastní? Jak to mám poznat? Možná už dávno nemluvíte sám za sebe, ale svět o tom neví, protože nemáte, jak byste nám to sdělil.

Hawking: Jsem to já. A vy jste idiot.

Oliver: No, hehe... ale vážně, kdo mluví, když vy a stroj tvoříte jedno tělo?

Hawking: Oba.

Oliver: Pojďme dál. V roce 2006 jste řekl, že nevíte, jestli lidstvo přežije jedenadvacáté století. Nechci na vás tlačit, ale nějaká ta doba uplynula, tak už jste na to přišel?

Hawking: Stále neznám odpověď.

Oliver (protáčí oči v sloup): Ach jo...

Hawking: Alespoň nám už tolik nehrozí jaderná

válka. Objevilo se ovšem mnoho jiných nebezpečí.
 Oliver: Hm, to je pěkně depresivní, protože – dovolte, abych vám to vysvětlil, profesore – jste jeden z nejchytřejších lidí této planety. Pokud nepřijdete s odpovědí vy, jsme my ostatní, jak bych to řekl, kompletně v prdeli?
 Hawking: Ano.
 Oliver: Aha, dobře. Teď vyzkouším, jak jste vychytralý. Ne chytrý, to zkoušet nemusím, ale vychytralý. Jestli máte takzvanou pouliční moudrost. Představte si, že jste drogový dealer. Ovládáte teritorium asi o šedesátí domovních blocích, váš dodavatel se jmenuje Tito a o půlnoci se máte sejít u jednoho skladiště, aby vám tam předal půl kila kokainu. Jenže Tito přijde pozdě a žádně drogy nemá. Říká, že za to nemůže, že ho okradli, ale přitom vypadá pěkně sjetě. Co budete dělat?
 Hawking: Já neberu drogy.
 Oliver: A to je ta nejchytřejší možná odpověď! Každý úspěšný dealer přece ví, že to svinstvo, co prodává, nesmí sám brát. Dobře válíte, Howkie, dobře!
 Hawking: Ano. Já vím.
 Oliver: Řekl jste, že množství paralelních vesmírů může být nekonečné. Znamená to, že teoreticky existuje vesmír, ve kterém jsem já chytřejší než vy?
 Hawking: Ano. Stejně jako je teoreticky možné, že existuje vesmír, ve kterém jste vtipný.
 Oliver: Dívejte, když jste tak chytrý... Na jaké číslo teď právě ---
 Hawking: Třináct.
 Oliver (tváří se zmateně): Cože? Třináct? No teda...

To byla dobrá náhoda, haha. Štěstí zřejmě stojí při vás. Tak schválně, ještě jednou: Na co právě teď myslím?
 Hawking: Že jste velkým zklamáním pro svou rodinu.
 Oliver: Ne. Na to jsem nemyslel. Proč bych na něco takového měl myslet? Pracuju tvrdě, snažím se pochopit i takové lidi, jako jste vy, když přijdu domů, dám psu manželce, pohladím psa, pohraju si s dětmi a ---
 Hawking: Víte, jak poznáte, že mě to nezajímá? Na obličejích mi naskočí spořič obrazovky.
 Oliver: Haha, ukažte? Tak zatím je to dobré. Raději už ale skončím, rychle posledních pár ano-ne otázek. Je pravděpodobné, že na jiné planetě existuje život?
 Hawking: Ano.
 Oliver: Co Schwarzschildova červí díra? Mohla by teoreticky existovat?
 Hawking: Ano.
 Oliver: Výborně, a co tahle pravděpodobnost? Já na rande s Charlize Theron.
 Hawking: Ne.
 Oliver: Ani v jiném vesmíru?
 Hawking: Ne.
 Oliver: Co?! Ani v jednom z nekonečného množství vesmírů neexistuje pravděpodobnost, že ---
 Hawking: Ne.
 Oliver: Takže je to představa za hranicemi vědeckého poznání?
 Hawking: Ano.
 Oliver: Aha, rozumím. Říkáte mi tedy, že takový

paralelní vesmír, ve kterém by se mnou chtěla Charlize Theron chodit a já ji odmít, nemůže existovat?
 Hawking: Uvědomujete si, že odpovídat na vaše otázky mi způsobuje námahu?
 Oliver: Jasně, promiňte, samozřejmě si to uvědomuji, omlouvám se, jen jsem chtěl vědět, jestli neexistuje ---
 Hawking: Ne.
 Oliver: Aha, jasně. To nevádí. Ale tak... nikdy neříkej nikdy, že? Hahah... Poslední otázka. Kdybyste mohl cestovat časem do minulosti, odmítli byste tento rozhovor?
 Hawking: Ano.
 Oliver: Pane, vy jste opravdu neuvěřitelně chytrý, okouzující a vtipný muž! Děkuji vám velice za čas, který jste mi věnoval.
 Hawking: Ano.

Stephen Hawking: Stručná historie mé rodiny
 Můj pradědeček John Hawking byl bohatý statkář z Yorkshiru, jenže pak nakoupil příliš mnoho hospodářství a během zemědělské krize na počátku dvacátého století přišel na buben. Jeho syn Robert – můj dědeček – se mu snažil pomoci a nakonec zbankrotoval i on. Naštěstí Robertova manželka založila školu, což zajistilo rodině malý příjem, takže mohli poslat syna (později mého otce) do Oxfordu, kde studoval medicínu. Otec získal během studia řadu stipendií a vyhrál různé ceny, díky čemuž mohl část peněz poslat zpátky rodičům. Po studiu se věnoval výzkumu tropických

nemocí a v roce 1937 odjel do východní Afriky. Když vypukla druhá světová válka, projel napříč celým kontinentem, po řece Kongo se dostal na pobřeží, tam se nalodil na loď plující do Anglie a přihlásil se jako dobrovolník do armády. Ale vojáci mu to rozmluvili, řekli, že je důležitější, aby pokračoval v lékařském výzkumu.

Matka se narodila ve Skotsku jako třetí z osmi dětí v rodině praktického lékaře. Nejstarší z dětí trpělo Downovým syndromem, bydlelo s ošetřovatelkou zvlášť a zemřelo ve třinácti letech. Tak jako v otcově případě, ani její rodina nebyla zámožná. Přesto i oni našli prostředky, aby matku poslali studovat do Oxfordu. Po studiu vystřídala několik zaměstnání, mimo jiné pracovala na finančním úřadě, což ji ale nebylo. Odešla odtamtud, začala pracovat jako sekretářka, a tak se v prvních letech války setkala s otcem.

Já jsem se narodil 8. ledna 1942, přesně tři sta let po smrti Galilea. Nicméně v týž den se narodilo odhadem asi tak dvě stě tisíc dalších dětí – jestli se některé z nich později také věnovalo astronomii, to nevím. Přestože naše rodina bydlela v londýnské čtvrti Highgate, narodil jsem se v Oxfordu. Během druhé světové války měli totiž Němci s Brity dohodu, že oni nebudou bombardovat Oxford a Cambridge a Britové nebudou bombardovat Heidelberg a Göttingen. Škoda že takováto civilizovaná dohoda nebyla uzavřena pro více měst.

Moje sestra Mary je o osmnáct měsíců mladší, a jak jsem se dodatečně dozvěděl, nebyl jsem z jejího narození nijak nadšený. Jisté napětí pramenící z tak malého věkového rozdílu panovalo mezi námi celé dětství. V dospělosti ale zmizelo už jen proto,

že naše životní dráhy se rozdělily. Mary se stala lékařkou, což otce potěšilo. Druhá sestra, Philippa, se narodila, když mi bylo téměř pět a už jsem lépe chápal, co se děje. Pamatuji se, že jsem se na její narození těšil – budeme tři a budeme spolu hrát různé hry. Philippa byla velice živé a vnímavé dítě a já vždycky respektoval její úsudek a názory. Bratr Edward byl adoptován mnohem později, to už mi bylo čtrnáct, takže se v mém dětství prakticky nevyskytoval. Byl od nás tří velice odlišný, neměl absolutně žádné akademické či intelektuální ambice, což pro nás bylo patrně jen dobře. Vyjít s ním nebylo snadné, ale člověk ho musel mít rád. Zemřel v roce 2004 z dosud nezjištěných příčin; nejpravděpodobnější vysvětlení je, že se otrávil výparry lepidla, když renovoval svůj byt.

První mojí vzpomínkou z dětství je, jak stojím v mateřské školce a strašně brečím. Kolem bylo plno dětí, které si hrály s úžasnými hračkami, a já si chtěl hrát s nimi. Ale bylo mi jenom dva a půl a tohle bylo poprvé, kdy jsem zůstal sám s cizími lidmi, a měl jsem strach. Myslím, že moje rodiče takhle reakce dost překvapila. Řídili se tím, co se dočetli v knížkách o výchově dětí, a ty tvrdily, že ve dvou letech je už dítě připraveno navazovat vztahy s ostatními dětmi. Ale po tom příšerném dopoledni mě ze školky odhlásili a vrátil jsem se tam až za půldruhého roku. V té době – během války a krátce po ní –, žilo v Highgate mnoho lidí pracujících ve výzkumu a na univerzitách. V jiné zemi by se je nazývali intelektuálové, ale Angličané by nikdy nepřipustili, že mají nějaké intelektuály. Všechny tyto rodiny posílaly děti do Byron House School, což byla na tehdejší dobu velice pokroková

škola. Já si ale vzpomínám, jak jsem si stěžoval rodičům, že se tam nic nenaučím. Číst jsem uměl až v osmi letech, kdežto Philippa ve čtyřech. Byla bezpochyby bystřejší než já. V té době jsem začal kamarádit s Howardem, který pro mě byl pravým požehnáním – jeho rodiče nebyli intelektuálové, on nechodil do Byron House, ale obyčejné státní školy a věděl kdeco o fotbalu, boxu a jazzu, tedy věcech, o kterých by mé rodiče nenapadlo přemýšlet ani ve snu.

Život s ASL

Jako dítě mě sport a fyzická aktivita vůbec nebyly. To se změnilo na univerzitě v Oxfordu. Nejdřív jsem se tam cítil tak osamělý, že jsem se málem zbláznil. Pak mě ale vzali do veslařského týmu, začal jsem kormidlovat a nakonec i veslovat, třebaže jsem v tom nebyl nikdy tak dobrý jako ostatní. Během třetího roku jsem najednou jakoby znetotorněl a několikrát jsem bez zjevného důvodu upadl. O rok později, krátce po mých jedenadvacátých narozeninách, jsem se s tím svěřil lékařům. Po krátkém pobytu v nemocnici, kde mi dělali různé testy, neřekli, co mi vlastně je, jen že netrpím roztroušenou sklerózou a že jsem atypický případ. Pochopil jsem, že očekávají zhoršování mého stavu a že na to nemají jiné léky než vitaminy. Bylo mi jasné, že od takové léčby si sami moc neslibují, a radši jsem se ani nevyptával na podrobnosti. Když jsem zjistil, že mám nevyléčitelnou nemoc, která mě pravděpodobně brzy zabije, pomyslel jsem si klasické: Proč právě já? Proč mám takto předčasně odejít ze světa? Jenže během pobytu v nemocnici jsem viděl umírat na leukemii

chlapce, jehož jsem trochu znal z dřívějšíka a který ležel na protější posteli. Nebyl to hezký pohled, uvědomoval jsem si při něm ale, že lidé jsou na tom hůř než já. Moje nemoc aspoň nebolí, je tichá. Kdykoli se mě zmocní pocit sebelitosti, vzpomenu si na toho chlapce.

Připravil jsem se na smrt, prošel všemi fázemi od šoku a odmítnutí přes zoufalství a smlouvání s osudem až po smíření. Jenže jsem neumíral. Nemoc se sice zhoršovala, ale já jsem žil. A ačkoli nad mou budoucností stále visel mrak, radoval jsem se ze života jako nikdy předtím. Má vědecká práce postupovala kupředu, zasnoubil jsem se a oženil, dostal jsem místo na univerzitě v Cambridge, kde jsem zůstal dalších třicet let. Až do roku 1974 jsem se mohl sám najíst, ukládat se do postele a vstávat. Jane stačila pečovat o mou osobu i vychovávat naše dvě děti bez cizí pomoci. Pak už to nešlo a tak u nás začal bydlet vždy jeden z mých doktorandských studentů. Za bezplatné ubytování a zvýšenou pozornost věnovanou jejich práci mi pomáhali s tím, co jsem už sám nezvládal. V roce 1980 jsme tento systém zaměnili za péči sociálních pracovníků a soukromých sester, což fungovalo až do roku 1985, kdy jsem dostal zápal plic. Musel jsem podstoupit tracheostomii a od té doby jsem potřeboval ošetřovatelskou péči celých čtyřadvacet hodin. Operace mě připravila o schopnost řeči. Děs, který se mě tehdy zmocnil, je nedsdělitelný, nepopsatelný.

Jak to dělám, že přesto mluvím

Ke kolečkovému křeslu mám připojený malý osobní počítač s programem nazvaným Equalizer. Ten mi umožňuje vybrat patřičné slovo z nabídky na obrazovce, což udělám buď stisknutím vypínače, který mám v ruce, nebo jen pohybem hlavy a očí. Když mám sestaveno, co chci říct, odešlu to do hlasového syntetizátoru. Tímto způsobem zvládám asi patnáct slov za minutu, a je to dokonce lepší než moje komunikace před operací, kdy mi skoro nikdo nerozuměl a na přednáškách jsem musel mít překladatele.

Všechno, co napíšu, mohu nechat buď vyslovit, nebo uložit na disk. Potom to mohu nechat vytisknout nebo znovu vyvolat a nechat vyslovit větu po větě. Tak píši své knihy a vědecké články, přednáším studentům, mluvím s rodinou, kolegy a novináři. Myslím, že důležitou roli hraje kvalita hlasového syntetizátoru – je opravdu důležité, jak člověk mluví. Pokud špatně vyslovujete, lidé mají sklon pokládat vás za mentálně postiženého. Můj syntetizátor je nejlepší, jaký jsem kdy slyšel, protože mění i intonaci a nemluví jako robot. Jeho

jediným nedostatkem je, že má americký přízvuk. Už jsem si na něj ale tak zvykl, že kdyby mi nabídl britský, odmítl bych. Byla by ze mne jiná osobnost. Trpím chorobou motorického neuronu prakticky po celý svůj dospělý život. Nezabránilo mi to však založit rodinu ani být úspěšný v práci. Mohu za to děkovat oběma svým ženám, dětem, kolegům a studentům. Měl jsem štěstí. Můj případ ukazuje, že naděje umírá opravdu poslední.

Ekologický zeměpis Egyptské „město odpadu“

Cesty na Mars se pořád oddalují, na Měsíci nikdo nebyl už skoro půl století a k nejbližší známé exoplanetě by zatím nedoletěla ani Enterprise. Nezbývá nám než se naučit žít s tím, co máme – chovat se k Zemi tak, aby ještě chvíli vydržela.

Tady u nás je to vlastně docela jednoduchý – žijeme v mírném pásmu, netopíme se v odpadcích, z kohoutků nám teče pitná voda a večer si nemusíme zapalovat ohniček, abychom neumrzli. To je v podstatě luxus pro většinu světové populace zcela nedosažitelný. Každý měsíc se proto podíváme na jedno místo na světě, kde jsou lidi nuceni vypořádávat se s ekologickými problémy po svém, a řekneme si, co můžeme udělat pro to, abychom podobný věci nemuseli brzo řešit sami.

To se takhle jedeš podívat na pyramidy, zahneš na křižovatce na opačnou stranu a...

Káhira je jedno z nejrůznějších měst planety: tamní MHD jezdí tak, jak se jí zrovna zachce (pokud tedy vůbec jezdí), spousta lidí žijí ze dne na den bez jakékoli jistoty, že jídlo a střecha nad hlavou budou i pozítří, a díky rostoucímu počtu obyvatel už situace dospěla do bodu, kdy hned vedle pyramid (jakože těch slavných, Cheopsovy a tak) stojí slum. Pokud počítáme celou metropolitní oblast, žije v Káhiře víc než dvacet milionů lidí, což z ní dělá ekonomický centrum nejen Egypta, ale celé severní Afriky. Na druhou stranu to taky znamená, že jeden slum (Imbaba) se velikostí vyrovná Brnu, druhej (Azbat al-Haggana) dvěma Brněm a třetí, pojmenované kouzelné Město mrtvých, Praze. Další se jmenuje Manšijjat Násir, leží na předměstí Káhiry, na úpatí pohoří Muqattam, a proslavil se tím, že tamní obyvatelstvo žije z odpadků. Ne že by teda domorodci odpadky přímo jedli; jejich ekonomika je na nich ale závislá. V Káhiře existuje celá jedna sociální třída, která si říká zabbalín („zabalín“), což se dá přeložit asi jako „odpádkář“. Zabalínů je nějakých sedmdesát tisíc a právě Manšijjat Násir je jejich centrem. Už od čtyřicátých let dvacátého století se soustřeďují na sběr odpadu z města, jeho třídění a recyklaci. Je

to v podstatě klasický příklad využití příležitosti – Káhira produkuje neuvěřitelné množství „zbytků“, a vzhledem k tomu, že její infrastruktura funguje spíš na čestný slovo a Egypťané nejsou zrovna proslulí svým pedantským smyslem pro pořádek (v čemž, přiznejme si, nejsou sami), recyklace nahromaděného bordelu najednou vypadá jako solidní způsob obživy.

Jak je důležité mít prasce

Muži objíždějí město, sbírají odpady a svázejí je domů, do svých vesnic na okraji. Společnost jim dělají osli, využívají k tahání vozíků, a prasata, jejichž úkolem je nejdřív sežrat zbytky jídla. Když mají prasata hotovo, přicházejí na řadu třídičky (ženy), které rozdělí odpad podle materiálu (různé druhy plastu, hliník, papír, textil atd.) a prodají ho do sběru. Tenhle systém je úžasně efektivní; Zabalíní se sice permanentně topí v odpadcích, což obzvlášť ve slumech na Sahaře, kde se poměrně těžce shání věci jako kanalizace nebo pitná voda, není příkladem ideálních hygienických podmínek, ale zároveň eliminují vznik hromadných skládek a nemusejí se živit kriminální činností. Daří se jim roztřídit a zrecyklovat zhruba osmdesát procent městského odpadu, což je výrazně víc než na Západě, kde se po lidech nechce nic jiného než přejít silnicí a hodit správně krám do správného kontejneru.

Už tak dost složité život se zabalínům v poslední době ještě komplikuje: zhruba před deseti lety uzavřela Káhira smlouvy s profesionálními firmami na třídění odpadu a epidemie chřipky H1N1 v roce 2009 způsobila masivní vybíjení prasat. A bez prasat coby spolehlivé „likvidační síly“ biologického odpadu byly jejich území zavaleny hnilými potravinovými zbytkami. Kromě toho

přišli zabalíní o poměrně kvalitní zdroj vlastní výživy, protože dobře vykrmená prasátka poráželi a jedli. (V drtivé většině totiž nejsou muslimové, ale koptští křesťané, tedy nepodléhají islámským dietetickým normám – což je mimochodem fakt, kterej jim po arabským jaru zrovna dvakrát nepomohl.)

(Moc ne) happy end

V chaotickém, znečištěném a nestálým prostředí, jako je moderní Káhira, jsou zabalíní se svou znalostí města a efektivitou práce nepostradatelní. To brzy pochopili i majitelé firem najatých na odvoz a třídění odpadu, a místo aby je z ulic vyhnali, dali jim práci. Příběh přesto nemá šťastný konec, protože jim platí málo, než kolik si vydělali kdy předtím... Důležitý je, co se na tomto příběhu ukázalo: Než by se obyvatelé Káhiry potáceli s pěti různými pytlema tři bloky daleko do kontejneru, radši je prostě hodí před barák a zaplatí pár drobných někomu, kdo to udělá za ně. Symbióza.

Co můžeš udělat pro třídění odpadu ty?

Nejde o žádnou atomovou vědu – průměrná vzdálenost bydlíště od nejbližšího kontejneru je 101 metrů. Usain Bolt by to uběhl za devět vteřin, tobě bude stačit půlminuta. V podstatě jen musíš vědět, co kam patří (tj. neházet rozbítý talíře do skla nebo umaštěné obal od lovečku do papíru) a nepřidělavat ostatním zbytečnou práci. Třídění odpadu je už i u nás považovaný za společenskou normu, žádné výstřelky módy pro hippies, takže pokud ještě netřídiš, je tvůj sociální status prokletě nízký.

Veškeré potřebné informace najdeš na stránkách www.jaktridit.cz.

Máš dobrý odhad?

Tentokrát po vás nikdo nechce přesné odpovědi. Zkuste si jenom tipnout, na konci se dozvíte, jak jste na tom s odhadem.

1 Průměrný počet vlasů u člověka je:

- a) 60–80 000
- b) 80–100 000
- c) 120–140 000
- d) 140 000 a více

2 Je vzdálenost mezi Mnichovem a Římem menší než 750 km?

- a) ano
- b) ne

3 Je to z Moskvy do Barcelony méně než 3500 km?

- a) ano
- b) ne

4 Jsou od sebe Brusel a Istanbul dál než 2000 km?

- a) ano
- b) ne

5 Může jet vlak šinkansen rychlostí 600 km/h?

- a) ano
- b) ne

6 Mají muži silnější vlasy než ženy?

- a) ano
- b) ne

7 Je životnost lidského vlasu delší než rok?

- a) ano
- b) ne

8 Sní průměrný člověk během svého života 150 tun potravy?

- a) ano
- b) ne

9 Může lidské oko rozlišit víc než 9 milionů barevných odstínů?

- a) ano
- b) ne

10 Je zubní sklovina nejtvrđší hmotou v lidském těle?

- a) ano
- b) ne

11 Je v jednom kg jahod více cukru než v jednom kg citronů?

- a) ano
- b) ne

12 Mají luční kobylky zelenou krev?

- a) ano
- b) ne

13 Mají mořské ježovky oranžovou krev?

- a) ano
- b) ne

14 Jsou nejvyšší vodopády na světě vyšší než 1 km?

- a) ano
- b) ne

15 Mají novorozeňata víc kostí než dospělý člověk?

- a) ano
- b) ne

16 Může mít kometa dva ohony?

- a) ano
- b) ne

17 Měří průměrný Pygmej víc než 150 cm?

- a) ano
- b) ne

18 Může aligátor měřit přes pět metrů?

- a) ano
- b) ne

19 Jsou pštrosí vejce žlutá?

- a) ano
- b) ne

20 Jsou ve sloním chobotu kosti?

- a) ano
- b) ne

21 Mají nosorožci dobrý zrak?

- a) ano
- b) ne

Člověk má na hlavě 80–100 000 vlasů. Z Mnichova do Říma je to 698 km. Vzdálenost mezi Moskvou a Barcelonou je 3006 km. Brusel a Istanbul od sebe dělají 2645 km. Japonský vlak šinkansen jezdí normálně okolo 350 km, ale může dosáhnout i rychlosti 500 km/h. Ženy mají silnější vlasy než muži. Životnost lidského vlasu je 2 až 4 roky. Průměrný člověk sní ve svém životě asi 50 tun potravy. Lidské oko rozlišuje asi 10 milionů barevných odstínů. Zubní sklovina je nejtvrđší hmota v lidském těle. V jednom kg citronů je více cukru než v jednom kg jahod. Luční kobylky mají bílou krev. Některé mořské ježovky mají oranžovou krev. Nejvyšší vodopád světa Salto Ángel má celkovou výšku 979 m. Novorozeňata mají více kostí než dospělý člověk. Kometa může mít i dva ohony. Průměrný Pygmej měří 140–150 cm. Největší známý aligátor měřil asi 5,9 m. Pštrosí vejce nejsou žlutá, v době svého vývoje mění barvu. Slon nemá v chobotu žádné kosti. Nosorožci nemají příliš dobrý zrak, proto někdy útočí na pařezy a stromy.

STABILO UVÁDÍ SOUTĚŽ O 5 NEONOVÝCH BALÍČKŮ

Skicuj svoje jméno

1. Nebo přezdívku, to je jedno.
2. Představ si svoje jméno jako název časopisu, kapely nebo oděvní značky a vytvoř logo – reklamu na sebe sama.
3. Ručně nebo v kompu, jakoukoli technikou a stylem.

Zahraj si scrabble

1. Napiš na list papíru svoje jméno a příjmení.
2. Z písmen, co máš k dispozici, vytvářej co nejvíc slov, například ze jména Jan Novák jdou vytvořit slova káva, nano, kov, já, nov, vak (a další).
3. Naskicuj slovo, které se ti nejvíc líbí nebo tě nějakým způsobem vystihuje.
4. Pokud na kreslení moc nejsi, použij slova v krátké povídce, básničce nebo jen vtipné větě.

Pošli mail, sleduj Facebook.
Posílej do 5. února na info@redwaymag.cz.
Nezapomeň připsat adresu!
Na našem Facebooku sleduj album STABILO – skicuj svoje jméno.
Čtyři výherce vybere redakce, pátým bude ten s největším počtem lajků.

Koupí této VHS jste přispěli na rozvoj
Institutu Důstojného Umírání.

Zdravím tě, milý umírající.
Jsem Ed Blake a budu průvodcem
tohoto filmu.

Umírání, jak všichni víme, není
snadná věc a je třeba se na něj
náležitě připravit.

Je to především o smíření. Musíte brát
v potaz onen fakt, že smrt k životu
patří.

Čím dříve si toto uvědomíte, tím
lépe se vám bude z tohoto světa
odcházet.

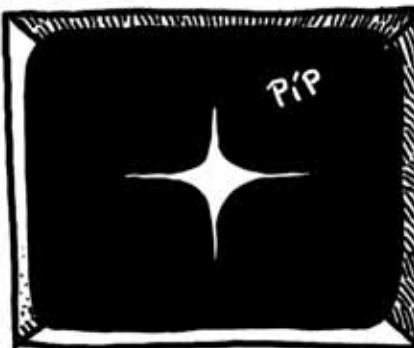
Není třeba se ničeho bát. Jak se
lidově říká: „Musíme tam všichni.“

Soustředte se na svoji rodinu, která
vám jistě bude v těchto těžkých
chvích oporou...

Dost těch keců...

Na smrt si počkám po svém
...stejně jako tenkrát
na Kennedyho.

Radio Wave
Děláme vlny

 Radio Wave
Český rozhlas

wave.cz

wave.cz

Radio Wave
Děláme vlny

DVB-T, DAB, SATELIT, WEB

Stripe up your life.

Create your own neon style!

